

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvusvaheliste suhete instituut
Rahvusvaheliste suhete ja politoloogia õppetool

Kadi-Triin Tammepuu

**ARAABIA KEVAD LIIBÜAS JA 2011. AASTA
KOALITSIOONI SÕJALINE SEKKUMINE LIIBÜA
KONFLIKTI PRANTSUSMAA PRESIDENTIDE KÕNEDES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Ivar Hendla

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Kadi-Triin Tammepuu .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 124177TASB

Üliõpilase e-posti aadress: kaditriin@hotmail.ee

Juhendaja Ivar Hendla arvamus:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

Abstrakt.....	4
Sissejuhatus.....	5
1. Taustsüsteem.....	7
1.1. Araabia kevad Liibüas ja lääneriikide sõjaline sekkumine.....	9
1.2. Prantsuse-Liibüa suhted lääneriikide 2011. aasta Liibüa-missiooni eel ja järel 13	
1.3. Muutused Nicolas Sarkozy ja Muammar Gaddafi suhetes.....	15
2. Presidentide kõnede analüüs.....	18
2.1. Korpus ja meetod.....	24
2.2. <i>Liibüat</i> ja <i>Gaddafi</i> puudutavad kõned võrdluses.....	31
2.3. Analüüs kontekstis.....	36
Kokkuvõte.....	45
Summary.....	48
Allikad.....	50
Lisad.....	53
Lisa 1. Tekstikorpus.....	53
President Nicolas Sarkozy.....	53
2010.....	53
2011.....	55
2012.....	67
President François Hollande.....	70
Lisa 2. Tabel 5.....	71

ABSTRAKT

Araabia kevad oli murranguline sündmuste ahel 2010. aastate alguses, mille kohta täpse info kogumine ja lahtimõtestamine võtab tõenäoliselt veel aastaid. Selleks, et aidata tulevikus „kevadet” ja selle kaugeleulatuvaid tagajärgi mõista, tegeles antud bakalaureusetöö ühe olulise etapiga sellest revolutsioonide ahelast, nimelt Prantsusmaa üllatava innukusega Liibüasse sõjalise sekkumise organiseerimisel.

Töö uuris poliitilise diskursuseanalüüsi võtete abil, millise jälje jätsid Liibüa araabia kevad ning 2011. a koalitsiooni Liibüa-missioon Prantsusmaa presidentide kõnedele. Aineseks said kõigist Prantsuse riigipeade Nicolas Sarkozy ja François Hollande'i peetud kõnedest aastail 2010–2012 eraldatud need lõigud, mis sisaldasid sõnatüve *liibüa*- või Liibüa endise diktaatori *Gaddafi* perekonnanime. Uurimisprotsessi hulka kuulusid kogutud tekstikatkendite tõlkimine eesti keelde, töötlemine levinud kontoritarkvaraga *Microsoft Office* ning omavaheline võrdlus, leidmaks sarnasusi ja erinevusi.

Nõnda tuli esiteks välja, et poliitiline diskursus ja reaalne poliitika käivad presidentide kõnedes koos: missiooni aastal kasvas Liibüat puudutavate kõnede arv kolm korda; eriti suur oli nende sagedus sõjaliste operatsioonide perioodil. Sama kehtib tähenduse poolest – nii, nagu Liibüasse sekkumine avalikus poliitikas, nii ka presidentide diskursuses oli ta üllatuslik, kuna 2010. a tekstid viitasid üsna tavapärastele suhetele kahe riigi vahel. Kolmandaks selgus, et sõjaline kampaania muutis diskursust: enne missiooni põhjendamist oli element *Liibüa* olnud dünaamilisema tähendusega, kuid 2011. a jooksul ja järgmisel aastal sages seos araabia kevade sündmuste ideoloogiaga. Neljandaks, tekstid viitavad Prantsusmaa suurriiklikule üleolekule temast palju väiksema rahvaarvuga Liibüa suhtes. Viimaks, viiendaks selgus, et kuna prantsuse- ja inglisekeelses keeleruumis mõistetakse rahvusvahelist poliitikat pisut erinevalt, vahel teineteisele pisut vastandudes, on Eestil kasulik ka prantsusekeelsel suunal silma peal hoida.

Võtmesõnad: poliitiline diskursuseanalüüs, araabia kevad, Liibüa, Prantsuse presidendid, presidentide kõned, Nicolas Sarkozy, Muammar Gaddafi, François Hollande

SISSEJUHATUS

Araabia kevad on üks viimase kümne aasta suuremaid ja laiema mõju-ulatusega revolutsioone, mis on tänaseks sünnitanud mitmeid rahvusvahelisi kriise nagu Süüria sõda, Islamiriigi esilekerkimine või immigratsioonikriis Euroopas. Sündmuste ahel araabia maades, millele algul loodeti kiiremat ja läänelikumat demokratiseerumist, ei ole üldiselt viimaseid kaasa toonud. Võimalik, et osades neist võidakse soovida hoopis segu demokraatiast ja islami seadustest. Igal juhul seisavad uued valitsuskorrad paljudes neis maades silmitsi poliitiliste vastuolude ning äärmusrühmitustega.

Araabia kevade, eriti selle läbinud kinniste, totalitarismi elementidega režiimide, nagu Liibüa oma, juures on veel palju teavet, mis vajab täpsustamist ja korrastamist, kui tahta kunagi „kevadet” ja selle kaugeleulatuvaid tagajärgi lõpuni mõista. Küll aga võib nüüd, viis aastat pärast meelevalduste algust, juba uurida mõningaid selle sündmuste ahela kindlapiirilisi osiseid, näiteks Prantsuse presidendi Nicolas Sarkozy pealtnäha üllatavat poliitikat 2011. aastal Liibüasse koalitsiooni sõjalise sekkumise korraldamisel (The Economist 2011).

Kuigi see teema võib esmapilgul tunduda Eestile kauge, siseneb see süvitsi protsessidesse, mis on toonud kaasa veel 2016. aastalgi meie ühiskonda lõhestava immigratsioonikriisi. Seos on selge just sel aastal, mil uudistest on läbi käinud kahtlusi, et ebastabiilse sisekliima ja suure pindalaga Põhja-Aafrika riik võib saada illegaalse immigratsiooni uueks suureks transiidikoridoriks. Üks etteheide praegustes vastuoludes Eesti poliitilisele eliidile on liigne laskmine Euroopal meile arvamusi dikteerida – seda enam peaks sündmuste tekkepõhjuseid ka iseseisvalt uurima ja päris omi seisukohti kujundama. Vahest just araabiamaailma kauguse ja selle tõttu, et eurooplased on sadu aastaid moslemeid näinud kui vastaspoolt, mis on kahe kultuuriruumi vastastikust võõristamist ja arusaamatusi veelgi kindlustanud (Gordon 2001, 9–13), peaksime mitte niivõrd eestlastena kui kaaseurooplastena Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika uurimisse panustama.

Antud bakalaureusetöö läheneb presidentide kõnede küsimusele poliitilise diskursuseanalüüsi võtmes, uurides muutusi Liibüa-missiooni ajal, sellele eelneval ja

järgneval aastal (ehk aastail 2010–2012) kahe toleaege Prantsuse presidendi Nicolas Sarkozy ja François Hollande'i avalikes kõnedes. Need on suulised, tänu internetile tänapäeval ka kirjalikult, laialt kättesaadavad tekstid, mis lisaks oma kultuurilisele ja ideoloogilisele funktsioonile seletavad lahti Prantsusmaa reaalses poliitikat, kuna ses poolpresidentiaalses vabariigis on ka riigipeal küllalt palju võimu.

Töö püüab presidentide kõnede kaudu leida uusi vaatenurki Prantsusmaa huvidele ja üllatuslikule käitumisele 2011. aastal, mis NATO-poolse Liibüa-missiooni ülevõtmise kaudu puudutasid lõpuks kaasvastutuse mõttes ka Eestit.

Alljärgneva bakalaureusetöö 1. peatüki moodustab lühike teoreetiline sissejuhatus töös kasutatavatesse poliitilise diskursuseanalüüsi põhimõttesse, lisaks just sellesse uurimusse puutuvad taustateadmised araabia kevade ja Liibüa ülestõusu, Prantsuse-Liibüa ning kahe riigijuhi, Nicolas Sarkozy – Muammar Gaddafi, suhete kohta. 2. peatükis paneme Prantsuse presidentide Nicolas Sarkozy (2007–2012) ja François Hollande'i (2012–praeguseni) kõnedest võetud katkendite põhjal kokku tekstikorpuse, tutvustame selle eesti keelde tõlkimise ja edasise uurimise põhimõtteid. Viimaks jagame kõne näited gruppidesse ning uurime iga gruppi eraldi, et saada kokku terviklik üldpilt.

1. TAUSTSÜSTEEM

Diskursuseanalüüs on eriline meetodite kogum, mis võtab arvesse nii teksti või kõnet ennast kui konteksti, millesse need kuuluvad. Sealjuures ei eksisteeri üht kindlat lähenemist, vaid analüüsitehnika tuleb valida vastavalt ainesele ja uurimuse eesmärkidele (vt antud töö oma alapeatükist *2.1. Korpus ja meetod*). Sotsiaalteadustes on võimalikke eristatavaid konteksti nüansse palju. Prantsuse presidentide kõnede puhul võib neist olulisemana nimetada näiteks teksti kultuurilisi funktsioone ja rolli ideoloogias: riigipea loob ja taasloob oma diskursusega Prantsusmaa identiteeti ning poolpresidentiaalse riigi juhina (kel on tunduvalt rohkem võimu kui näiteks Eesti presidendil) kinnistab oma retoorikaga ka oma otsuste tõlgendamist sobivas poliitilises võtmes. (Kalmus 2015)

Tunnustatud diskursuseanalüüsi teoreetik, hetkel Barcelona Pompeu Fabra Ülikooli külalisprofessorina tegutsev Teun A. van Dijk on täpsustanud, et kui juba Marxi ja Engelsi töödest peale, läbi 20. sajandi kaasajani välja on sõnal *ideoloogia* olnud teatav negatiivne tähendusvarjund kui millelgi, mis vastandub *objektiivsele teadmisele*, siis uuemas poliitikateaduses omandab mõiste jälle neutraalsemat kõla. Ideoloogiad kui „sotsiaalsete gruppide teatud fundamentaalsed uskumused” (van Dijk 2006, 729), mis aitavad neid gruppideks ühendada, on loomulik nähtus ja omane ka rahvustele, nagu näiteks prantslased. Ühtlasi tasub silmas pidada, et poliitika ja poliitiline diskursus, mis on juba loomu poolest pea lahutamatud, on väga lähedalt seotud ka ideoloogia valdkonnaga. Poliitilisi ideoloogiaid tuleb ka pidevalt sõnades kinnitada, „taastoota” – poliitilise diskursusega. (van Dijk 2006)

Nii et kui Prantsuse poolpresidentiaalse riigi president, kes omab prantslaste maal reaalselt võimu, võtab Liibüa teemal sõna ja samal ajal osaleb aktiivselt lääneriikide sõjalises sekkumises Liibüasse, on kaks nähtust omavahel lahutamatu seotud, olgugi et tema pikast kõnest võib *Liibüa*-element moodustada kaduvväikse osa, mis võib-olla tähelepanematul kuulajal üldse märkamata jääks. (Tänapäeval on see seos isegi veel selgem, sest Prantsuse presidentide ametlikud kõned on vabalt internetis kättesaadavad ning märksõnade järgi leitavad, tänu millele iga huviline võib vastava koha välja otsida ja Prantsusmaa ametliku poliitilise seisukohaga mingil ajahetkel tutvuda (Vie publique 1, Elysée 1).) Kuigi teistsuguse

süsteemi tõttu võib Prantsuse riigipea stiil paista meile võõras, justkui *tema* kõnedes oleks ideoloogiat rohkem ja *meie* omades vähem (van Dijk 2006), siis ei maksa automaatselt järeldada, et meil Eestis on ideoloogia või poliitilise diskursuse kogustega midagi teisiti, lihtsalt seda kõike ei kannu ühekorraga ette president.

Sissejuhatuses sai juba mainitud käesoleva töö teemat, mis annab kontekstiks ette kindlad hiljutised sündmused. Kuid nendegi mõistmiseks oleks vaja teada pisut laiemat üldpilti – araabia kevade kulgu – et sellest Liibüa jagu eraldada.

Nüüdseks juba üle viie aasta tagasi alanud „kevadest” on ilmunud rohkelt erineva spetsiifilisuse astmega töid. Kohati on nad ka vasturääkiva sisuga, eriti tasuta kättesaadavates allikates, ülikoolidest üle maailma. Näiteks on tänane Binghamtoni ülikooli ajaloo ja sotsioloogia emeritprofessor Herbert P. Bix 2011. aasta suvel, vastupidiselt paljudele optimistlikult meelestatud või koguni Liibüasse sekkumist kiitvatele seisukohtadele, arvanud, et liitlaste missioon sinna oli, *taaskord*, nagu ikka, läbi mõtlemata, sellele ei eelnenud objektiivset kohapealset analüüsi ega muude diplomaatiliste vahendite läbiproovimist. Tema hinnangul käitusid USA, Suurbritannia ja Prantsusmaa imperialistlikult, silmakirjalikult ja valikuliselt, kui nad aitasid kukutada Gaddafit, kes nendega piisavalt palju koostööd ei teinud, kuid pigistasid silma kinni Bahreini, Jeemeni ja Saudi Araabia valitsejate vägivalla ees. Muuhulgas käinuks selle käsitluse kohaselt liitlaste plaani hulka CIA-Pentagoni väljaõppega koostööalt valitsuse istutamine Liibüasse ning Liibüa kasutamine baasina tulevaste võimalike ülestõusude mõjutamiseks soovitud suunas. Mis aga võib-olla tekitanuks Eestist vaadates kohe selle teooria suhtes kahtlusi, oli vihje, et BRIC-riigid, s.h Venemaa, *ei kipu sõda toetama*. (Bix 2011, 329–340)

Artikleid araabia kevade sündmuste vastupidisest tõlgendamisest on veelgi. Ei saa ka välistada, et lääneriikidel ja nende abilistel sõjalises interventsioonis oligi seni varjatud kavatsusi või huvisid, kuid püüame siin peatükis eri vaadetega info massist välja setitada ametlikuma, tunnustatuma (omavahel kokku sobiva) info, suunaga Liibüale (peatükis 1.1). Peatükkides 1.2 ja 1.3 tuleb pisut juttu ka Prantsuse-Liibüa suhetest ning kahe riigi värvikatest riigipeadest, Nicolas Sarkozyst ja Muammar Gaddafist, kes oma ametiaja lõpuni, vastavalt 2012. ja 2011. aastal, suutsid kumbki omal moel rahvusvahelistes suhetes rohkelt furoori tekitada.

Esmalt aga, nagu kolm lõiku tagasi lubatud, anname kontekstiks ette üldpildi araabia kevadest. Seda sündmuste jada alustasid detsembris 2010 Tuneesia meeleavaldused, millele

järgnesid protestijate-valitsuse kokkupõrked. Järgmise aasta jaanuari keskel oli president Zine al-Abidine Ben Ali sunnitud tagasi astuma ja Saudi Araabiasse põgenema. 11 päeva hiljem algas valitsusevastane protestiliikumine Egiptuses, kus veebruari keskpaigaks samuti saavutati edu: riigi juhtimise võttis president Hosni Mubarakilt üle sõjaväeline nõukogu. Veel enne seda oli Jeemeni opositsioon püüdnud Egiptuse toetuseks marsi korraldada, kuid osalenuid olid rünnanud president Ali Abdullah Saleh toetajad, nii et veebruari alguses toimus suurem protest ka Jeemeni pealinnas. Tuneesia ja Egiptuse n-ö eduloo peale puhkesid aasta algul rahutused veel Bahreinis, Liibüas ja Süürias, kuid kõik viimased neli päädisid hoopis pikema verise konfliktiga valitsuse ja rahva vahel. (Reuters 1, Encyclopædia Britannica 2015)

Jeemenis vahetati selle tulemusena novembris president Saleh asepresident Abd-Rabbu Mansour Hadi vastu, kes kolm kuud hiljem sai valimistel ainsa kandidaadina uueks presidendiks. Bahreini valitsus vangistas kümneid valitsusvastaseid ja novembris tellis raporti, mille järgi valitsus oli kasutanud vastaste peal piinamist ja ebasproportsionaalselt palju jõudu. Seepeale lubas valitsus edaspidi raportis antud juhtnööridest lähtuda. Väiksemaid proteste koos valitsuste eri liiki järeleandmistega esines veel Alžeerias, Marokos, Jordaania ja Omaanis. Süüria ja Liibüa juhid seevastu jäid pändumatuks ning ka need konfliktid annavad viis aastat hiljem maailmaareenil ikka tunda. (Reuters 1, Encyclopædia Britannica 2015)

Seejuures kui eurooplased olid suurte massiülestõusude puhkedes algul lõpplahendusena ette kujutanud meile harjumuspärasemate demokraatiate teket, siis juba hiljemalt 2012. aasta alguses tehti (vähemalt inglisekeelses ja sellega seotud, s.h eesti kultuuriruumis) oma maailmatajus korrekture. Näiteks ajalehe *Diplomaatia* aasta esimene, veebruari number, sisaldab kahes pealkirjas sõna *talv*, lisaks veel artikleid Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika maade probleemidest. Peatükis 1.1 tsiteeritav ajakirjanik Michael J. Totten kirjutas samuti sel ajal oma artikli *Arab Spring or Islamist Winter?* (2012; eesti k *Araabia kevad või islamistlik talv?*).

1.1. Araabia kevad Liibüas ja lääneriikide sõjaline sekkumine

Mida tähendas araabia kevad Liibüale? Sündmuste põhjustena selles Põhja-Aafrika riigis võib lühidalt välja tuua kaks: hõimupõhise diskrimineerimise ja rahva rõhumise valitseva režiimi poolt. Nimelt oli Muammar Gaddafi riiki arendades eelistanud alati Tripolit

ja selle ümbrust, jättes idapoolsed hõimud piisava rahastuseta. (Nagu paljud Aafrika riigid, nii ka Liibüa koosnes kahest 20. sajandi keskel kunstlikult ühendatud provintsist, Kürenaikast ja Tripolitaaniast.) Idapoolses naftarikkas piirkonnas, mille pealinnaks on riigi suuruselt teine linn Benghazi, oli Gaddafi vastu ülestõus toimunud ka 1990ndatel, mille verine mahasurumine tuli araabia kevade aegu taas päevakorda. (Dziadosz 2011, O'Brien ja Sinclair 2011)

Mis puutub veel rahva allasurumisse, siis Lähis-Idas reisinud ajakirjanik Michael J. Totten kirjeldab Liibüa režiimi kui *kõige võikamalt rõhuvamat* (Totten 2012, 26), mida ta kunagi näinud on. Kuulduste järgi olevat revolutsiooni ajaks iga kuues Tripoli elanik kunagi olnud töötanud salapolitsei heaks. Igal juhul oli tulemuseks stalinismi-laadne režiim, kus teisitimõtledjad pandi ebainimlikku vanglasse, mistõttu avalikus kohas rääkisid kõik alati Gaddafi valitsusest vaid head, kuid Tottenile kui välismaalasele (järelkult mitte „koputajale”) juleti kinniste uste taga avaldada, kui palju kõik diktaatorit tegelikult põlgasid. (Totten 2012)

Kuna sellises keskkonnas toodetud info õigsuses võib kahelda, siis ilmselt läheb aega, kuni Liibüast Euroopas kujunenud pilt täpsemaks ja tõsemaks läheb. Ühtlasi, kui tõepoolest seal poliitilist meelsust aastakümneid avaldada ei tohtinud (Gaddafi valitses juba 1969. aastast (Dziadosz 2011)), siis kulub, Nõukogude Liidu näite varal, ilmselt aega, enne kui ärahirmutatud liibüalased kohanevad jälle avatud maailmaga ja suudavad oma tõelist meelsust edastada. Totten aga muretses juba 2012. aasta alguses, et 140 erineva hõimu, 300 relvastatud rühmituse ja nõrga keskvalitsusega Liibüa, kus on palju karmides oludes kalestunud vägivaldseid elemente, võib teoreetiliselt – nagu nii mõnedki teised araabia kevade maad – saada millekski sama ebastabiilseks kui Iraak (Totten 2012).

Nähtavaks „kevade” alguseks Liibüas sai 15. veebruar 2011, mil inimõiguste aktivisti Fethi Tarbeli arreterimine vallandas Benghazis protestide laine. Järgnevalt, nagu juba varasemate „kevadete” puhul, toimusid kokkupõrked valitsuse ja meeleavaldajate vahel. (Reuters 1) 20. veebruariks Nädalaga ulatus mäss Tripolini välja ja surma oli saanud juba 1000 inimest (Dziadosz 2011) 24. veebruaril hõivasid valitsusvastased väed Misrata linna. 5. märtsil kuulutas Liibüa rahvuslik üleminekunõukogu (NTC) end Liibüa valitsuseks. (Reuters 1)

Edasi läksid aga sündmused teisiti kui teistes araabia kevade riikides: kuulutati välja lennukelutsoon Liibüa õhuruumi kohal ning 19. märtsil olid juba Prantsuse lennukid Benghazi linna turvamas (Reuters 2). Kuna sõjalisest sekkumisest Liibüasse on olemas New

Yorgi ülikoolis kokku pandud mitmepoolsete diplomaatiliste läbirääkimiste ajajoon, mis on rahvusvaheliste suhete erialal väärtuslikum allikas kui lihtsamad narratiivid, esitame sellest lühikese kokkuvõtte alljärgnevas tabelis 1. Viimasesse on arvatud just sellised punktid, mis seostuvad töös hiljem Nicolas Sarkozy ja François Hollande'i kõnede sisuga: ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide sisu; Aafrika Liidu, Araabia Riikide Liiga, NATO, Euroopa Liit ja Islami Konverentsi Organisatsiooni arvamused. Tabelist on välja jäetud Venemaa, Hiina jt presidendikõnedesse puutumatute toimijate tegutsemine.

Tabel 1. Sõjalise sekkumise Liibüasse olulisemate diplomaatiliste sündmuste ajatelg veebruarist augustini 2011

Kuupäev – sündmus
- 26.02 – ÜRO Julgeolekunõukogu võtab ühehäälselt vastu resolutsiooni nr 1970, millega nõuab vägivalla kohest lõpetamist, kehtestab sanktsioonid Gaddafi ja tema lähikondlaste vastu ning annab Gaddafi rohkete tsiviilelanike vastaste rünnakute eest Rahvusvahelisse Kriminaalkohtusse.   - 10.03 – Aafrika Liit on vastu Liibüas lennukeelutsooni kehtestamisele.   - 12.03 – Araabia Riikide Liiga kutsub Kairos ÜRO Julgeolekunõukogu üles lennukeelutsooni kehtestama.   - 17.03 – ÜRO Julgeolekunõukogu võtab 10 poolthääle ja 5 hääletamisest kõrvale jääva riigiga – Venemaa, Hiina, India, Brasiilia ja Saksamaa – vastu resolutsiooni nr 1973, millega lubab liikmesriikidel ÜRO harta VII peatükile toetudes tarvitusele võtta abinõud Liibüa tsiviilelanikkonna kaitsmiseks, ja ühtlasi kehtestada lennukeelutsooni. Selle resolutsiooniga lubatakse jõukasutus „kohustus kaitsta” põhimõtte rakendamiseks esmakordselt ilma sihtriigi nõusolekuta.   - Samal päeval – veel enne Julgeolekunõukogu hääletust lubab Gaddafi Tripoli raadios, et tema väed alustavad pealetungi Benghaziile.   - 24.03 – NATO jõuab kokkuleppele USA-lt Liibüa-missiooni juhtimise ülevõtmise osas.   - 01.04 – Euroopa Liit käivitab sõjalise operatsiooni <i>EUFOR Libya</i> toetamiseks humanitaarabi operatsioone Liibüas.   - 11.04 – Aafrika Liit pakub välja oma plaani, kuidas Liibüa kriisi võiks lahendada, selles sisalduvad viivitamatu vaherahu ja NATO õhurünnakute lõpetamine.   - 13.04 – Kataris kohtuvad esmakordselt piirkonna riigipead ja koalitsiooni esindajad Liibüa mässuliste esindajatega.   - 15.04 – Sarkozy, Cameroni ja Obama ühisavalduses lubavad kolm riigipead tegutseda koos, mis ka ei juhtuks, ning avaldavad arvamust, et Gaddafi Liibüa tulevikus kohta pole.   - Mai – Liibüa valitsus pole nõus vaherahu arutama, kuni NATO pommirünnakud kestavad, ja NTC pole nõus ühegi lahendusega, mille korral Gaddafi võimule jääb.   - 10.06 – USA kaitseminister Robert Gates kritiseerib teravalt NATO 10. juuni operatsioone Liibüas väitega, et USA oli sunnitud koalitsiooni mõödapanemisi parandama.   - 30.06–01.07 – Aafrika Liit lepib oma tippkohtumisel kokku, et on nõus Liibüa osapoolte edasisi kõnelusi vahendama, kuid ei võta lõplikku seisukohta Gaddafi Liibüasse jäämise osas.   - 22.08 – Pärast Gaddafi 23. juuli kinnitust, et ta ei kavatse võimust loobuda, on mässulised lahingtegevusega Tripolis väljas; Gaddafi on nähtavasti linnast lahkunud.

Allikas: (O'Brien ja Sinclair 2011, 5–6)

Tabelist paistab 10. märtsi ja 11. aprilli põhjal, et Aafrika Liit on pidevalt koalitsiooni Liibüasse sekkumise ja seal sõdimise vastu. Jätkem see hilisemaks analüüsiks meelde, sest Nicolas Sarkozy kaasab oma kõnedesse, Liibüat Lääne-Aafrika riigi Côte d'Ivoire'iga võrreldes, mitmel korral *Aafrika Liitu* – tegu võib olla tähelepanu kõrvalejuhtimisega asjaolult, et *Liibüa* puhul tal Aafrika Liidu nõusolekut polnud. Tegu võib olla ka hoopis diplomaatilise žestiga Aafrika Liidu suunas – et liit saaks siiski sõnumi oma olulisusest. 12. märtsi sündmusest seevastu on näha, et Araabia Riikide Liiga seisukoht lennukeelutsooni osas oli vastupidine, ja see toetus oli Liibüa kui araabia maa puhul vahest Prantsusmaale ja USA-le olulisemgi.

Pärast augustit, millega tabel 1 lõpeb, olid oluliseks sündmuseks kindlasti veel NTC vägede sisenemine Gaddafi kodulinna Surti, endise diktaatori tabamine ja tapmine 20. oktoobril. Kolm päeva hiljem kuulutati Liibüa vabastatuks. (Reuters 1) NATO viis oma väed kõrberiigist välja 31. oktoobril, sest ka ÜRO Julgeolekunõukogu mandaat oli lõpetatud, kuigi NTC soovinuks alliansi pikemat viibimist Liibüas. (Reuters 3)

Esiailgu paistis, et Liibüa on tõepoolest edukalt vabastatud: NATO missiooni lõpus räägiti vaid edust ja ka Liibüa ajutine peaminister Mahmoud Jibril oli lubaduse kohaselt tagasi astunud, ning uus ajutine peaminister Abdul al-Raheem al Qeeb ametisse valitud. (Reuters 3)

Kuid järgnev ligi aasta näitas taas ebastabiilsuse märke, nagu Michael J. Totten oli ennustanud, äärmuslikud jõud tõtsid pead (2012), ja rahvusvahelise kogukonna vapustuseks tapeti järgmise aasta 11. septembril, märgilise tähtsusega päeval rünnaku käigus saatkonnale USA suursaadik Liibüas Christopher Stevens koos veel kolme ameeriklasega. (McManus 2013)

Hiljem on olukord seal uuesti kodusõjaks paisunud (Laessing 2014). Viimati on Liibüast taas tulnud palju uudiseid poliitilistest võitlustest. Mis võiks jällegi just meie teema all huvipakkuv areng olla: käesoleva seisuga tegutsevad kõrberiigis endiselt Prantsuse salateenistused – araabia kevadest sündinud organisatsiooni Islamiriigi vastu (Reuters 4). Tegu võib olla pelgalt paratamatusega: Gaddafi oli meedia andmetel juba 2011. aastal telefonitsi Tony Blairi hoiatanud, et kui ta ise võimult kõrvaldatakse, pääsevad Vahemere ääres võimule vägivaldsed islamiäärmuslased, kes võivad rünnata ka Euroopat (ühtlasi vihjas ta, nagu need poleks mitte „tavalised” tsiviilisikud, kelle vastu ta Liibüas jõudu kasutab) (BBC 2016). Teoreetiliselt võis muus osas ebapopulaarne diktaator oma salapolitsei-

võrgustiku abil tõepoolest olla kursis ka ümberkaudsete ohtlike elementidega – või koguni suuta neid ohjata.

1.2. Prantsuse-Liibüa suhted lääneriikide 2011. aasta Liibüa-missiooni eel ja järel

Ei Prantsusmaa ega Liibüa jää Eesti lähinaabrusesse. Nende kahe hulgast tuttavlikum, meie Euroopa Liidu kaaslane Prantsusmaa, pole ilmselt keelebarjääri tõttu eestlastele ikkagi sama lähedane kui rohkem inglise keeles suhtlevad maad, kelle lävimisest kolmandate riikidega teaksime vast enam. Mõningat eestikeelset infot kahe Vahemere maa läbisaamise kohta leidub – lisaks muidugi Liibüa-missiooni asjaolude rikkalikule kajastamisele 2011. aastal.

Varasemast näiteks Eesti välisministeerium on oma nädala välismeedia kokkuvõttes 10.–16. detsembrist 2007 registreerinud, et Prantsusmaal lõi toona laineid Liibüa riigipea kolonel Gaddafi külaskäik novembris, millele oli kohati loodud riigivisiiti meenutav pidulikkus. Kohtumised ministritega, asjaolu, et presidendi tihedast ajakavast oli kolonelile eraldatud kaks kokkusaamist, ja visiidi ülisalajane programm viisid selleni, et ametis olnud Prantsuse välisminister Bernard Kouchner jättis Gaddafi auks korraldatud õhtusöögile minemata. Kahtlustati, et suurejooneline vastuvõtt oli olnud üks *Bulgaaria medõdede* vabastamise tingimustest. (Välisministeerium 1) Nimelt, ligi pool aastat varem oli Sarkozy lõpuks õnnestunud saavutada see, mida teised polnud suutnud: Gaddafi vabastas viis bulgaarlasest õde ja ühe palestiinlasest arsti, keda oli alusetult sadade laste HI-viirusesse nakatamise süüdistanud ning vangis hoidnud. Ehkki Sarkozy väitis, et tema samas sõlmitud koostöölepped Liibüaga polnud asjaga seotud, olid need lepped väga ulatuslikud. Lisandus detsembrikuine Gaddafi visiit ja Sarkozy enda kinnitus, et ilma temata poleks medõdede vabastamine õnnestunud – mis kõik viitas vastupidisele. (Välisministeerium 2)

Kuna terviklikumat, laiemale auditooriumile suunatud pilti Prantsuse-Liibüa suhetest eesti keeles harilikult ei kohta, peatume antud alaosas kahe Vahemere maa läbisaamise teemal, laias laastus enne ja pärast Liibüa-missiooni. (Suhted sõjalise kampaania ajal olid Liibüa vana valitsusega mõistagi halvad ja NTC-ga ootuspäraselt head, vt ka ptk 1.3.)

Ametlikest allikatest saab sel puhul toetuda peamiselt Prantsusmaa omadele, sest teise poole võimaliku informatsiooni araabiakeelne osa ei ole antud töö autorile kättesaadav, ja Liibüas jätkuva kriisi keerises ei ole riigi ÜRO toetusega valitsusel veel kodulehtegi, rääkimata võõrkeeles suhteid Prantsusmaaga käsitlevast sektsioonist (Temehu 2016). Võimalik, et värske valitsus, mis alles kindlustab oma võimu kõrberriigi 1,76 milj km² suurusel territooriumil, ei tegelegi hetkel nii spetsiifiliste küsimustega (CIA World Factbook). Ühtlasi, nagu juba eelpool Michael J. Totteni ainetel sai arutletud – kui liibüa rahval puuduvad kokkupuuted avatud, läbipaistva poliitikaga, siis kulub ilmselt aega, enne kui nad saavad oma poliitilised seisukohad paljudes küsimustes sõnastada ja neid ka teiste riikidega jagada. (2012, 26–27). Samas käsitlebki meie teema rohkem Prantsuse-poolset suhtumist.

Mida räägivad Euroopa riigi allikad suhetest oma meretaguse naabriga? Prantslastel on ametlik poliitika ja avaliku halduse dokumentide vaba juurdepääsuga andmebaas *Vie publique*, kust leiab peale seadusloomeuudiste, poliitikute kõnede ja intervjuude ka kronoloogiaid. Liibüa-teemaline kannab pealkirja, mis tõlkes kõlaks: *Prantsusmaa-Liibüa: 40 aastat tormilisi suhteid*. Kronoloogiast selgub aga, et peale juba mainitud *Bulgaaria medõdede* vabastamise episoodi enne Liibüa-missiooni viimasel 10 aastal midagi skandaalset toimunud polnud. Bulgaaria medõdede vabastamise aegsed lepingud laiendasid juba alates Gaddafi „rehabiliteerimisest” peale sõlmitud erinevaid leppeid, toimunud oli ka erinevate riigiametnike vastastikuseid visiite. 2009. aastal oli ainukeseks registreeritud sündmuseks 2007. ja 2011. a vahel, et koostöö valdkonna riigisekretär (välisministeeriumi ametnik) Alain Joyandet oli septembris Prantsusmaad Liibüa revolutsiooni 40. aastapäeval esindanud. (*Vie publique* 2) Võib arvata, et Liibüa-kampania eel olid kahe riigi ametlikud suhted olnud küllalt normaalsed.

Sellest, millised olid Gaddafi režiimi ja Prantsusmaa suhted missiooni ajal, pole palju eraldi rääkida, kui on teada, et Prantsusmaa lennukid olid 19. märtsil esimesena Benghazi linna valitsusvägede eest turvamas (Reuters 2). 15. aprilliks 2011 oli Sarkozy ametlikult otsustanud, et Gaddafi tuleb võimult kõrvaldada (vt tabel 1, lk 11), kuid mittemetlik NTC tunnustamine toimus ehk veel enne sõjakäigu algustki (vt järgmine ptk).

Pärast sõjalist sekkumist Liibüasse ei ole suhted veel täiel määral taastunud: Prantsuse välisministeeriumi andmetel pole pärast 2008. aastat ühtki uut lepingut sõlmitud. Kuid mitmed vanadest on siiani jõus, ja Liibüa kohta ilmub regulaarselt uudiseid, näiteks hiljutine teade Prantsuse välisministri telefonikõnest NTC presidendile Fayed Sarrajile. Seega suhtlus

toimib Liibüa poliitilist olukorda arvestades taas üsna normaalselt. (Ministère des Affaires étrangères 2016)

1.3. Muutused Nicolas Sarkozy ja Muammar Gaddafi suhetes

Nicolas Sarkozy ja Muammar Gaddafi mõlemad olid meeldejäädavad riigijuhid rahvusvahelise reputatsiooniga. Sarkozy oli paljudesse kohtadesse kohapeale jõudev ja palju rääkiv, enda isiku keskne ja emotsionaalne, kõnestiili osas rohkelt üllatusi pakkuv poliitik. Prantsuse Viienda vabariigi esimese avalikult parempoolsete vaadetega riigipeana lõi ta uut tüüpi, sarkozyliku parempoolsuse, mis oli edukas 2007. aasta valimistel, kuid jäi 2012. aastal alla sotsialistist François Hollande'ile (vt Calvet ja Véronis 2008; käesoleva töö lk 19–24). Gaddafi kuulsuse tingisid muidugi tema pikk autoritaarse valitsemise staaž (Dziadosz 2011) ja veelgi enam tema skandaalne käitumine suure osa selle ajast.

Kolmas tuntud osa sellest loost on kahe mehe omavaheline läbisaamine pärast Gaddafi rehabiliteerimist rahvusvahelisse kogukonda 2000ndatel. Lisaks eelpoolkirjeldatud Bulgaaria meditsiiniõdede loole

Seda enam üllatas maailma Prantsusmaa agarus Liibüa konflikti sekkumisel. Tollane USA välisminister Hillary Clinton oli avalikult imestunud, kui valmistus märtsi kolmanda nädala alguses Sarkozyga Liibüa-küsimust arutama – ja nädala lõpus olid juba Prantsusmaa väed Liibüa kohal korda tagamas. Euroopa riik oli teinud veidra kannapöörde 9. märtsi otsusest, mille kohaselt poldud opositsioonivalitsust toetama tõtatud, kusjuures 10. märtsil olid salapäraselt kaks Liibüa opositsiooni esindajat Élysée palees riigipea vastuvõtul käinud – mida oli aidanud korraldada Bernard-Henri Lévy, prantsuse filosoof ja meediakuulsus, kel puudus diplomaatiline ametipost. Kuigi liibüälased kinnitasid, et olid Prantsusmaa toetuse NTC-le saanud, siis mingit ametlikku kommünikeed sellele ei järgnenud. Igal juhul olid sellest ühtviisi rabatud nii USA, Prantsusmaa Euroopa partnerid kui prantslaste välisminister Alain Juppé ja peaminister François Fillon. (The Economist 2011)

Nähtavasti paistsid Prantsusmaa sammud paljudele liigagi äkilised, sest meedias on levinud mitmeid vandenõuteoorialikke stsenaariume, mis seletavad Nicolas Sarkozy spontaanseid meelemuutusi „räpase mänguga”.

Üheks tuntumaks on väide, mille järgi Gaddafi rahastas Sarkozy 2007. a presidendikampaaniat 50 miljoni euroga. (Sellist infot on esitanud näiteks Liibüa endine

peaminister Tuneesias vanglas viibides.) Selleks, et tehing välja ei tuleks, olevatki Prantsuse ekspresident võimaluse avanedes nii innukalt Gaddafi kukutamist toetama. (Reuters 5)

Vähem kõlapinda on saanud hilisem kuulds, justkui oleks Hillary Clintoni avalikustatud e-kirjades CIA agendi Tyler Drumhelleri memodes info sellest, kuidas Nicolas Sarkozy veebruaris 2011 salaagentide kaudu organiseeris ja rahastas NTC loomist Liibüas ning lubas sellele kohe ka tunnustust. Kusjuures teo ajendiks olevat olnud puhtalt ärihuvid, eriti 35% tulevase riigi naftasektori kindlustamine Prantsuse firmadele. Sellise versiooni tõesuse korral oleks kogu lugu Prantsusmaa algsetest kõhklastest ja äkilisest meelemuutusest tervenisti vaid kattevarjuks Liibüa riigikorra kukutamisele omakasu nimel. (Pecquet 2015)

Kuulujutte on liikvel rohkemgi. Teisalt ei maksa unustada, et Liibüas on nende aastate jooksul, mil kõmu-uudised ilmusid, korduvalt valla pääsenud kodusõda, kus võidakse tarvitada ka infosõja praktikaid. Prantslasi kui ühe osapoole liitlasi võidakse diskrediteerida nagu muidki vastaseid neis konfliktides – algul Gaddafi, tema klanni ja režiimi poolelt ning nüüd vastaliste mässuliste poolelt. (Laessing 2014)

Sellest, et igal taolistes oludes tekkival skandaalil ei pruugi alust olla, näitab kasvõi varasem meedias levinud uudis, nagu oleks Prantsuse luure Sarkozy käsul kolonel Gaddafi mõrvanud. Niisuguse teo ajendiks peeti taas Gaddafi väidetavat presidendikampaania-aegset annetust Sarkozyle. Kaasneva info kohaselt olevat Prantsuse salateenistusele Gaddafi telefoninumbri andnud Süüria valitsus, vastutasuks viimase soosimise eest. Prantsuse kaitseekspert Éric Denécé lükkab kõik nimetatud võimalused resoluutselt ümber: kampaania rahastamise küsimus üksi ei suutnuks Sarkozyd kukutada ega olla piisav motiiv Gaddafi mõrvamiseks, Prantsuse luure ei vajanuks Gaddafi numbri väljapeilimisel Süüria abi ja Prantsusmaa ei soosinud 2011. a sügisel kuidagi Süüria valitsust. Kahtlase info taga näeb ta liibüa mässulistest allikate soovi endale meedias nime teha. (France24)

Teiselt poolt võib ka Prantsusmaa kuulujutte liialdada. Herbert P. Bix kinnitas 2011. aastal, nagu poleks Gaddafi mingit oma rahva vastast veresauna plaaninud, vaid just tsiviil-inimkaotusi vältida püüdnud ning koguni relvad maha pannud mässulistel põgeneda lasknud (Bix 2011, 338). Ehkki Bixi versioon ei saanud vastuolulisuse tõttu meie töö aluseks, tasus seepeale kontrollida Sarkozy väljendatud mõtet, nagu oleks *kolonel Gaddafi lubanud Benghaziis verejõed voolama panna* (tekstid S17 ja S22 lisas 1). Sellist tsitaati ja temalt endalt on tõepoolest ingliskeelsest internetist raske leida, see-eest leidub tema poja esituses paljudel veebilehtedel, nii video kui kirjaliku tekstina, väide, et kui tuleb kodusõda, võitlevad režiimi

väed viimse veretilgani ja Liibüa linnades (mitte vaid Benghazi) hakkavad „voolama verejõed”. Ühes prantsusekeelses allikas on see kirjas lausa pealkirja all *Muammar Gaddafi „verejõed”* (Duteil 2011). Raske öelda, kas vale autoriga muudetud tsitaat on Sarkozy kõnedesse põimitud meelega, efekti mõttes või hooletusest, kuna see oli prantslaste seas parajasti levinud ja sõnavõtu autorid tausta ei kontrollitud – või koguni Gaddafi on kunagi araabia keeles midagi sellist teada andnud. Igal juhul kättesaadavate andmete järgi päris täpne see tsitaat pole.

Nii sai kirjeldatud põhiline Liibüa-missiooni taust, mis demonstreerib, kui vasturääkivad võivad kõrberiiigi kodusõjaga seotud uudised olla. Lisaks, nagu selgub hiljem pealkirja 2.3. *Analüüs kontekstis* all, ei piisa vaid 2011. aasta sõjalise sekkumise infost, mõistmaks kõiki Prantsusmaa-suuruse riigi ajaloovihjeid presidentide kõnedes, kuid lisateemad on siis vastavas peatükis vajalikesse kohtadesse juurde otsitud.

2. PRESIDENTIDE KÕNEDE ANALÜÜS

Sõjaline sekkumine Liibüa konflikti langes Prantsusmaa eelmise presidendi Nicolas Sarkozy seni ainsale ametiajale (2007–2012). Kajastamaks võimalikke muutusi Lõuna-Euroopa vabariigi suhtumises sellesse Põhja-Aafrika maasse, on käesoleva töö uurimisaineseks kogutud kõik Prantsuse presidentide kõned nii 2011. kui ka sellele eelnevalt ja järgnevalt aastast – kokku 36 kuu vältel. Nõnda kuulub väike osa – kolm viimast kõnet – korpusest hoopis praeguse presidendi François Hollande'i esimese ametiaasta kroonikasse. (Elysée 2)

Sarkozy oli võimule tulles paremtsentriliku UMP (*Union pour un mouvement populaire*, tõlkes „ühendus rahvalikumise eest”, eesti keelde tõlgitud sagedamini kui *Rahvalikumise Liit*) esimees ja presidendikandidaat. Hollande seevastu kuulub Sotsialistlikku Parteisse (*Parti socialiste*, lühend *PS*). Niisiis oli juba tööd alustades ette aimata, et nende kahe hiljutisima Prantsuse presidendi kõnedes on ideoloogilised nüansid, ilmselt siis ka väljendusvahendid (teemade ring, sõnavara, võimalikud ideoloogilised sümbolid) erinevad.

Samuti oli teada, et sõnavõtude kirjutamiseks olid kahel riigipeal erinevad „suled” (otsetõlge prantsusekeelsest sõnast „*plume*”) – kõnekirjutajad-nõuandjad. Sarkozyl oli selleks põhiliselt parteikaaslane Henri Guaino, kelle Hollande vahetas Aquilino Morelle'i, kaassotsi vastu. Enne riigipeaks valituks osutumist olevat Hollande üldse oma kõnesid ise kirjutanud ja alati viimse hetkeni viimistlenud, kuni pidi juba rahva ette astuma. Erinevalt Sarkozyst, kes sai oma nõunikult vahel kõne kätte väikse ajavaruga, osales Hollande, vähemalt 2012. aasta seisuga, ise Morelle'i esitatud projektide järk-järgulisel läbitöötamisel. (Royer 2012)

Arvestades meie korpuse Sarkozy osa paljusid ajaloonäiteid, võiks Guaino CV-st esile tuua, et kuigi ta kõrgeim kraad oli poliitökonoomias, oli tal Sorbonne'i bakalaureusekraad ajaloos. Lisaks Sarkozy võimuleaitamisele oli ta tosin aastat varem välja pakkunud teise parempoolse kandidaadi Jacques Chiraci võiduka kampaania teema (*sotsiaalse lõhe*). (Francetv info 2012)

Nüüdseks kaks aastat tagasi pidi Hollande'i nõunik Morelle skandaali tõttu oma varasemal töökohal, Inspection générale des affaires sociales'is (umbkaudses tõlkes:

Sotsiaalvaldkonna Peainspeksioon), presidendikantseleist lahkuma, kuigi ta end milleski süüdi ei tunnistanud. Süüdistuseks oli toona *huvide konflikt*: salaja farmaatsialaborite heaks töötamine, olles samal ajal ametis riigiameti inspektorina. Taandumisotsus sündis ilmselt parteikaaslasest presidendi ja presidendiinstitutsiooni maine hoidmiseks, ning ka üldsuse pahameele vältimiseks. Seega tänaseks arstist ja õppejõust poliitik Morelle enam Hollande'i alluvuses ei tööta, küll aga tervel meie vaadeldaval perioodil 2012. aastal. (Le Monde 2014)

Eelmine president Sarkozy, meie uurimisainese põhiesitaja, jäi kohe võrreldes eelkäija Jacques Chiraciga silma jutukuse ja esinemiste rohkusega; tema kõnekunst oli emotsionaalne ja enda isiku keskne. Lingvistid olid juba 2008. aastaks kindlaks teinud, et sarkozylik stiil sisaldas küllalt palju *mina*-vormis ütlushi – tollane Prantsuse riigipea kasutas suulises diskursuses asesõna *mina* keskmiselt 17 korda 1000 sõna kohta – kuid jäi seejuures siiski alla Jacques Chiracile (võimul aastail 1995–2007; 18 asesõna *mina* mainimist iga 1000 sõna kohta) ja eriti François Mitterrand'ile (1981–1995; 24 mainimist 1000 sõna kohta). (Calvet ja Véronis 2008, 39–49; Elysée 2)

See-eest tuues mängu ka prantsusekeelsed modaalverbid *pidama*, *vajalik olema*, *võima ja tahtma [midagi teha]*, nähtub peatselt, et Nicolas Sarkozy kasutab enneolematult palju fraasikonstruktsiooni *ma tahan [midagi teha]*. See on üheks põhjuseks, miks teda peeti juba ametiaja algul kohati pisut egotistlikuks ja lapselikuks kõnelejaks (kes aina „*tahab* seda ja *tahab* teist”), kuigi see fraas seostub ühtlasi tugevalt just nende kõnedega, mille juures tema nõunikuks-kõnekirjutajaks on olnud Henri Guaino – seega see polnud ilmselt ainult värske presidendi enda teene. Kes ka ühe või teise idee autor polnud, Sarkozy isikupärane presidendikampaania kulmineerus diskursuseanalüütikute jaoks UMP poliitiku ametissepühitsemise kõnega, kus ta lausus 27 korda järjest *ma tahan olla [selle ja teise nähtuse, nii- ja naasuguse Prantsusmaa jms] president*. (Calvet ja Véronis 2008, 39–49)

Kuna fraas paiknes selles kõigil juhtudel lause alguses, nimetatakse seda anafooriks ehk algkorduseks (s.v). See on kõnekujund, mida Sarkozy samuti väga agaralt pruukis, nii presidendikandidaadina kui ametiajal. Eelnevatele lisaks kasutas ta palju näiteks retoorilisi küsimusi – millega oli tema lausete sisust tulenevalt raske mitte nõustuda ja mis olid määratud publikus teatud emotsioone esile kutsuma. Viimast fenomeni esines taas tunduvalt rohkem Henri Guaino osalusega kõnedes. (Joseph 2014; Calvet ja Véronis 2008, 55–61)

Hollande seevastu meie jälgitavaal 2012. aastal eriliste presidendikõne stiiliuendustega ei üllatanud. Korduvate internetiotsingute käigus ei õnnestunud tuvastada

materjale, mida oleks tema ametiaja alguse kõnede kohta võimalik allikatena arvesse võtta. Talle iseloomulike diskursusejoonte kriitikat on vähe ja üldiselt pärineb see hilisematest aastatest.

Enne presidendiks saamist aga kogus Hollande kuulsust kahe kandidaadi avalikul debatil, kus vastas Sarkozy omaaegse anafoori *ma tahan olla [...] president* kordusele (vt ülalpool), monoloogiga, kus lausete alguseks oli *Moi président...* (ehk *Mina presidendina...*). Algkordusi on edaspidi pruukinud temagi. Teiste hulgas Damon Mayaffre, Prantsuse poliitilise diskursuse analüütik ja pikaajaline presidentide kõnede uurija, märgib ühele suurimast üleriigilistest ajalehtedest, parempoolse suunitlusega *Le Figarole*, antud kommentaarides, et Hollande'i anafooride põhjusteks on ilmselt see, et antud kõnekujund aitab ühest oraatorist enesekindlamat muljet luua, ning eelkäijat matkides võib praegune president püüelda ekspresidendile kuulunud suurema populaarsuse poole. (Joseph 2014)

Ühtlasi võib Mayaffre'i sõnul üldiselt täheldada presidentide diskursuse „*loosungistumist*“: paljude kompaktsete lühisõnumite edastamist terve kõne jooksul, et olla valmis sõnavõtu lõikamiseks telepildis – et iga lause oleks võimalikult „mõte omaette” ja kannaks iseenesest vajalikku sõnumit. Anafoorid aitavad samuti televisioonis esinemise iga pisinüansi paika seada, kuna lause alguse teadmine annab riigipeale rohkem aega lause lõpu vormimist planeerida. (Joseph 2014)

Kõiki neid nähtusi, v.a Hollande'i anafoorikasutust lausete alguses, võib leida ka meie lühikeses, u kaheksast leheküljest originaal-kõnelõikudest koosnevas tekstikorpuses (see on suhteliselt lühike: koos pealkirjade ja tõlgetega moodustab see lõppkujul (vt lisa 1) ligi 18 lk, kuid kogutud kõnede täistekstid, üksi, ilma tõlketa, oleksid käesoleva töö vormistusreeglite juures, ka vähendatud kirjasuurusega 11, täitnud vähemalt 97 A4 lehekülge).

Näiteks prantsusekeelset modaalset konstruktsiooni *ma tahan [+ verb]* esineb 90 lõigus viiel korral, millest neljal Sarkozy esituses. Sealjuures tuleks seda otsida just prantsusekeelsest osast kujul *je veux [+ verb ühe võimaliku lõpuga -er/-ir/-oir/-re]*, sest eestikeelses on presidentide sõnade otsetõlkeid kohati pehmendatud, selleks et laused, mis eesti keeles kõlaks muidu liiga lihtsakoeliselt, saaks edasi antud riigipealikus võtmes, nagu nad seda ka prantsuse keeles on (tõlkimispõhimõtteid kirjeldab täpsemalt alapeatükk 2.1).

Küsilauseid leiab kogutud tekstikatkendites – just eelmise presidendi esituses – kolm. Neist rangelt võttes retooriline, millele vastust üldse ei järgne, on vaid üks: „*Mis kasu oleks Talibani terrorismirežiimile lõpu tegemisest, kui me ei võta aega, et anda afganistani rahvale*

tema tuleviku ja julgeoleku juhtimisvahendeid?” (vt lk 61). Kas retoorilisi küsimusi esineb siis suhteliselt vähem kui fraasi *ma tahan [+ verb]* – kuna sõnade ja kõnekujundite esinemissagedust mõõdetakse just võimalikult suure tekstikogumi keskmiste tulemustena (Calvet ja Véronis 2008, 39–40), siis ei saa meie kitsa uurimisainese põhjal presidentide kujundikasutuse kohta palju järeldada. Kuid teoreetiliselt pole ka välistatud, et ametiaja alguse retseptsioon aitas Nicolas Sarkozy ja tema „sule” Henri Guaino stiili vormida, või neil hoopis teadlikumalt tuntud stiielelementide kasutusjuhtudega soovitatavat efekti saavutada.

Teisalt pole konkreetselt küsilauseite puhul märke, nagu oleks nende esinemine Sarkozy diskursuses ametiaja teises pooles drastiliselt vähenenud. Mayaffre on 2013. aastal taaskord Prantsusmaa juhtide kõnesid logomeetriliselt analüüsinud. Seal on küsimärkide esinemissageduse hälve Sarkozy kõigis sõnavõttudes (s.t mitte ainult kõnedes) tema ametiaja terviku jooksul Viienda vabariigi peade keskmisest kõige tugevamalt plusspoollel, ja II kohale platseeruv Mitterrand’i ametiaeg nr 2 jääb sellest üle poole võrra maha (Mayaffre 2013, 85). Kuna ka Mayaffre’i artikli analüüsisosas pole mainitud mingeid muutusi Sarkozy presidendiks olemise vältel, siis ilmselt on küsilauseite vähene esinemine meie korpuses lihtsalt juhus. (Mayaffre 2013)

Lausealguste kordumist pakub meie tekstikogu taas rohkem kui küsilauseid: kui Hollandi’i lõikude lausealgused ei kordu, siis Sarkozyl võib puhtaid anafoore täheldada kümnel korral (kui seal hulgas mitte arvestada asesõnade *ma* ja *see* ning sidesõna *ja* kordumist). (Nõnda polegi ehk liialdatud Damon Mayaffre’i väide, nagu oleks ekspresident juba valimiskampaania ajal *tuhandeid anafoore* (Joseph 2014) kasutanud.) Kohati on tekstikatkendites ka näiteid, kus küll lause algussõna või -fraas kordub, kuid sellele on korduses mõni element lisatud, kas *ja*, *et*, *samuti* vmt. Selle tõttu on aga Mayaffre’i kirjeldatud anafoori *jõulisus* raugenud, ja tegu on pigem tavalise sõnakordusega, mis suulisse teksti kenasti sobib ja mida presidentide diskursuses tõesti ka lihtsalt ühe lause keskel või ühe lõigu sees rohkesti leiab. (Joseph 2014)

Märkusena sobib siinkohal lisada, et mõnel juhul on ka anafoore tõlkes „viisakamaks” kirjutatud. Näiteks väljendit *d’ores et déjà*, mis esineb muutumatul kujul kahe järjestikuse lause alguses (vt lk 57), antakse tänapäeval tavaliselt edasi mõne sama lühikese väljendi abil, nagu *juba praegu*, kuid see on vaid fraasi ühe poole tähendus. Konkreetsetes kontekstis tundus ent sobilikum eraldi mõlema sisuelemendi tähendused ära tõlkida. Sinna omakorda tuli selguse huvides lisada abisõnad, et tegemist poleks ebaloomuliku otsetõlkega *nüüdsest ja*

juba, mida on lisaks keerulisele mõistetavusele ka raske põhjendada, kuna ladinapärasemat *d'ores*-poolt kaasaegses prantsuse keeles eraldi sõnana ei kasutata. Lõpptulemuseks tõlke esimeses lauses oli originaalist 5 silpi – üle poole – pikem *nüüdsest peale ja juba praegu*. Seda kõigest mõne sõna pärast uuesti teksti sisestada oleks jätnud kõnelejast ebaproportsionaalselt kohmaka mulje. Nõnda sai algust kordavas lauses valitud lühem variant *juba praegu*.

Sarkozylike kujundite otsimine tema enda tekstist oli hea võimalus praktiliselt näitlikustada, millise kõnemehega on tegemist, mis kujundeid presidentide sõnavõtte jälgivad kaasmaalased laias laastus seal tähele paneksid – ning ka seda, milliseid retoorilisi detaile on antud töös tõlkes kaduma läinud. Hollandi'i kõnekatkendeid on meil paraku liiga vähe, et neist sarkozylikkust või muid eritunnuseid leiaks (vt põhjust selles peatükis allpool).

Kui eelpool sai räägitud modaalverbide ja anafooride muutustest tõlkes, siis tegelikult ka kummagi presidendi harilikke korduvaid fraase võib olla eesti keeles pisut lihvitud, taas selleks, et anda tekst edasi piisavalt riigipealikuna; et kummaline stiil (mis ei kõla originaalis selliselt prantsuse keele kõnelejal!) ei tõmbaks lugeja tähelepanu sisuanalüüsilt kõrvale. Muidugi võib sellele ka vastu vaielda, väites, et mõnele prantslasele paistiski ekspresidendi stiil lihtsakoeline, kuid see tuli ilmselt rohkem välja pikas perspektiivis, näiteks terve kõne peale kokku, kui kasvõi *ma-tahan*-laused liiga suure osakaalu saavutasid (Calvet ja Véronis 2008, 47). Üksikjuhtude puhul võib aga rääkida lihtsalt konkreetsest, eriliste ilustusteta sõnastusest, mida pole mõtet veidrana mõjuvaks tõlkida.

Õigupoolest nii nagu paljud teised Prantsuse presidentide sõnavõttude nüansid, nii ka Sarkozy lihtne kõnepruuk on olnud taotlustlik. Politoloog, globaliseerumisvastaste protestiliikumiste uurija Eddy Fougier on prantsuse mõttekojas IRIS (*Institut de Relations Internationales et Stratégiques*, tõlkes: *Rahvusvaheliste ja Strateegiliste Suhete Instituut*) presidendikõne lihtsustumist 2007. aastast käsitlenud kui üht „Sarkozy revolutsiooni” väljendusviisi. Nimelt kuna parempoolsusel on Prantsusmaal läbi sajandite olnud juures negatiivne, Vabariigi idee reetmise maik, siis polnud ka Viienda vabariigi konservatiivsed riigipead end seni kunagi päris parempoolseks tunnistanud. Sarkozy seevastu kujundas, nagu varem USA-s Reagani ajal ja Suurbritannias Thatcheri ajal oli toimunud, oma „kompleksidest vabanenud” uusparempoolsuse, mis on hoolimata mõnest paralleelset inglisekeelsete maadega ehtrantslaslik ja -sarkozylik. (Fougier 2012)

Keeleliselt tähendab see vastandumist eliidile – nii tüüpiliselt *École nationale d'administration*'i (lühend *ENA*, eesti keelde tõlgitud nt kui *Prantsuse Riigihalduse Kõrgkool*) haridusega tehnokraatidele kui majandus- ja kultuuriliberaalsetest, euroopalike väärtuste, globaliseerumise ja sallivuse eestkõnelejatest „arvamusliidrite” omale. (Sellist vastasseisu on huvitav jälgida just viimasel paaril aastal Eesti ühiskonda lõhestanud tendentside mõttes.) Asudes sõnades mitte-eliidi, oskustöölise jt poolele, omandas Prantsusmaa viimane ekspreident ka laiemale kuulajaskonnale arusaadava sõnavara. Fougier oletas artikli kirjutamise ajal, 2012. aastal, et nii, nagu Tony Blair pidi võimule tulles osalt Thatcheri joont järgima, nõnda ka Sarkozy edukas „revolutsioon” varemalt poliitikast võõrdunud klasside hulgas seab Hollande'ile oma poliitika elluviimisel teatud piirangud. Võib-olla just sellepärast märkas Mayaffre mõne aja möödudes Hollande'i juures Sarkozy diskursuse trendide jätkumist (vt lk 20); ehk mõjutavad need piirangud pisut ka Hollande'i väheseid muudatusi *Liibüa*-käsitluses 2012. aasta kõnedes, mis tuleb jutuks peatükis 2.3. (Fougier 2012)

Damon Mayaffre aga on sarkozylikus lihtsuses näinud populismi ilminguid – näiteks selles, et ekspreident kasutab eelkäijatega võrreldes enneolematult palju demonstratiivset asesõna *see* (pr k *ce, cela*), ja eriti selle rahvapärast vormi, pr k *ça*. Mõlemad lubavad tal esitada lihtsaid, emotsionaalseid, publikut puudutavaid fraase nagu *aitab juba sellest, see ei ole enam võimalik, see on lubamatu* jmt. (Mayaffre 2013, 76) Samuti kasutab ta selgelt kõige tihemini umbmäärast prantsuse asesõna *on*, mis võib erinevates kontekstides tähistada *sind, meid, teid, neid* või üldse umbisikulist teguviisi. Mayaffre on seda tulemust pidanud võimaluseks diskursuses „nimetule ohule” viidata, kelle eest Sarkozy saab siis sõnades kedagi konkreetsemat kaitsta. Lisaks saab isikut täpsustamata jättes emotsionaalse küsimuse või looga rohkem inimesi kaasata kui mõnele kindlale sotsiaalsele grupile viidates. (Mayaffre 2013, 78–80) Näiteid on veelgi. (Mayaffre 2013)

Kuid üks populismgi ole tahtlik stiil. Selgituseks olgu toodud veel definitsioon, sest *populism* pole Mayaffre'i käsitluses negatiivne iseenesest ega puuduta ainult äärmuslikke poliitikuid. Pigem tõesti on see ühes või teises vormis demokraatias tihti esinev, teatud tunnustega stiil, iseloomustamaks eelkõige diskursust. Neiks tunnusteks on (Mayaffre 2013, 74):

1. sõnades *rahva* ja sellega üks olemise rõhutamine,

2. *juhile* sellise imidži loomine, nagu ta suudaks tõepoolest *rahvast* juhtida või isegi selle kehastuseks olla,
3. *juhi* ja *rahva* interaktsioon ilma vahendavate institutsioonideta ning end „õigesti mõtlevaks” pidava eliidita, *juhi* lahtiütlemine „rahvalikule tervele mõistusele” vastanduvast mõtteviisist, mida oldi seni ainsa õigena käsitletud.

Kogu eelnev kirjeldus oli vaid lühike kokkuvõte presidentide kõnesid ümbritsevatest oludest meie vaadeldaval perioodil, ja ühtlasi sõnavõtude tõenäoliste põhiautorite kiire tutvustus. Meie jäigapiirilisel kolme täisaastat kaasav tekstikogu hõlmas küll vaid kolm Hollandi (tõenäoliselt tema „sule” Morelle'i kaasautorlusega) sõnavõttu, ent see jaotus sai valitud kronoloogilise sümmeetria huvides: kuidas toimus *Liibüa* kujutamine nii aasta enne kui pärast lääneriikide koalitsiooni missiooni, milline oli – just eelneva aastaga võrreldes – missiooni järelmõju presidentide diskursusele kui sellisele?

Milliseks tekstikorpuse lõpuks kujunes, sellest tuleb juttu kohe järgnevas alapeatükis 2.1, mis käsitleb ka uurimismeetodit, s.h kasutatud andmetöötlusvõimalusi, ja korpuse tekstikatkendite eesti keelde tõlkimise põhimõtteid. Sellest järgmises peatükis (2.2) teeme ära eeltöö – kõnede kategoriseerimise erinevate tunnuste põhjal – viimasele, tekstikatkendeid kontekstis uurivale peatükile (numbriga 2.3).

2.1. Korpus ja meetod

Korpuse saamiseks said niisiis välja filtreeritud kõik kolme aasta presidendikõned, milles esineb sõnatüve *liibüa-* (kujudel *Libye*; *Libyen(s)/-ne(s)* ja *libyen(s)/-ne(s)*, tõlkes *Liibüa*; *liibüalane/liibüalanna* (+ mitmuse vormid) ja omadussõna *liibüa* / *Liibüa riigile kuuluv* (meessoost, naissoost + mitmuse vormid)) ning pärisnime *Gaddafi* (prantsuse keeles *Kadhafi*). Igaks juhuks sai kontrollitud ka nimekuju *Lybie*, kuna prantsuse keeles on väga paljude riiginimede lõpus täheühend *-ie*, mistõttu *i* ja *y* äravahetamine selles konkreetses proopriumis on ka formaalsetes tekstides levinud. Üks selline apsakas oligi juhtunud (kõnes S23, vt lisa 1). Samuti on ühel korral trükiviga tekkinud prantsusekeelses nimes *Kadhafi* – kujul *Khadafi* (kõne S6).

Olulisemaks neist kahest märksõnast on kindlasti riigi ja rahvuse nimi, sest see määrab meid huvitava teema esinemise kõnes – *Gaddafi* üksi pole üheski kõnes mainitud (vt täpsemaid andmeid lisast 2). Põhimõtteliselt oleks teemale iseloomulikest mõistetest saanud

veel välja otsida linnanimed, eriti *Tripolit*, *Benghazit* ja *Misratat*, kuid need esinesid alati mitte ainult samas kõnes, vaid ka samas lõigus kui *liibüa* sõnatüvi, sellepärast ei jäänud nad niikuinii tähelepanu alt välja. Nende iseseisev teemat avav panus pole samuti kuigi suur (esinevad tihti koos ühes loetelus), kuigi nende kasutamisel on kahtlemata emotsionaalne ja *Liibüat* tekstis detailsemalt ülesehitav tähendus olemas.

Meie kahe põhimõiste abil aga sai korpus kogutud prantslaste presidendikantselei ehk Élysée veebikodust, kus on üleval ametisoleva presidendi ehk François Hollande'i kõned, ja ülejäänud juba peatükis 1.2 mainitud Prantsuse avalike dokumentide vaba ligipääsuga kataloogist *Vie publique*. Tekstid on kahes allikas arhiveeritud pisut erinevalt, nimelt on neil erinevalt esitatud pealkiri ja põhiandmed, kuid see pole antud töö seisukohalt oluline. (Élysée 1, *Vie publique* 1)

Nõnda kokku kogutud 27 teksti on töös nummerdatud vastavalt esitamise kuupäevale, alustades varasemast. Kõne pidanud presidenti tähistab perekonnanime esitähtri numbriga ees. Kõned on originaalis jagatud erineva pikkusega lõikudeks, millest pikimad küündivad ühe A4 leheküljeni, lühimad koosnevad aga vaid ühest sõnast või fraasist. Sellegipoolest eeldame, et enamik lõike sisaldab mingit eraldi mõtet või teemat, mistõttu võtame *lõigu* uurimisel põhiliseks ühikuks. Nii on see tabelites üheks kõne pikkuse hindamise parameetriks tähemärkide kõrval, ja, mis veelgi olulisem, lõigu piiride järgi originaaltekstis on lõigatud katkendid otsisõnade ümber. Olgu lisatud, et mõnel juhul on parema arusaamise huvides kaasatud ka eelnev lõik; kui puudub aga ainult ühe konkreetse sõna tähendus, siis on see eestikeelses versiooni seletust vajava sõna järele nurksulgudes märgitud, või puuduva sõna asemele.

Kokku on meie tekstikogus lõike 90. Peale lõikude endi koosneb korpus kõnede pealkirjadest, kuupäevadest ja kõigi prantsusekeelsete katkete tõlgetest eesti keelde (vt tekstikorpust täpsemalt lisast 1 ja kokkuvõtvat tabelit iga teksti põhiandmete kohta lisast 2).

Olgu veel täpsustatud, et lõikude loendamine algab kõigil juhtudel tekstis suulise ettekande algusest (mitte näiteks kõne pealkirjast). Esimeseks lõiguks on enamasti publiku poole pöördumine, v.a tekstis tähisega *S4*, mis on väga lühike sõnavõtt Liibüa-suunalise poliitika teemal omade ministrite nõukogu ees – kus võib tervitamine olla juba enne presidendi avalduse tegemist ära toimunud. Kui esimene pöördumine publiku poole (s.t et tekstisisesed lisapöördumised kuuluvad lõikudesse vastavalt originaalile) on jagatud mitmeks lõiguks, nagu on juhtunud Hollande'i *H2*-kõnes, siis arvestame seda siiski vaid ühe lõiguna.

Tekstide tõlge eesti keelde on lõputöö autori kui esimeselt hariduselt prantsuse filoloogi enda tehtud. Kuigi tegemist pole professionaalse tõlkija interpretatsiooniga, on selle juures ikkagi kasutatud lisaks prantsuse keele A-võõrkeele teadmistele ja loomulikule keelevaistule ka TÜ romanistika eriala tõlkekursustel praktilisel teel õpitud põhimõtteid. Sellegipoolest jääb – kasvõi sõnade tähendusväljade erinevuste tõttu – ühest keelest teise ümberpanemine alati loovtööks, eriti kui ees on midagi veidigi ilukõnelisemat kui standardsed tehnilised instruktsioonid. Presidendikõned on kindlasti juba oma retoorilise ja poliitilise dimensiooni võrra kasutusjuhenditest keerukamad.

Loovtöö juurde aga kuulub paratamatult alati teatav subjektiivsus: lisaks konkreetse töö kvaliteedile, tõlkija kogemusele ja keelevaistule võib teksti ümberpanemisel olla palju funktsioone, valmistöö võib olla kõike väga umbkaudsest automaattõlkest keeruliste vormideni nagu täpse silpide arvuga kindlale ajastule vastav värssides suurvorm. Olulisemate arusaamatuste vältimiseks kirjeldagem käesoleva bakalaureusetöö tekstikorpuse tõlke eesmäärke ja juhtmõtteid.

Korpuse eestindamisel on mõistlikkuse piires püütud järgida originaali ja leida semantilised vasted viimase võimalikult paljudele tähenduslikele elementidele. Kuid põhieesmärgiks oli edasi anda sisu – mida, meie mõistes, Prantsuse president öelda tahtis? –, mistõttu tuli paratamatult „jupphaaval” tõlkimata jätta paljud piltlikud või lihtsalt mitmest sõnast koosnevad väljendid. Viimaste hulgas leidub rahvusvahelisi, nagu [*milleski*] *pööret/pöördepunkti märkima* (pr k *marquer un tournant*, kõnes S2), mille saab üsna samamoodi ümber panna; võõraid, kuid piisavalt arusaadavaid, nagu *verejõgesid voolama panema* (*faire couler des rivières de sang*, kõnes S11, mille asemel eesti keele kõneleja moodustaks ilmselt teistsuguse lause ja kasutaks fraasi *verd voolab ojadena*); veel võõramaid, millele leiab veel eesti keeles levinud ekvivalendi, nt *tõusud ja mõõnad* (pr k *des hauts et des bas*, kõnes S17, otsetõlkes *kõrgused ja madalused* või *tipud ja põhjad*).

Kuid kohtab ka päris tõlkimatuid väljendeid, mida ei saa isegi inglise keele kaudu „lahti muukida”: prantsuse keeles *faire écho à* (S18) tähendab sõna-sõnalt [*kellelegi/millelegi*] *kaja tegema*. Mõnes teises tekstis võiks sel kohal pöörduda luuleliste väljendusvahendite poole, kombineerides ise uue väljendi seoses *kajamisega*, või näiteks *kaikumisega*, ent presidendi kõne peaks siiski jääma tõsiseks Prantsusmaa ametlike seisukohtade väljenduseks. Käesolevas tõlkes ei ole sinna poeesiat juurde kirjutatud, pigem seda just sisu edasiandmisele ohvriks toodud. Seega konkreetsetes näites sõnavõttus S18 on

valitud pigem asisem, vähem emotsionaalne fraas: *meenub mälu pilt [meie ühisest ajaloost]*, selle asemel, et öelda *teeb [meie ühisele ajaloole] kaja*.

Selle kohta sai juba peatüki sissejuhatuses hulk näiteid toodud, millised *retoorilised* vahendid võivad kaduma minna, et mitte Prantsuse riigipeast liiga lapselikku muljet jätta (vt lk 21–22). Kuniks aga arvessevõetud väärtused – tähenduselementide sisu, õige toon, õige formaalsuse aste, umbkaudne pikkuse vastavus ning piisav eestipärasus, et lugemine võõrapärasusse ei takerduks (et poleks vaja joonealuseid märkusi) – lubavad, seni on püütud võimalikult palju originaalset alles jätta.

Kindlasti ei ole antud tekstide puhul arvestatud kahe versiooni sarnase sõnade arvuga, lauses sõnade võimalikult täpse järjekorraga ega ka eestikeelse versiooni sellise retoorilisusega, et ta oleks just suulises ettekandes efektne. Seda sellepärast, et need väärtused võiksid nõuda lõivu eelmises lõigus loetletute arvelt. Sõnajärg on pigem „ohverdatud” esimesena, kuna eesti keele süntaks ongi üsna erinev, pealegi on eestikeelsele versioonile prantsuskeelse mõtte selgitamiseks sõnu lisatud. Kuna originaalkeeles on teistsugune kirjovahemärkide süsteem (nt kasutatakse nii pärast kui enne enamikku vahemärke tühikut; mõttekriipsu tarvitatakse haruharva), ja tõlketekst on mõeldud eesti keeles lugemiseks, mitte prantsuse keele eripärade õppimiseks, siis on muudetud veel punktuatsiooni.

Kirja- ja muid vigu, mis on küll üldiselt originaallõikudesse sisse jäetud (kui tegemist pole just olnud koodivigadega – mille tõttu on veebist kopeeritud teksti kindlate tähemärkide asemel tekkinud võõrsümbolid), pole tõlkes kuidagi tähistatud, sest ükski eksimus ei tundunud olevat meelega, ja kogemata tehtud ei oma antud uurimuse mõttes tähtsust.

Põhiliseks kasutatud meetodiks tekstikogu koostades ja edasistes alapeatükkides on diskursuseanalüüs hariliku tekstitöötlusprogrammiga *Microsoft Word*: andmete töötlemisel on kasutatud selle otsingufunktsiooni eri võimalusi – tähemärgi-, sõna- ja lõiguloendust ning laiendatud otsingut – ja tekstitöötlusvahendeid. Kõik arvutused käesolevas alapeatükis ja sellega seotud lisa 2 on tehtud samuti kas *Wordi* tabelifunktsioonidega või paindlikuma *Microsoft Exceli* programmiga. Igal tabelil on ka kontrolltabel kas kuskil käesolevas bakalaureusetöös või selle väliselt, eemaldamaks võimalikult palju vigu ja eksitusi. Mõistuse piires on arvuti tööd kontrollitud käsitsi, et kõrvaldada võimalike teksti kopeerimisel sisse jäänud koodivigade vm ootamatult tekkinud apsakaid.

Nii tekstilõikude tõlkimisel kui teadusartiklite lugemisel oli palju kasu Kallista Kann'i *Prantsuse-eesti sõnaraamatust*, mis juhtus olema Lauri Leesi 1995. aasta toimetatud ja

täiendatud versioon (ehk 3., täiendatud trükk). Kui mitte sobivat vastet, siis inspiratsiooni sai sealt ligi poolte sõnade, ühtviisi nii tehniliste sõjandusterminite kui haruldaste verbide kohta. Siiski tuli teist samapalju vasteid juurde otsida tugevatest veebipõhistest prantsuse-inglise (*WordReference*, www.wordreference.com) ja inglise-eesti (*Eesti-Inglise-Eesti sõnaraamat*, aare.edu.ee) sõnastikest, samal ajal *Õigekeelsussõnaraamatust* (www.keelevara.ee) tulemusi täpsustades ja interneti otsimootori abil (*Google Search*, www.google.com) keerulisemaid juhtumeid uurides.

Kui peatuda korra korpuse üldisel vormil ja seda parimini iseloomustaval tabelil 5 lisas 2 (lk 71), siis *Liibüast* (s.h kohati *Gaddafist*) rääkisid kaks presidenti nii lühikestes sümboolse tähendusega avaldustes, millel pikkust vaid 100 sõna (*S16*, u 600 tähemärki, 6 lõiku), kui põhjalikes, kuni 6400 sõnani (*S3*, 39 900 tähemärki, 118 lõiku) küündivates loengutes.

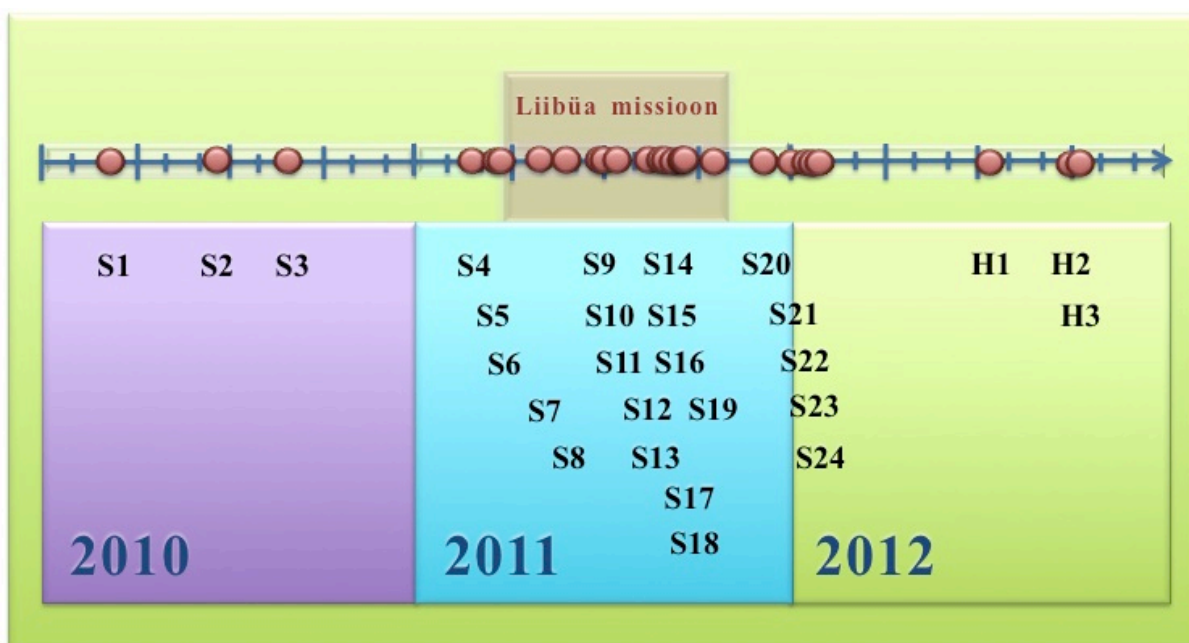
Kuna sõnad, laused ja lõigud võivad olla pikemad või lühemad, ongi tabelis 5 paralleelselt esitatud n-ö „objektiivsem” tähemärkide arv ja meie „mõõtühikute”, lõikude arv. Keskmise leitud kõne pikkus on tabeli järgi 15 800 märki ja 49 lõiku. Seda, et lõikude pikkused varieeruvad kardinaalselt, illustreerib hästi *S12* ja *S19* näide. *S12*, mis on 200 tähemärki lühem, on jagatud üle kahe korra vähemateks lõikudeks (28 *versus* 66). Sealjuures, kui vaadata kaht kõne pidamise kohta (mille leiab tabelist samuti), tuleb välja, et *S19* oma lühema lõiguga on ette kantud visiidil Gruusiasse, samas kui *S12* on kirjalik jälg sõnavõtust missioonilt koju saabuva lennukikandja Charles-de-Gaulle'i pardal. Tundub loogiline, et tervituskõne välismaalastele on pisut lihtsamalt, arusaadavamalt sõnastatud ja sisaldab vähem pikka seletust vajavaid jututeemasid. (Välismaiste kõnede eripärade kohta vt täpsemalt peatüki 2.2 algusest.)

Kuigi tabeli 5 parameetrid on rohkem kõnede eristamiseks ja statistika tegemiseks, paljastub sealt juba midagi märkimisväärset. Nimelt, paljudel ridadel paistab *Liibüa* mainimisi 1 ja riigi eksjuhi nimetamisi 0. See tähendab, et hulgas tekstides, ka nii pikkades kui *S3*, nimetatakse Liibüat ainult ühel korral. Nagu edaspidi töös selgub, ongi paljudel juhtudel *Liibüa* vaid üks näide paljudest, vahel teemale, mis samuti on tegelikult sõnavõtu sisu suhtes kõrvaline. Kuid ka sellised justkui kogemata puudutamised moodustavad kokku mingi suurema pildi selle kõrberiihi kujutamises.

Üks nii paljude eritahuliste kõnede, mida ühendavad vaid valitud otsisõnad, parameetritest, mida võiks ka joonisel kujutada, on esinemissagedus. Joonisel 1 (lk 29)

nähtubki meie töö esimene seaduspärasus: sõjalise sekkumise aastal, 2011ndal, kasvas sõnatüve *liibüa*- sisaldavate kõnede hulk võrreldes eelneva ja järgneva aasta keskmisega (5 teksti aastas) üle kolmekordseks (17 ühe aastaga). Pole mõistlikku põhjust selles kahelda, et need kaks nähtust on omavahel tugevalt seotud.

Ühtlasi joonistub visuaalselt hästi välja reaalseste sündmuste mõju diskursusele ka pärast NATO vägede väljaviimist oktoobris: missiooni ümbritsenud tihe *Liibüa* mainimine sellega küll lakkab, kuid aastavahetusel olnust kokkuvõtteid tehes tõuseb Aafrika riik jälle päevakorda. Tänu aastavahetuse nimetamiste klastrile on tuntavalt suurenenud ka 2012. aasta mainimiskordade arv.

Joonis 1. Korpuse kõnede jaotus ajateljel

Allikas: Lisa 2

Sellest annab veelgi paremini aimu järgnev tabel 2, kus on sisse toodud ka täpsed mainimiskordade arvud (kaks eelviimast tulpa) ja mis on heaks kokkuvõtteks korpuse kirjeldamise osale, ning tabelile 5 (lisa 2, lk 71). Viimane võtab juba iseenesest kokku korpuses (lisa 1) võimalikult täpselt tõlgitud kõnede pealkirjad, eraldades sealt teema ja ettekandmise koha. Alljärgnevas tabelis on aga *Liibüa-teemalised* tekstid eraldi välja toodud ning terve tekstikogu esituskoha järgi lahterdatud – Prantsusmaal ning väljaspool peetud kõned. Sealjuures ei ole see koloniaalminevikuga suurriigi puhul alati üheselt lihtne. Näiteks

tuleb otsuseid langetada kasvõi teisel pool maakera asuvate meretaguste alade kohta (vt tabeli märkus i).

Tabel 2. Korpuse jagunemine kolme aasta ja kahe presidendi vahel

Aasta	Kõnesid Prantsusmaal	Kõnesid välismaal	...millest Liibüas	Liibüa-teemalisi ¹ kõnesid	Sõnatüve liibüa-mainimisi	Nime Gaddafi mainimisi	Kõnesid aastal kokku
2010	2	1	0	0	5	0	3
2011	11 ⁱ	6	1	7 ⁱⁱ	74	8	17
2012 (Sarkozy + Hollande)	3 (3 + 0)	4 (1 + 3)	0 (0 + 0)	0 (0 + 0)	17 (13 + 4)	2 (1 + 1)	7 (4 + 3)
Kokku:					96	10	27
<i>1 – Liibüa-teemalisteks on loetud kõned, kus kas sisaldub riigi nimetus sõnavõtu pealkirjas või on Liibüas toimuv üheks kahest-kolmest põhiteemast. Näiteks tekst S15, mis on pühendatud eelkõige lähenevale 1) 11. septembri terrorirünnakute 10. aastapäevale, käsitleb teiste oluliste punktidenä 2) USA-Prantsuse koostööd ja araabia kevadet, mida illustreeritakse eelkõige 3) Liibüa olukorra kirjeldusega. Seepärast sisaldub see tabelis esitatud loendustulemuses (vt ka märkust ii).</i> <i>i – Prantsusmaa hulka on loetud ka lennukikandja Charles-de-Gaulle (mille pardal peetud kõne S12, ja mis oli igal juhul kohe Prantsusmaale jõudmas) ning riigi meretagune ala Uus-Kaledoonia, mis asub Vaikses ookeanis (S13). Väljaspool Prantsusmaad asuvaks on arvestatud prantslaste Tora sõjaväebaas (S11), sest erinevalt teistest kahest visiidi paigast ei asu see Prantsusmaa territooriumi piirides ega isegi selle piiril – sinna minek oli selgelt välisvisiit.</i> <i>ii – Punktis 1 esitatud kriteeriumide järgi osutusid Liibüa-teemalisteks kõned S4, S6, S12 ja S14–S17.</i>							

Allikas: Lisa 2

Tulles aga tagasi esitamiskohtade juurde – tabel 2 eristab selgelt 2011. aasta kui valikust ainsa, mil Prantsuse president esines kõnega Liibüas. Muidugi võiks sellist olukorda ette tulla ka rahulikumat ajal, olgu või riigipea hariliku visiidi korral, kuid keerukamat tähendust valgustavaks märgiks on siin samaaegne *Liibüat* mainivate kõnede arvu tuntav muutus aastate lõikes. Kaks nähtust koos tõendavad selle visiidi erilisust. Huvitaval kombel, kui Sarkozy nimetas *Liibüat* kõigil aastail rohkem kodus kui võõrsil, siis Hollande ei kasuta *Liibüa* näidet kodumaal üldse, ainult mujal.

On muidugi võimalik, et Liibüa võis riigisiselt olla muutunud ebamugavaks teemaks. Kuid kuna mainimisi on ka välismaal sama vähe kui Sarkozyl vaikimisi, s.o 2010. aastal, ja ka ekspreident polnud hiljem, kui aastavahetuse aeg välja arvata, rohkem

ülemerenaabrist kõnelemiseks mahti leidnud, siis võib-olla hõivasid muud teemad loomulikult kogu praeguse presidendi 2012. a kõnede diskursuse. Nii laiahaardelise riigi puhul kui Prantsusmaa, mis osaleb oma sõjaväega missioonidel üsna tihti (meie üksikutest lõikudest koosnevas korpuseski räägitakse korduvalt Prantsusmaa edukast sõjalisest sekkumisest Côte d'Ivoire'i jmt-st), kõlab see küllalt usutavalt.

2.2. Liibüat ja Gaddafit puudutavad kõned võrdluses

Hõlbustamaks töö viimases osas jälgimist, kuidas meie kaks põhielementi presidentide kõnedes käituvad, püüdkem esmalt näiteid sellest grupeerida ja saadud kategooriaid väliselt kirjeldada.

Üks eristus on juba eelmises alapeatükis tekstikorpust tutvustades tehtud: Prantsusmaal (koos meretaguste aladega) *versus* väljaspool tehtud presidentide avaldused (vt tabel 2 lk 30). See on rahvusvaheliste suhete eriala seisukohast potentsiaalselt huvitav küsimus: kas kodu- ja välismaine *Liibüa* esitlemine erinevad omavahel, millistes aspektides ja kui palju?

Alljärgnevalt, tabelis 3, on eraldatud kõiki korpuse kõnesid hõlmavast tabelist 5 (lisa 2) need read, mis käsitlevad just 11 välismaist kõnet.

Tabel 3. Väljavõte tabelist 5. Väljaspool Prantsusmaad peetud kõned

Lüh.	Kp	Teema, nagu see on sõnastatud kõne pealkirjas (+ kõne pidamise koht)	Esitaja	Tähe- märke (lõike)	Sõnatüve <i>liibüa</i> - mainimis- kordi	Nime <i>Gaddafi</i> mainimis- kordi
S2	18.06. 2010	Auandmine Inglismaale, kuhu said juunis 1940 varjuda Vaba Prantsusmaa võitlejad (London)	N. Sarkozy	10 400 (42)	1	0
S8	21.05. 2011	Tervituskõne kohalikule prantsuse kogukonnale prantslaste turvalisuse ja Côte d'Ivoire'i demokraatia tagamise teemal (Abidjan Côte d'Ivoire'is)	—, —	16 200 (50)	2	0
S11	12.07. 2011	Prantsusmaa sõjaline kohalolek Afganistanis (Prantsuse sõjaväe Tora baas Afganistanis)	—, —	13 600 (66)	2	0
S16	15.09.	Prantsusmaa ja Liibüa suhted	—, —	600	7	0

	2011	(Benghazi linn Liibüas)		(6)		
<i>S17</i>	20.09.2011	Liibüa demokratiseerumine (New York)	—, —	6 000 (18)	21	1
<i>S18</i>	22.09.2011	Prantsuse-Ühendriikide suhted (New York)	—, —	4 600 (13)	2	0
<i>S19</i>	07.10.2011	Prantsusmaa ja Gruusia suhted (Thbilisi)	—, —	10 400 (66)	1	0
<i>S22</i>	16.01.2012	Valitsuse poliitika ja välismaal elavate prantslaste heaks tehtavad jõupingutused (Madrid)	—, —	17 900 (42)	2	1
<i>H1</i>	10.07.2012	Tervituskõne Londoni prantsuse kogukonna ees	F. Hollandi	20 300 (38)	2	1
<i>H2</i>	25.09.2012	Kõne ÜRO Peaassamblee 67. istungjärgul (New York)	—, —	13 500 (40)	1	0
<i>H3</i>	12.10.2012	Kõne Senegali vabariigi Rahvussambalee ees	—, —	27 600 (55)	1	0
Keskmine:				12 800 (40)	3,82	0,27
Kõigi kõnede keskmine:				15 800 (49)	3,59	0,37

Allikas: Lisa 2

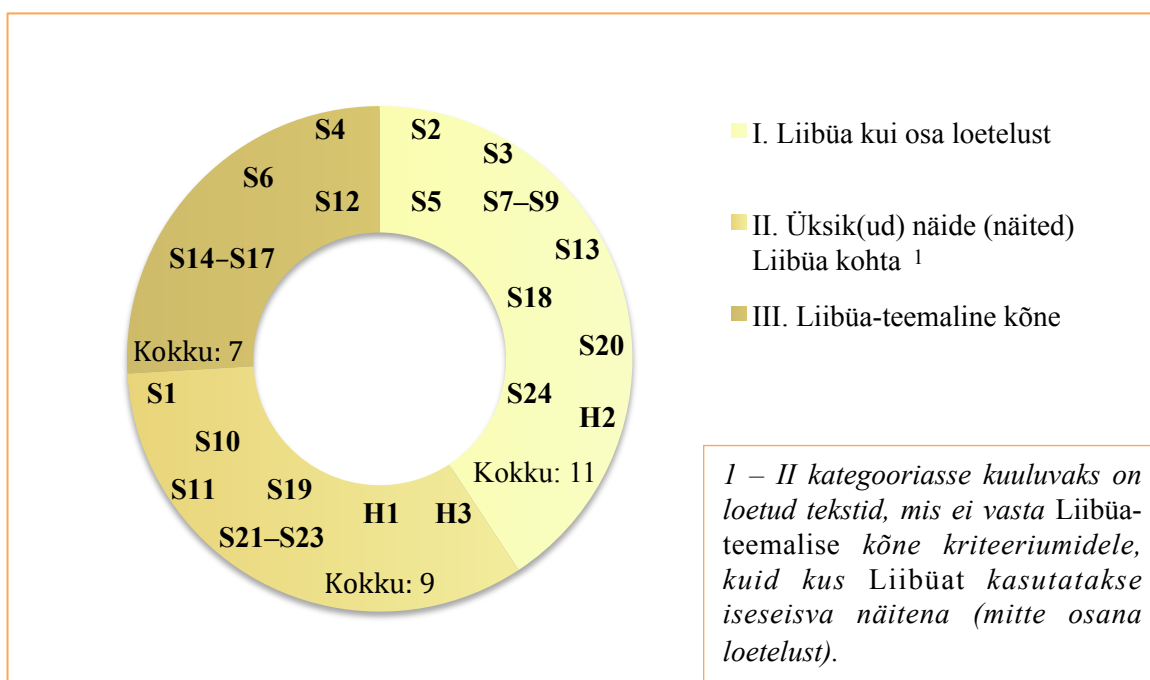
Tuleb välja, et *Liibüat* mainisid Prantsuse presidendid välismaal õige pisut rohkem, keskmiselt vaid umbes kahe kümnendkorra võrra, kui korpuses keskmiselt, *Gaddafi* isikut aga veidi vähem. Need erinevused on küllalt loogilised: *Liibüa* ideoloogilist kuvandit tuleb võõrsil, kus viimatist sõjalist missiooni on ehk vähem jälgitud, selgemalt edastada, *Gaddafi* kui enamikul juhtudest Prantsusmaast ja visiidi sihtkohast kolmanda riigi juhi arvustamisel on aga parem tagasihoidlikuks jääda.

Tähemärkide ja lõikude keskmiste ning terve korpuse keskmiste vahe (tabel 3) seevastu on juba märkimist väärt – välismaal peetud kõned on üldiselt lühemad – see on kinnituseks ülalpool väljendatud ideele, et võõrsil teevad presidendid lühemaid ja vähem seletusi nõudvaid avaldusi. Eriline näide, mis järgib kõiki neid trende väga tugevalt, on avaldus *S16*. See Benghazi linnas tehtud sõnavõtt on tõepoolest erakordselt lihtne, lühike suuline tekst, kus lõigus on keskmiselt 100 tähemärki, kuues lõigus esineb *liibüa*- sõnatüve kokku seitse korda ning *Gaddafi* ei mainita üldse. Teiseks äärmuseks on kõne *H3* 2012. aasta oktoobrist Senegalist, mis on tähemärkide arvult kõige pikem (27 600 *S16*-e 600 vastu) ja kus meie põhimõistet nimetatakse ühel korral.

Juba korpusest *Liibüa-teemaliste* tekstide eraldamisel ilmnes, et kõnedel on peale esitamispuhkudest tingitud sisu mitmekesisuse (mis väljendub näiteks pealkirjades, teemades, esinemispaikades) ka erinev *Liibüa* elemendi tähtsuse aste teksti tervikus.

Kui tabelis 2 (lk 30, vt eriti märkust 1) said muuhulgas loendatud presidentide sõnavõttud, mille üheks kuni kolmest sisu põhiteemast ongi *Liibüa*, nn *Liibüa-teemalised* kõned, siis järgnevalt, joonisel 2, on see suurimaks ehk III kategooriaks. Läheme siinkohal täpsemaks ja loome *liibüa*- mainimiskordade tüübi järgi veel kaks kategooriat: I. *Liibüa kui osa loetelust* ja II. *Liibüa kui üksik näide (või üksikud näited) tekstis*. See tähendab seda, et I tüüpi näidetes puuduvad *Liibüa* elemendil iseseisvad omadused, sellised, mida pole teistel loetelu liikmetel. II tüüpi puhul jutustavad *Liibüa* või sellest tuletatud sõnad iseseisva loo, kasvõi ühelauselise, kuid mis peaasi – just sellele sõnale omaste, teiste elementide kohta mittekäivate tunnustega.

Joonis 2. Kõnede jagunemine *Liibüa* mainimise tüübi järgi

Allikas: Lisa 1

Kui joonisel 2 näiteks järjest tekstide numbreid loetleda, siis tuleb pidevalt sektorit vahetada: on näha, et kolm kategooriat on ajas omavahel läbi põimunud, ning on samas igäühese kuuluvate kõnede arvu poolest üsna võrdsed.

Siiski tuleb diagrammil III kategooria sektorisse põigata vaid keskmiste, Liibüa-missiooni aastasse jäävate kõnede puhul. Nimelt eelneval ja järgneval aastal kasutasid presidendid *Liibüat* I või II kategooria näitena, samas kui päriselt kõrberiigile pühendatud sõnavõttude tehti vaid 2011. aastanumbri sees. Sealjuures toimusid viimastest kõik kas otseselt missioonijaaja vältel või vähem kui kuu aega enne seda (vt ka tabel 4, lk 35).

Veel võib uurida, millega seoses on tekkinud joonise 2 kõnenumbrite vahemikud (mis on äratuntavad neid ühendava mõttekriipsu järgi ja mida on igas sektoris üks). Kui kasutada töö põhitabletit (nr 5 lisas 2), saame teada, et ajaliselt varaseim, I kategooria juhtude järgnevus *S7–S9*, langeb vahemikku 27. aprill – 20. juuni; II kategooria näidete kobar on tekkinud aastavahetuse kõnedest *S21–S23*; III kategooria kõned *S14–S17* paigutuvad aga vähem kui kuuajasesse perioodi 31. augustist 20. septembrini.

See ütleb meile, et missiooni algusaeg oli diskursuses *Liibüa* konstrueerimise osas hõredam: Põhja-Aafrika riigil olid vaid loetusel teiste maadega ühised omadused, see oli vaid üks juhtum mitmete hulgas. Ent ajavahemik kahest kuust kuni ühe kuuni enne sõjaliste operatsioonide lõppu oli *Liibüa* kuvandi täpsustamisel väga tihe – üksteisele järgnes koguni neli temaatilist kõnet. Oluliste sellesisulistel väljasõitude (Benghazisse; ÜRO Peaassambleele) ja ligilähedastest teemadest kõnelemise (Aafrika ja araabia maade areng; Prantsuse-USA suhted) tõttu esines ekspresident just sellel perioodil palju III kategooria sõnavõttudega.

Viimaks II kategooria kõnesid oli kolm järjest uue aasta jaanuaris ilmselt seetõttu, et siis oli hea hetk meenutada möödunud aasta kordaminekuid, või muid suuremaid sündmusi. Selleks puhuks sobisid ilmselt just konkreetsed üksikud näited, mitte üle seitsme kuu väldanud missioonist üle libisevad loetelud. Samuti polnud põhjust teemakõneks, sest Liibüa suunal ei toimunud parajasti midagi 2011. aasta sündmustega samaväärset.

Võrdleme III kategooria, *Liibüa-teemaliste* kõnede juhtusid veel selleks eraldi loodud põhiantmete tabelis 4. Tuleb välja, et viis esimest avaldust neist on tehtud Prantsusmaal, kuues Liibüas ja seitsmes USA-s. Miks võis nii mitmel puhul osutada vajalikuks teemat põhjalikult prantslastele tutvustada?

Kahes viimases kõnes (*S14*, *S15*) olid ilmselt, nagu ülal kirjeldatud, põhjuseks sõnavõttude teemad, võib-olla ka missiooni lõpetamistoimingute ja -kõnede lähedus. Samamoodi kõne *S4* võis olla publiku ettevalmistamine vähem kui kuu aja pärast algavaks operatsiooniks *Harmattan* ja *S6* deklareeris kahtlemata viimase algust. Üle jääb vaid *S12*, mis peetud koju saabuva lennukikandja Charles-de-Gaulle'i pardal – miks Liibüast naasvatele

sõjaväelastele vajalik kõrberiigist pikemalt rääkida? Esimene vihje peitub ettekande teemas: sõduritele au andmine – kellegi tunnustamiseks tulekski muuhulgas näidata, et ollakse tema tööga kursis. Teiseks aga võib välja tuua ideoloogia tekstis taasloomise vajaduse – et sõdureid nende tavalisest raskema, ebamugavama töö juures ühendada ja innustada.

Tabel 4. Väljavõte tabelist 5. *Liibüa-teemalised kõned*

Lüh.	Kp	Teema, nagu see on sõnastatud kõne pealkirjas (+ kõne pidamise koht)	Esitaja	Tähemärke (lõike)	Sõnatüve liibüa-mainimiskordi	Nime Gaddafi mainimiskordi
S4	23.02.2011	Poliitiline olukord Liibüas (Pariis)	N. Sarkozy	1 400 (7)	3	0
S6	19.03.2011	ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon, mis nõuab kohest relvarahu Liibüas ning vägivalda lõpetamist tsiviilelanike vastu (Pariis)	—, —	3 700 (15)	7	4
S12	12.08.2011	Prantsuse sõdurite austamine (lennukikandja Charles-de-Gaulle'i pardal enne Touloni jõudmist)	—, —	10 200 (28)	7	1
S14	31.08.2011	Aafrika areng, Araabiamaaade demokratiseerumine, Euroopa Liidu tulevik, majandus- ja finantskriis (Pariis)	—, —	33 800 (110)	13	1
S15	09.09.2011	Prantsuse-Ühendriikide suhted, 11. septembri terrorirünnakud ja Araabiamaaade demokratiseerumise (Pariis)	—, —	6 500 (20)	2	0
S16	15.09.2011	Prantsusmaa ja Liibüa suhted (Benghazi linn Liibüas)	—, —	600 (6)	7	0
S17	20.09.2011	Liibüa demokratiseerumine (New York)	—, —	6 000 (18)	21	1
Keskmine:				8 900 (29)	8,57	1
Kõigi kõnede keskmine:				15 800 (49)	3,59	0,37

Allikas: Lisa 2

Nagu võibki arvata, selgub tabeli 4 lõpust, et sõnatüve *liibüa-* mainitakse teemakõnedes keskmiselt ligi 2,5 korda rohkem kui ülejäänud korpuses, pärisnime *Gaddafi* ent kogukeskmisest u 3 korda enam. Teisalt tekstide keskmine pikkus jääb III kategoorias alla nii kõigi tekstide keskmisele (~7000 tähemärgi võrra) kui välismaiste omale (~4000 võrra, vt

tabel 3, lk 32). Põhjuse leiab kergesti selles, et n-ö välismaiste kõnede hulk on nelja võrra suurem, mistõttu mõlemasse gruppi kuuluv tekst *S6* mõjutab *Liibüa-teemalisi* rohkem, ja viimaste hulka liigitub ka lühike ministrite nõupidamise avaldus *S4*. Igal juhul viitab märkimisväärne tähemärkide arvu erinevus III kategooria juhtudes sellele, et kui me arvestaks oma kahe otsisõna sagedust nt 1000 sõna kohta, siis tõenäoliselt moodustuks presidentide ülejäänud kõnedega veelgi teravam kontrast.

Kokkuvõtteks selle peatüki tabeleid 3-4 ja joonist 2 omavahel võrreldes võib järeldada, et ei ühelt poolt I, II ega III kategooria ega teiselt poolt välismaal peetud kõnede vahel pole kindlat korrelatsiooni – pole nii, et välismaal kasutataks sõnatüve *liibüa-* vaid ühel kolmest viisist. *Liibüa-teemaliste* sõnavõtude tabel (tabel 4) näitab hoopis, et enamik III kategooria tekstidest on, küllalt põhjendatult (vt analüüsi eelmise tabeli kohal), Prantsusmaal ette kantud – aga siiski mitte kõik.

Elementi *Gaddafi* sai lõppevas liigituste peatükis vähem käsitletud, kuna selle pärisnime tunduvalt vähesemaid kasutusjuhte ei saa riiginimega sarnastesse kategooriatesse jagada. Nimelt ei esine Liibüa endise riigipea nime loeteludes ja loomulikult poleks viisakas tema teemal Prantsuse presidendi esinemist korraldada. Õieti oleks kaugete vastuoluliste persoonide abil ka raskem nende tekstide rahvast ühendavat funktsiooni täita – positiivsete ja prantslastele lähedaste kangelaste puhul on see igati teostatav, näiteks on kõne *S10* nimeliselt Prantsuse Viienda vabariigi 2. presidendile Georges Pompidoule (1969–1974) pühendatud (Elysée 2).

2.3. Analüüs kontekstis

Käesolevas viimases osas vaatame uuesti üle terve eelnenud peatüki uurimistulemused, kõrvutades neid tekstikorpusest (e lisast 1) võetud sisuliste nüanssidega ja kokkuvõtva tabeli 5 (lisa 2) andmetega. Neist kolmest materjalist paneme kokku laiema pildi, kuidas aastail 2010–2012 Liibüat Prantsusmaa presidentide kõnedes käsitleti.

Esimeseks, juba joonisel 1 (lk 29) peegelduvaks trendiks oli sõnatüve *liibüa-*, nagu ka selle endise juhi *Gaddafi* nime, sisaldavate sõnavõtude koondumine Liibüa-missiooni aastasse (17 kõnet 27-st), eriti sõjalise sekkumise ajale (15 kõnet; teksti *S5*, mis esitatud päev enne esimese koalitsiooni sõjaliste operatsioonide algust, võib missiooni omadega kokku lugeda, sest Prantsusmaa plaanid järgnevas päevaks olid juba teada (ÜRO

Julgeolekunõukogu ajaloolise resolutsiooniga nr 1973 (vt tabel 1, lk 11) kindlaks määratud, samuti mainib Sarkozy eelmise päeva kõnes *intensiivseid* sündmusi, mis peagi *hakkavad [Liibüas aset leidma]*, kuid 23. veebruari avaldus *S4* puudutas vaid kavandatavaid sanktsioone – ka ajaliselt ei saa seda missiooni hulka lugeda). Veel tihedama esinemiskontsentratsiooniga oli missioonija viimane kolmandik (7 kõnet *Liibüa* mainimisega kahe ja poole kuu jooksul).

See sõjaliste operatsioonide aeg, mil poliitika ja diskursus käisid tõepoolest koos, ei jäänud ainsaks suurenenud *Liibüa* ja *Gaddafi* esinemissagedusega perioodiks: juba kuu aega hiljem, 1. detsembril (*S20*) ja neljas kõnes järgmise aasta jaanuaris (*S21–S24*) pöördus Nicolas Sarkozy sõnades 2011. aasta ja *Liibüa*-missiooni kui ühe aasta suurema ettevõtmise juurde tagasi. Kuna 2012. aasta aprill-mai olid presidendivalimiste kuud, siis jaanuari lõpust juuli keskpaigani keskenduti nähtavasti rohkem muudele teemadele. Kui François Hollande teema taas üles võttis, pidas ta kokku kolm seda kõrberiiki mainivat sõnavõttu (*H1–H3*), nagu ka Nicolas Sarkozy oli teinud 2010. aastal (*S1–S3*). Nii et kui siduda aastavahetuse kõned pigem eelmise aastaga, võib järeldada, et *Liibüa* esinemiste arv Prantsuse presidentide kõnedes pärast teema lõppu ei suurenenud.

Vahest huvitavam küsimus oleks just ülalpool nimetatud trendide valguses, miks ei leidu presidendikõnet *Liibüa*-kampaania lõpust ega sõjakäigu viimasest kolmest nädalast. Üks seletus on muidugi see, et NATO oli missiooni ja selle lõpu üle otsustamise üle võtnud, mistõttu Sarkozyl polnud vaja pikemas suulises vormis aru anda. Teiseks oli riigipea juba 20. septembril ÜRO Peaassambleel New Yorgis esinenud väga põhjaliku teemakõnega (*S17*, milles 21 *liibüa*- mainimist, 1 *Gaddafi* oma), kus oli Prantsusmaa seisukohad, soovid ja lootused kokku võtnud, ja see oli olnud vaid üks seitsmest küllalt lähestikusest meie põhisõna sisaldavast avaldusest (*S13–S19*). Kolmanda nüansina ei maksa unustada, et president pole ainus Prantsuse riigi esindaja ja tema kõne pole ainus kasutatav kommunikatsioonivorm. Avalike dokumentide andmebaasist *Vie publique* 2011. a oktoobri viimaste nädalate *Liibüat* mainivaid tekste otsides leiab, et sel ajal on rohkelt avaldusi teinud ja intervjuusid andnud hoopis tollane välisminister Alain Juppé ja kaitseministeeriumi kõrged ametnikud. (*Vie publique* 1)

Järgmiseks antud töös said tekstikorpuse lõike sisaldavad kõned jagatud kolmeks kategooriaks selle põhjal, kuidas neis sõnatüvi *liibüa*- esines. Uurime alljärgnevalt iga gruppi eraldi.

I kategooria moodustasid teatavasti kõned, kus *Liibüal* puudusid loetelus teistest sõnadest iseseisvad epiteedid jm lisandid. Kõige arvukama kategooriana (11 sõnavõttu) on see tõepoolest küllalt mitmekesine.

Mitme järjestikuse I tüübi juhtumi, *S7–S9*, grupp langes ajateljel vahemikku 27. aprillist 20. juunini. On huvitav, et sel missiooni „algussirgel” ei vajanud sõjaväe operatsioonid pikemaid presidendipoolseid selgitusi. Jällegi, nagu sõjalise kampaania lõpugi puhul, oli Sarkozy juba 19. märtsil pikema tutvustava kõne pidanud (*S6*, kus 7 *Liibüa* mainimist, 4 *Gaddafi* oma), ning samamoodi edastasid osa infot ministrid, ka Sarkozy andis pressikonverentse, ühispressikonverentse teiste koalitsiooni riikide juhtidega jms (*Vie publique 1*).

Samas kui kolme järjestikuse loetelu sisu vaadata, siis kõnes *S8* on kaht riiki – meie otsitavat ja *Côte d’Ivoire*’i – koos kirjeldatud terve lõigu ulatuses ja nimetatud kummagi sõnatüvesid kahel korral. Lõigus mainitakse nii poliitilisi mõisteid, võtame kasvõi *ÜRO* ja „kohustus kaitsta” põhimõtte, kui ideoloogilisi: Prantsusmaa *au* ja *demokraatiat* üldiselt. Kuigi kahele riigile on omistatud täpselt samad omadused, jõuab tekstikatkend päris palju *Liibüa*-teemat ümbritsevat ideoloogiat meelde tuletada. Just selle keskmise kõne tõttu ei saa järeldada, nagu oleks president sel missiooni algusperioodil *Liibüa*-teemast vaid üle libisenud.

Milliste riikide ja teiste geograafiliste üksustega esineb *Liibüa* veel koos loetelus? Arvestame esinemisjuhuks iga erineva riigi nimetamise ühe lõigu piires, sest nt kõnes *S5* on *côte-d’ivoire*’i sõnatüve ühes lõigus neljas kohas. Tegu on aga pigem retooriliste korduste kui nelja eraldi loetelu või teemaga.

Enim kohtab meie põhielemendiga samas lõigus teiste Põhja-Aafrika riikide mainimist, 8 elementi 21-st; 4 korral nimetatakse Lääne-Aafrika riiki *Côte d’Ivoire*’i., kuid see pole kõik – viimast esineb II kategooria lõikudes veelgi.

Ootuspäraselt konstrueeritakse araabia kevade maade – meie näidetes *Egiptuse* ja *Tuneesia* –, sissetoomisega *Liibüa* elemendile eduka araabia kevade maa kuvandit (nagu peatükis 1 seletatud – nende riikide õnnestunud revolutsioonid olid eeskujuks teistele): *araabia rahvad*, iseäranis *noored*, nõuavad endale *vabadust* (*S18*), araabia kevade sündmuse võib *tervitada*, sest need sümboliseerivad *universaalseid väärtusi* ja *vabadusi* (*H2*). 2010. aasta hilissuvel oli koostatud aga teistsugune loetelu – *Liibüa* figureeris koos *Tuneesia*, *Alžeeria* ja *Marokoga*, ja neid lubas Prantsusmaa *terrorismivastases võitluses* aidata (*S3*). See on huvitav, sest ilmselt käis jutt koostööst kõigi nende riikide *võimudega*, s.h *Gaddafi*ga.

Côte d'Ivoire’iga seoses jutustavad kõned loo riigist, kus, nagu *Liibüaski*, selle juhid mõrvasid oma elanikkonda ja kuhu õiglasesse võitlusse prantslastel oli au rahvusvahelist kogukonda juhtida (S8). Sarkozyl on hea meel, et Prantsusmaa oli üks esimesi, kes [valimised võitnud] president Alassane Outtarad tunnustas (S5). Nii et vabanevaid riike aidates on tänapäeval justkui oluline, kes on esimene – kes näitab teed (meenutagem eestpoolt, et kõnes S5 mainib Sarkozy ka juba sündmusi, mis leiavad [Liibüas] edaspidi aset). Ühtlasi rõhutatakse Lääne-Aafrika maa näitel 21. mai kõnes, et teise riigi konflikti tohib sekkuda õiglaselt, tsiviilelanikkonna kaitseks, ÜRO põhimõtte „kohustus kaitsta” raamides – mida polnud enne kaht Prantsusmaa initsiatiivi tõeliselt rakendatud. Tekst S24 neile mõtetele peale demokraatia kaitsmise palju uut ei lisa, S20 aga toetab veel üht ekspresidenti olulist poliitilist mõtet: kui Prantsusmaa oleks oma püsivast kohast ÜRO Julgeolekunõukogus loobunud, poleks ta saanud aidata [neil] rahvastel end vabastada.

Côte d'Ivoire’i otsene paralleel on alates 18. märtsi sõnavõtust S5 kuni Sarkozy viimase tekstini S24 tema kõnesid läbiv, samas kui *Tuneesia-Egiptuse* oma kasutab kumbki president vaid korra ja ajas pigem hiljem, tekstides S18 ja H2. Seega võrdlusmoment teise, vahest edukama Prantsuse sekkumisega – kus küll sadu Prantsuse rahuvalvajaid jäi ka pärast valimisi kohapeale (CIA World Factbook) – oli vähemalt I kategooria näidetes olulisem kui *Liibüa araabia kevade* ideoloogia jutlustamine. Võib ka olla, et Sarkozy nägi araabia maad Liibüat natuke liiga palju prantsusekeelse ja frankofoonia maa *Côte d'Ivoire*’i moodi. Nimelt tekstis S12 räägib ta Liibüast naasvatele sõjaväelastele Talibani näite varal missioonide piisava kestuse vajalikkusest. Ent Liibüaga oli olukord pisut delikaatsem kui teiste näidetega, kuna araabia maal toimuval hoidis Araabia Liiga pidevalt silma peal, ja ÜRO Julgeolekunõukogu pärast n-ö Liibüa vabastamist enam mandaati ei pikendanud.

Afganistani, kus prantslased samuti missioonil osalesid, esineb kõnedes meie põhielemendi kõrval kahel korral: S18-s USA-s kahe liitlase suhete teemal, S9-s aga hoopis seoses sõjaliste kulutustega, mille suurt prioriteetsust kaks sõjalist kampaaniat selgelt näitavad.

Kui jutt ei käi parajasti sõjalistest sekkumistest ega araabia kevadest, on *Liibüa* element veel üheks liikmeks grupis kohanimedega Prantsusmaal (nagu *Alsace*, *Provence* jt) ja Inglismaal (*London*): tekstides S2 ja S13. Seal tähistavad need II maailmasõja lahinguvälju, soojendamaks suhteid vastavalt vana liitlase Inglismaaga ja meretaguse ala Uus-Kaledooniaga, mis saatis 1941. aastal vabatahtlikke Vaba Prantsusmaa ridadesse võitlema.

Mis mitmekesisuse mõttes tähelepanu väärib – kui alates 21. mai S8-kõnest domineerisid loetelude hulgas missiooniga seotud, siis varem mitte. Tekstides S5 ja S7 on Liibüa ühel pulgal veel Jaapaniga, kus oli märtsis 2011 toimunud ajaloo suurim maavärin, mille järgne tsunami oli kahjustanud mitmeid tuumajaamu – millest tõsisem oli Fukushima õnnetus (CIA World Factbook). Neist sõnavõttudest saame teada, et värske Jaapani kriis ega alanud või alles algav Liibüa oma *ei tohiks meid panna unustama Côte-d'Ivoire'i rahva kannatusi* (S5) ning et kui lisada Egiptuse oma, siis paljud riigipead on juba kõigist neist kriisidest tüdinenud (S7). Viimases näites võimaldasid Liibüa jt seega sisse tuua hoopis isiklikku, riigipea „omamehelikku” mõõdet – seda riikliku internetivaldkonnaga tegeleva nõukogu asutamise puhul.

II kategooriasse meie jaotuses kuulusid 9 teksti, kus Liibüa on iseseisev, vaid talle iseloomulike omadustega näide, ükskõik kui pikk või lühike tema kohta öeldu pole. Potentsiaalselt – I tüüpi mitme elemendi tähenduse ühisosa ja III tüüpi rangelt Liibüasse sekkumisega seotud sõnavõttude vahel – oleks II justkui kõige paindlikum võimalus.

Mõnede II kategooria juhtude teemad kattuvad juba I kategooria all loetletutega. Näiteks sisaldub nende kõnede lõikudes veel eraldi neli loetelu *Côte d'Ivoire*'iga, üks sisaldab ka taas Jaapanit. Taas on juttu ÜRO „kohustus kaitsta” põhimõttest (S11), rahvusvahelisest kogukonnast ja ka rahvusvahelisest õigusest, mida Prantsusmaa rangelt järgib (S21). Tekst S22 paljastab, milline suurriigi juhtide jaoks keeruline ühisosa siis Jaapani ja kahe Aafrika riigi vahel 2011. aastal oli – kõigis neis tuli läbi viia *võõrsil viibivate kaaskodanike evakueerimise operatsioonid*.

Kui I kategooria all tuli välja, et teksti S3 *Tuneesiat, Alžeeriat ja Marokot* kaasavast loetelust paistis Prantsuse-Liibüa koostöö endiselt hea, siis üldse kõige esimene tekst S1 toob Liibüat koguni eeskujuks – nimelt oli ekspresidendi silmis *ajaloolise tähtsusega*, et Liibüa oli 2003. aastal vabatahtlikult oma tuumarelvastusprogrammist loobunud. Need kaks näidet kinnitavad, et 2010. aastal oli Liibüa veel Prantsuse presidendi jaoks arvestatav koostööpartner (vt ptk 1.2).

Üks Teise maailmasõja lahing on samuti II kategooriasse mahtunud: Thbilisis peetud kõnes S19 kasutatakse ühe Vaba Prantsusmaa brigaadi Liibüa sõjakäigul hukkunud gruusia aadlikust komandöri *Dimitri Amilakhvari* (1906–1942) näidet, mida esitletakse väga positiivselt (*suri kangelasena [...] Prantsusmaa eest, üks Võõrlegioni legendaarsetest figuuridest*), soojendamaks suhteid selle Kaukaasa riigiga (Legion of the Lost). Üleüldiselt,

kui lahingute nimesid uurida, on Sarkozy positiivsetes Teise maailmasõja näidetes juttu just Vaba Prantsusmaa, Prantsuse vastupanuliikumise tegemistest.

Prantsuse-Briti suhteid kajastab üksikutest näidetest aga üks kaasaegsem lugu, tekstis *S10 – David Cameroniga sõlmitud Lancaster House'i lepingust*, mistõttu kuulus *Euroopale [...] liidriroll liibüa rahva kaitsmisel*, kuna *Prantsuse-Briti liit on [üks kahest] Euroopa suurest teljest*. Lisaks sellele, et Sarkozy toetub Liibüa-missiooni osas pidevalt rahvusvaheliste organisatsioonide (*ÜRO, viimase Julgeolekunõukogu, Aafrika Liidu ja Araabia Riikide Liiga*) nõusolekule ja resolutsioonidele, on talle oluline ka sekkumise teokssaamine koostöös *Suurbritanniaga* – peaminister *Cameroni* mainivad ainuüksi meie lühikese korpuse piires mõlemad kõnemehed korra ja *Suurbritanniat* kokku viiel korral. Sealjuures kui Liibüa-missioonist polnud 2010. aastal mingeid märke, siis sõnavõtu *S2* lõigus räägitakse selgelt, kuidas kaks riiki peavad võtma *enda peale vabaduse ja demokraatia kaitse kõikjal maailmas*. Seda liini Sarkozy juba arendas, ja ka Hollandi saab tänapäevasemat Prantsuse-Briti koostöö näidet, s.o sama missiooni, kasutada oma juulikuises *H1*-kõnes.

Liibüa üksiknäidetega tutvustatakse tekstis veel teemasid, nagu Liibüasse lähetatud Prantsuse sõdurite töö kiitmine Afganistanis viibivatele väeosadele (*S11*) ja Lanvéoc-Poulmici merelennundusbaasis Bretagne'i poolsaarel (*S21*). Hollandi aga toob välja sõjalise kampaania lõpus tehtud *eksimused* kui ühe Põhja-Mali kriisi põhjuse (mis pole, tõsi küll, nii suur põhjus kui *relvadealase järelevalve puudumine ja narkokaubandus; H3*).

Jaauari sõnavõttud *S22* prantslastele Madriidis ja *S23* Pariisis tutvustavad sõjalist sekkumist Liibüasse kui Prantsuse *algatust*, üht paljudest väga tiheda 2011. aasta jooksul.

Nii, nagu I kategooriagi puhul, muutuvad II kategooria näited juba enamikus missiooniteemaliseks siis, kui sõjaline sekkumine on paar kuud kestnud (antud juhul alates *S10*-st), ja meeldetuletuseks võib veel kokku võtta, et II kategooria järjestikustest kõnedest *S21–S23* kaks esimest sisaldasid ka kokku kolme loetelu – Liibüa araabia kevade ja sellega kaasneva teema läheb Sarkozy ametiaja lõpu poole mitmekesisemaks ja viimistletumaks.

III *Liibüa* elemendi kasutusjuhtude kategooria moodustasid 7 teksti, kus Liibüa ülestõus ja lääneriikide juhitud koalitsiooni sõjaline sekkumine on läbivaks temaks. Need kõned olid, nagu peatükis 2.2 välja uuritud, tunduvalt lühemad kui meie korpuse keskmine, ja meie kaks põhielementi olid seal väga kontsentreeritud.

III kategooria tekstid annavad üldiselt väga konkreetselt, kuid siiski olukorraga sobituses, edasi Prantsusmaa ideoloogiat ja poliitikat seoses Liibüa araabia kevade

sündmustega. Isegi ülimalt loosunglikus kõnes *S16* on sees nii ideoloogilised elemendid nagu Prantsusmaa ja Suurbritannia ning Liibüa mässuliste omavahelise *sõpruse* taasloomine kui Prantsusmaa kindel soov – et Liibüa jääks samaks territoriaalseks tervikuks.

Samamoodi hoopis erinevas tekstis *S17* võib täpselt välja lugeda nii Prantsusmaa ideoloogiat: Liibüasse sekkunud koalitsiooni hulka kuulusid ka *Katar, [...] emiraatlased, [...] Jordaania*, edasist poliitikat (Prantsusmaa jääb kohapeale täpselt niikauaks, kui *liibüa* sõbrad soovivad) ja soovi, et kui Gaddafi tabatakse, peetaks tema üle õiglast kohut.

Prantsusmaa ideoloogia juures on huvitav veel see, et rõhutatult abistatakse liibüa *noori (S15–S18)*, mis on uus element just *S15*-st algavas septembrikuises grupis, samuti *revolutsionääre*, mille üle ollakse *uhked (S17)*. Sõjalist sekkumist ümbritsev ideoloogia täieneb ja täiustub kõnedes aja jooksul.

Mida esindab aga tekstis nimi *Gaddafi* – mille 10 esinemisjuhtu korpuses polnud mõtet kategooriateks jagada? *Gaddafi* on pigem neutraalne element, millega on lausesse sõnu valitud ettevaatlikumalt, näiteks tema tehtav *exaction* (eesti k *ülekohus*; tekstides *S10, S11*), *41 aastat hr Gaddafi diktatuuri (S22)*; huvitav, et mõnes kohas lisatud *kolonel* on asendunud prantsusekeelse tähega, mis tõenäoliselt on *härira* tunnus, mitte eesnime esitähht – ja et see kõne on ainuke pärast diktaatori surmaaega, kus Sarkozy teda veel mainib – nagu oleks surm endist riigijuhti auväärsemaks muutnud), *kolonel Gaddafil on veel aega kõige hullemast hoiduda (S6)*. Kuid sõjakoleddused pole meie korpusest välja jäänud, neid on pandud lihtsalt teostama nimetud *juhid, väed* või *režiim*. Nemad on siis *oma elanikkonda mõrvanud (S8)*, *liibüa rahvast rõhunud ja vägivaldaga maha surunud (S12)*, *Liibüa elanikkonda taga kiusanud (S14)* jne. Selles mõttes jääb *Gaddafi* nimi silma neutraalsusega.

Mis veel eksdiktaatori konstruktsiooni puutub, siis nagu juba peatüki 1.3 lõpus kirjeldatud, talle on kahes kohas (*S12, S22*) omistatud tõenäoliselt hoopis tema poja tsitaat, muudetud kujul. See tekitab küsimuse, kas tegu on efektse müüdiga või kogemata levitatud valearusaamaga.

Lisaks sõnatüve *liibüa-* ja pärisnime *Gaddafi* esinemisele võis teatavasti kõnesid vaadata sellest aspektist, kas tegu on Prantsusmaal või välismaal peetud kõnedega (vt viimaseid tabelist 3 lk 32). Välismaised kõned olid vaid veidike suurema meie põhisõnade sisaldusega, küll aga keskeltläbi lühemad ja tõenäoliselt lihtsamad. Sisuliselt ei erine nad aga kuigivõrd oma Prantsusmaa ekvivalentidest: kui tegu on kahe riigi suhetega, tuuakse sarnaselt

Liibüat näiteks, kui sõjaväebaasiga, räägitakse missioonist ja sõdurite heast tööst (*S11 versus S12*) jne.

Tegemata on muidugi veel üks elementaarne võrdlus: eelmine *versus* praegune president. Sellel võrdlusel on omad piirangud, sest Nicolas Sarkozy lausunud lõikude korpus on võrreldes oma 2012. aasta valimiste konkurendiga tunduvalt pikem, rikkalikum ja pärineb riigipea sisseseadnud, ametiaja teisest poolest. Hollande'i aega jääb vaadeldud 36 kuu hulka vaid veidi üle viiendiku. Sellegipoolest saab uurida, kas sotsialistist ja teistsuguse kirjastiiliga (vt ptk 2) Hollande'i tulek muutis *Liibüa* ja *Gaddafi* konstrueerimist selles küllaltki erilises kõnežanris.

Kõnedes *H1* ja *H3* distantseerib Hollande end kergelt, samas mitte loodud traditsiooni murdes, *Liibüa*-missioonist, jutustades esimeses Londoni prantsuse kogukonnale loo *Nicolas Sarkozy* ja David Cameroni ühisest üritusest, teises aga Senegali Rahvusassambleele 2011. a sõjalise sekkumise lõpusirgel tehtud vigadest (teema on kaasatud seoses Malis toimuvaga).

Samas võivad selle põhjuseks olla asjaolu, et Hollande ei saa kasutada presidendi institutsioonile viitavat *meie*-vormi, kuna soovib lihtsalt olla aupaklik eelkäijate saavutuste suhtes. Kõne *H3* kuupäeva vaadates – pea aasta pärast NATO missiooni lõppu – võivad tunnistatud vead viidata hoopis sellele, et mõrad selle sõjalise sekkumise plaanis olid tõepoolest juba selged. Nagu veel ka *H2* tüüpiline araabia kevade teemaline loetelu ühes *Tuneesia* ja *Egiptusega* kinnitab, ei toonud presidendivahetus kaasa suuremat muutust *Liibüa*-teema käsitlemises, või vähemalt ei saa seda üheselt ära näidata.

Tööl oli ka üks kõrvaltulemus: erinevaid lõike uurides tuli välja, et need ei vasta alati meile harjumuspärastele, inglise keeleruumist (ja inglisekeelsest popkultuurist) tuttavatele ideedele. Näiteks kasvõi antud peatükis käsitletud Côte d'Ivoire – kui USA võrdleb oma missioone näiteks Iraagi ja Afganistani omadega, mida on keeruline õnnestunuks pidada, siis prantslased näevad võrdkujuna õnnestunud sekkumist sellesse prantsusekeelsesesse ja –meelsesesse Lääne-Euroopa riiki (CIA World Factbook). Kõnes *S23* viitab Sarkozy isegi sellele, et Prantsusmaa vaist oli Iraaki sekkumise osas tugevam, mistõttu ta peaks kindlasti ÜRO Julgeolekunõukogu alalise liikmena jätkama. Prantsusmaa kui suurriik, samuti demokraatia kaitsja, julgeb seal USA-le vastanduda.

Võib teha eristuse ka kõnede ja Eestis läbitud kooliaja ajalootundide vahel, millest on käesoleva töö autorile jäänud mälestus, nagu oleks Prantsusmaa II maailmasõjas kiirelt alistunud ja edasi eksisteerinud vaid Saksamaa „küpiku”, nn Vichy vabariigina. Ent meie

kõnekatkenditest paistab arvukate näidete varal, et prantslased ise identifitseerivad end eelkõige samal ajal tegutsenud Vaba Prantsusmaa liikumisega (nt kõnedes *S2*, *S13*, *S19* jne). Samuti märgib Prantsuse presidendikantselei märgib aastatel 1940–1947 presidendi institutsiooni puudevaks.

Vahest iseseisvuse kaotamisest II maailmasõjas on prantslastele jäänud külge nõrkade sõjameeste maine. Seda muljet kummutavad presidendid eriti Prantsuse-Briti suhteid käsitlevates kõnedes kahest tugevast demokraatiat kaitsvast partnerist rääkides (nt *S2*), ning muidugi sõjaväerajatistes tehtud sõnavõttudes (*S23*).

See on huvitav kultuuriline erinevus mitmekeelse Euroopa suurriikide vahel, mida võib edaspidigi silmas pidada.

KOKKUVÕTE

Kuidas peegeldusid Liibüa araabia kevad ning 2011. a koalitsiooni Liibüa-missioon Prantsusmaa presidentide kõnedes?

Selle küsimuse uurimise materjaliks sai tekstikorpused, millesse kõigist Prantsuse riigipeade Nicolas Sarkozy ja François Hollande'i peetud kõnedest aastail 2010–2012 said eraldatud need umbes 90 lõiku 27 kõnest, mis sisaldasid sõnatüve *liibüa*- või Liibüa endise diktaatori *Gaddafi* perekonnanime.

1. peatükk vaatles korpuses puudutavate sündmuste *konteksti* – üht poliitilise diskursuseanalüüsi olulist komponenti. Diskursuseanalüüsi vallast tõime muuseas välja Teun A. van Dijki mõtte, et poliitiline diskursus, poliitika ja ideoloogia on omavahel lahutamatu seotud, ja samuti, et võõrast diskursust uurides, mis paratamatult süvendab poliitilist *nemad*-tunnet *meie-nemad*-skaalal, ei maksa *nende* ideoloogilisi nüansse üle rõhutada (2006, 728).

Kontekstiks võtsime esmalt relevantseid araabia kevade ja Liibüa sündmused, millest nähtus, et tormiliselt, üllatuslikult alanud rahutused ei läinud ka edasi päris eurooplaste ettekujutuste kohaselt. Eriline näide araabia kevadest on Liibüa, kuhu ainsana välisriikide koalitsioon kuu aega pärast ülestõusu puhkemist ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga sekkuda tohtis.

Prantsusmaa ja Liibüa endise režiimi suhted olid kuni 2011. aastani piisavalt head, laineid oli löönud vaid see, kui Sarkozyl õnnestus 2007. aastal välja kaubelda aastaid vangis olnud *Bulgaaria medõdede* vabadus – ja Gaddafil selle vastu laialdased koostöölepped kahe riigi vahel ning pompöösne visiit Pariisi. Äkiline muutus kahe mehe läbisaamises ja diktaatori edasine õnnetu saatus sünnitasid mitmeid „räpase mängu” teooriaid, mis ükski pole siiski ametlikku kinnitust leidnud. Liibüa araabia kevade kohta üldiselt leiab tihti vasturääkivaid andmeid.

2. peatükis kirjeldasime esmalt Sarkozy uusparempoolsust ja sellega kaasnevat lihtsamat, arusaadavamamat, emotsionaalsemat kõnepruuki, mille vahetas vaadeldava perioodi viimases viiendikus välja sotsialistist Hollande'i vähem ekstravagantne stiil. Seejärel said mõlema *Liibüa* ja *Gaddafi* elemente sisaldavad lõigud koondatud tekstikorpuseks.

Uurimisprotsessi hulka kuulusid nimetatud tekstikatkendite tõlkimine eesti keelde, liigendamine ja andmete töötlemine levinud kontoritarkvaraga *Microsoft Office* ning lõikude omavaheline võrdlus, leidmaks sarnasusi ja erinevusi.

Viimane alapeatükk oli pühendatud eelnevas peatükis loodud võrdlusgruppide iseloomustamisele. *Kõnede esinemise sageduse* puhul selgus, et see oli vaieldamatult suurim päevast enne Liibüa-missiooni algust kuni viimase peaaegu et lõpuni välja, ehk laias laastus missiooni ajal. Korpuses olid tooniandvaks *III kategooria*, s.o *Liibüa-teemalised* sõnavõttud, kus *Liibüa* oli üheks kuni kolmest põhiteemast – neist isegi lühimad andsid edasi terviklikku Prantsusmaa poliitikat. *II kategooria* näidetes esines *Liibüa* üksiku näitena ja *I kategoorias* ühe elemendina loetelust. Need kaks tüüpi tuletasid nii Prantsuse sõjalise sekkumise kohast poliitikat ja ideoloogiat meelde kui, eriti 2012. aastal, jutustasid lugusid *Liibüa* muudest tähendustest.

Elementi *Gaddafi* kasutati lugupidavalt, küllalt neutraalses tähenduses. Kui kõnes oli kirjeldatud Liibüa režiimi kuritegusid, oli seda tehtud pigem ettevaatlikult, rääkides lihtsalt selle Põhja-Aafrika riigi *juhtidest*. Veel ilmnes, et *välismaal* ette kantud tekstid olid keskeltläbi lühemad, kuid ei neis ega 2012. aasta lõpus Hollandi'i kõnedes *Liibüa* ja *Gaddafi* kujutamine korpuse tervikust märkimisväärselt ei erinenud.

Nende gruppide uurimisest saab teha viis põhilist järeldust. Esiteks tuleb välja, et poliitiline diskursus ja reaalne poliitika käivad presidentide kõnedes käsikäes: missiooni aastal kasvas Liibüat puudutavate kõnede arv kolm korda; eriti suur oli esinemissagedus sõjaliste operatsioonide perioodil. Sama kehtib tähenduse poolest – nii, nagu see *avalikus* poliitikas välja paistis, nii ka presidentide diskursuses väljendus: näiteks Liibüasse sekkumine oli mõlemal juhul üllatuslik, kuna 2010. a tekstid viitasid veel tavapärasele suhetele selle Põhja-Aafrika riigiga.

Kolmandaks selgub, et sõjaline kampaania muutis presidentide diskursust: enne missiooni põhjendamise sagenemist oli element *Liibüa* olnud dünaamilisema tähendusega, millel oli tähendusi väga erinevates kontekstides, kuid 2011. a edenedes ja järgmisel aastal üha sages seos araabia kevade sündmuste ideoloogiaga.

Neljandaks, tekstid viitavad Prantsusmaa suurriiklikule üleolekule temast palju väiksema rahvaarvuga Liibüa suhtes (CIA World Factbook). Sarkozy pööras ideoloogias tähelepanu eelkõige mugavatele paralleelidele *Côte d'Ivoire*'i ning *Egiptuse* ja *Tuneesiaga*, käsitledes *Liibüat* tema eripäradega arvestamata, puhtalt sõjanduslikus (paljud tekstid olid

seotud lahingtegevuse, sõjaväelastega), geograafilises (mainides linnanimesid) ja enda ideoloogia mõttes – justkui oleks väiksema riigi probleemide sisust tähtsamad väärtused nagu demokraatia ja vabaduse kaitsmine või koguni Prantsuse-Briti koostöö telg.

Viimaks, viiendaks, selgus, et prantsuse- ja inglisekeelses keeleruumis mõistetakse rahvusvahelist poliitikat pisut erinevalt, vahel isegi teineteisele vastandudes. Sealkohal lisaks töö autor kui esimeselt hariduselt romaani filoloog, et eesti ja prantsuse keel ning kultuur on suhteliselt erinevad, samuti on kaks maad geograafiliselt ja huvidelt pigem kauged, nii et nad ei pruugi ka tulevikus olla lähedased partnerid. Kuid, kuna Eesti on nii tihedalt seotud peamiselt inglisekeelse kultuuriruumiga, siis võib Prantsuse ametlikest tekstidest kasu olla, kui tahta kunagi oma tavalistest koostööpartneritest erinevale seisukohale jääda ja seda millegagi põhjendada. Selles osas võib eriti jälgida tulevasi parempoolsete vaadetega presidentide, kes kõnelevad rohkem rahvuslikust uhkusest.

SUMMARY

The Arab Spring has definitely been one of the most influential revolutionary events over the past decade. To this day, it remains a root cause to vast international crises, such as the war in Syria, the emergence of the Islamic State, and the immigration crisis in Europe. In the countries formerly led by Arab regimes with some totalitarianist elements, such as Libya's, much information needs to be specified and adjusted, if ever we are to fully understand their "Spring" and its far-reaching implications.

The movement was surprising enough in the Arab countries, but, one striking European episode of it was the French President Nicolas Sarkozy's (2007–2012) reaction to the events in Libya. From hesitant in one moment to a keen advocate of a no-fly-zone over Libya the next, Mr. Sarkozy's actions appeared mysterious to his North American and European partners alike, so much so that, years later, rumours are still surfacing about his possible motives.

This paper, "The Arab Spring in Libya and the 2011 Military Intervention in Libya As Depicted in the Speeches of the Presidents of France", set out to look for some answers in the speeches of the Presidents of France, texts that possess cultural and ideological, but also, political dimensions, as the French heads of state actually hold a significant portion of the executive power in this European state.

For the purpose of studying the President's mindset towards the events in Libya, a total of 27 speeches from the year 2011, and from 2010 and 2012, were studied. (Therein, the last three were delivered by the incumbent President François Hollande.) Then, a sum of about 90 paragraphs, containing the words "Libya/Libyan" and/or "Gaddafi", were extracted from the presidential discourse, translated into Estonian, processed using the widespread *Microsoft Office* software, and finally, compared to one another.

An analysis on the frequency of the texts revealed that a speech was three times as likely to contain one or both of our search words in 2011, the year of the military intervention in Libya, as in the other two years on average.

In the text corpus, the use of the element “Libya/Libyan” could be classified in one of three categories, either as: (1) member of a list, (2) an individual example, or (3) the topic of the whole speech (or one of up to three of its topics). The 3rd group gave the most thorough picture of France’s policies, ideology, and plus, requests for its partner states. The other two categories appeared in between these main texts to remind the public of some particular aspects of the events in Libya, or, especially in the first half of the three-year period, to tell some completely different story to do with this Northern African state.

The element “Gaddafi” was more neutral in meaning than anticipated. Whenever there was the need to describe the horrors of the Libyan regime, more vague terms, such as “leadership”, “regime”, or “forces”, were used instead. Also were compared the speeches made abroad v. in France, in which case, the most significant difference was that the foreign texts were, on average, shorter and more easily comprehensible. Finally, the socialist Hollande’s discourse was compared to that of the right-wing ex-President Sarkozy, but the corpus for the former was too small to report any findings.

From this process of grouping and regrouping, eventually, four main conclusions could be drawn:

1. political discourse and politics are related in volume – in the year of the mission, the number of Libya-related texts tripled compared to the surrounding years;
2. political discourse and politics can have a similar meaning – just like the military intervention was a surprise in general, it was also unexpected based on the discourse;
3. the military campaign left its mark on the discourse, increasing, for example. the frequency of the intervention-related uses of “Libya” in time;
4. the extracts give the impression that as a great power, France was more concerned with its own interests, such as defending democracy and freedom, and more focused on its ideal examples of intervention, than the actual problems in Libya.

Finally, as the paragraphs revealed a minor divide between the viewpoints of the French- and English-speaking worlds, another suggestion can be made. The author, having previously graduated from a French Language and Literature bachelor’s program, and knowing the differences between the French and the Estonian languages, cultures, country sizes and locations, doubts that France and Estonia will ever form a close partnership. However, since the French sometimes oppose the U.S. and British points of view, Estonia could observe French political discourse in case it ever needs to differ from that of its allies.

ALLIKAD

- Anafoor. (2003). – *Eesti keele sõnaraamat*. (Toim) T. Ereht. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 60.
- BBC. (2016). Blair told Gaddafi to 'step aside', phone records show. Politics. BBC News.
<http://www.bbc.com/news/uk-35253750> (22.05.2016)
- Bix, H. P. (2011). The North African-Middle East Uprisings from Tunisia to Libya. – *The Massachusetts Review*, 52(2), pp. 329–347.
- Calvet, L.-J., Véronis, J. (2008). *Les Mots de Nicolas Sarkozy*. Paris: Éditions du Seuil.
- CIA World Factbook = The World Factbook. Library. Publications. Central Intelligence Agency.
<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/> (03.05.2016)
- Dijk, Teun A. van. (2006). Politics, Ideology, and Discourse. Old Articles of Teun A. van Dijk. Discourse in Society – Website of Teun A. van Dijk.
<http://www.discourses.org/download/articles/> (04.05.2016)
- Dziadosz, A. (2011). Neglect, tribalism, history fuel east Libya revolt. World. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/us-libya-east-rebellion-idUSTRE71M6RM20110223>
(21.05.2016)
- Duteil, M. (2011). Les " rivières de sang " de Mouammar Kadhafi. – *Le Point*, 24.02.2011.
http://www.lepoint.fr/monde/les-rivieres-de-sang-de-mouammar-kadhafi-24-02-2011-1302014_24.php (22.05.2016)
- Elysée 1 = Rechercher sur le site. Présidence de la République.
<http://www.elysee.fr/rechercher-sur-le-site/?input-search=libye&input-date1=01%2F05%2F2012&input-date2=31%2F12%2F2012&input-theme=&input-type=Declaration#view-filters> (08.04.2016)
- Elysée 2 = Les présidents de la République depuis 1848. Présidence de la République.
<http://www.elysee.fr/la-presidence/les-presidents-de-la-republique-depuis-1848/>
(23.04.2016)
- Encyclopædia Britannica. (2015). Arab Spring. Pro-democracy protests.
<http://www.britannica.com/event/Arab-Spring> (22.05.2016)
- Fougier, E. (2012). The Sarkozy Revolution of the French New Right. IRIS.
<http://www.iris-france.org/44789-the-sarkozy-revolution-of-the-french-new-right/>
(17.05.2016)
- Francetv info. (2012). Henri Guaino, une plume à l'Assemblée. Francetv info.
http://www.francetvinfo.fr/france/henri-guaino-une-plume-a-l-assemblee_108955.html (20.05.2016)
- Gordon, M. S. (2001). *Islam*. Tallinn: Valgus.
- Joseph, M. (2014). Les anaphores de Hollande, une figure de style inspirée de Sarkozy. Politique. Actualité. Le Figaro.
<http://www.lefigaro.fr/politique/2014/01/15/01002-20140115ARTFIG00477-les-anaphores-de-hollande-une-figure-de-style-inspiree-de-sarkozy.php> (13.05.2016)

- Kalmus, V. (2015). Diskursusanalüüs. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool.
<http://samm.ut.ee/diskursusanalyys> (24.04.2016)
- Laessing, U. (2014). Libya conflict revives front lines from 2011 civil war. World. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/us-libya-security-idUSKBN0JV0Z020141217>
 (22.05.2016)
- Le Monde. (2014). Aquilino Morelle démissionne, François Hollande salue « cette décision ». Politique. Le Monde.fr.
http://www.lemonde.fr/politique/article/2014/04/18/aquilino-morelle-annonce-sa-demission-de-conseiller-a-l-elysee_4403884_823448.html (13.05.2016)
- Legion of the Lost. Prince Amilakhvari.
<http://www.legionofthelost.com/FamousLegionnaires/Amilak.html> (21.05.2016)
- Mayaffre, D. (2013). Sarkozysme et populisme. Approche logométrique du discours de Nicolas Sarkozy (2007–2012). – *Mots. Les langages du politique*, 2013/3 (n° 103), p. 73–87.
- Ministère des Affaires étrangères. (2016). Libye. France-Diplomatie.
<http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/libye/> (22.05.2016)
- McManus, J. F. (2013). From Arab Spring to Arab Fall. – *The New American*, January 21, 2013, pp. 44.
- O'Brien, E., Sinclair, A. (2011). The Libyan War: A Diplomatic History. (Eessõna) R. Gowan. New York University's Center on International Cooperation.
<https://www.ciaonet.org/attachments/19157/uploads> (21.05.2016)
- Pecquet, J. (2015). Emails to Hillary contradict French tale on Libya war. – *Al-Monitor: the Pulse of the Middle East*, 23. juuni 2015.
<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/06/libya-gadhafi-french-spies-rebels-support.html#> (22.05.2016)
- Reuters 1 = TIMELINE – Arab Spring – a year that shook the Arab world. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/tunisia-revolution-anniversary-idAFL6E8CD45F20120113> (22.05.2016)
- Reuters 2 = Sarkozy says air forces in action over Libya. World. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/us-libya-sarkozy-speech-idUSTRE72I2LG20110319>
 (04.05.2016)
- Reuters 3 = Holmes, O. (2011). In Tripoli, NATO chief hails free Libya. World. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/us-libya-idUSTRE79S34620111031> (04.05.2016)
- Reuters 4 = French special forces waging 'secret war' in Libya: report. World. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/us-libya-security-france-idUSKCN0VX1C3>
 (22.05.2016)
- Reuters 5 = Ex-Libya PM says Gaddafi funded Sarkozy campaign: lawyer. World. Reuters.
<http://www.reuters.com/article/us-france-election-libya-idUSBRE84219I20120503>
 (22.05.2016)
- Royer, Solenn de. (2012). Comment François Hollande prépare ses grands discours. Politique. Actualité. Le Figaro.
<http://www.lefigaro.fr/politique/2012/07/22/01002-20120722ARTFIG00142-comment-francois-hollande-prepare-ses-grands-discours.php> (03.05.2016)
- Temehu 2016 = Carefully Selected List of Libyan Top Websites. Websites. Information. Temehu.
<https://www.temehu.com/Libyan-Websites.htm> (03.05.2016)
- The Economist. (2011). France and Libya: Sarkozy's Libyan surprise. Newsbook: News analysis.

- http://www.economist.com/blogs/newsbook/2011/03/france_and_libya (21.05.2016)
- Totten, M. J. (2012). Arab Spring or Islamist Winter? – *World Affairs*, January/February 2012, pp. 23–42.
- Vie publique 1 = 415 résultats pour votre recherche “sarkozy libye”. Recherche. Vie publique.
<http://www.vie-publique.fr/rechercher/recherche.php?query=sarkozy+libye&x=0&y=0&skin=cdp#>
(08.04.2016)
- Vie publique 2 = France – Libye : 40 ans de relations tumultueuses. Chronologies thématiques. Chronologie de la vie publique. Repères. Vie publique.
<http://www.vie-publique.fr/chronologie/chronos-thematiques/france-libye-40-ans-relations-tumultueuses.html> (03.05.2016)
- Välisministeerium 1 = Nädal välismeedias 10.–16. detsember 2007. Välisministeerium.
<http://www.vm.ee/et/uudised/nadal-valismeedias-10-16-detsember-2007#prantsusmaa>
(03.05.2016)
- Välisministeerium 2 = Nädal välismeedias 30. juuli – 12. august 2007. Välisministeerium.
<http://www.vm.ee/en/node/24008> (22.05.2016)

LISAD

Lisa 1. Tekstikorpus

Alljärgnevalt on toodud kogu kasutatav tekstikorpus, kus kõik lõigud pärinevad Prantsuse presidentide Nicolas Sarkozy ja François Hollande'i sõnavõttude tekstidest ning on kogutud Prantsuse avalike dokumentide portaalist *Vie publique* ja Prantsuse presidendikantselei, mis paikneb Élysée lossis Pariisis, ametlikult kodulehelt *Elysee.fr*. (Vie publique 1, Elysée 1) Korpus on helesinises kirjas märgitud president, kelle sõnavõttudest lõigud võetud on, ja aasta; punases aga iga kõne pealkiri, nagu see on kopeeritud algallikast. Jutumärkides, paremale joondatult, on antud pealkirjade tõlked eesti keelde, kaldkirjas esinevad kõnedest võetud originaallõigud.

Peale selle on igale katkendile lisatud lõigu number ja terve teksti lõikude arv (näide: [12/34] oleks 12. lõik kokku 34-st) ning iga pealkirja ette on märgatud teksti tähis käesolevas bakalaureusetöös (näiteks S5), kus täht märgib kõne esitajat, kas Sarkozyd (S) või Hollande'i (H), ja number järjekorranumbrit selle presidendi kõnede järgnevuses korpuses.

Elemendid, mille leidmisele kogu korpus koostamistöö keskendus – sõnad tüvega *liibüa*- ja pärisnimi *Gaddafi* –, on värvitud vastavalt roheliseks ja helesiniseks. Märkusena olgu lisatud, et neid sõnesid loendades on kõikjal arvestatud vaid suulist teksti, mistõttu pealkirjades sisalduvaid *liibüa*- esinemiskordi pole (töös esinevates tabelites ja lisa 2) arvesse võetud.

President Nicolas Sarkozy

2010

S1. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur l'accès international au nucléaire civil, à Paris le 8 mars 2010.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt rahvusvahelise ligipääsu kohta tuumaenergia tsiviilkasutusele, Pariisis 8. märtsil 2010”

[31/42] 5/ Cinquième priorité, le respect de la non-prolifération. La non-prolifération est une pierre angulaire de la sécurité internationale. Personne n'a intérêt à une nouvelle course aux armements. Et

personne ne souhaite avoir dans son voisinage un Etat qui triche. Je veux redire combien les décisions volontaires prises en 2003 par la Libye ont de ce point de vue un caractère historique. Je ne partage pas, loin de là, toutes les orientations et toutes les déclarations de la Libye. Mais que la Libye ait, sur une base volontaire, renoncé à l'armement nucléaire en 2003, on aimerait que d'autres pays aujourd'hui fassent comme eux. Je vois des observateurs bien sévères avec les uns, oubliant ce qu'ils ont fait, et pas assez avec d'autres, refusant de regarder ce qu'ils font.

„5) Viies prioriteet – [tuumarelvade] leviku tõkestamisest kinnipidamine. Nende leviku tõkestamine on üks rahvusvahelise julgeoleku ehitise nurgakive. Uus võidurelvastumine pole kellegi huvides. Ja keegi ei ihkaks enda naabrusesse riiki, mis selles osas petab. Ma tahan veelkord toonitada, kuivõrd ajaloolise tähtsusega olid Liibüa vabatahtlikud otsused 2003. aastal. Ma ei jaga, kaugel sellest, kõiki Liibüa suundumusi ja seisukohti. Kuid et Liibüa vabatahtlikel alustel loobus 2003. aastal tuumarelvastusest – jääb vaid soovida, et teised riigid talitaksid täna tema kombel. Ma näen esimese suunas karme pilke, unustavaid, mida ta on teinud, ja mitte just piisavalt karme teiste suunas, sellest möödavaatavaid, mida nemad teevad.”

S2. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, en hommage à l'Angleterre qui accueillit en juin 1940 les combattants de la France libre, à Londres le 18 juin 2010.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Inglismaa auks, kes võttis juunis 1940 vastu Vaba Prantsusmaa võitlejad, Londonis 18. juunil 2010”

[35/42] *Monsieur le Premier ministre,*

[36/42] *En juin 1940 le gouvernement britannique offrit généreusement à la France d'unir nos deux nations.*

[37/42] *Aujourd'hui, c'est en assumant ensemble la responsabilité particulière qui est la leur en Europe du fait de leur histoire et de leur puissance matérielle, en assumant ensemble la défense de la liberté et de la démocratie partout dans le monde comme elles l'ont toujours fait, comme elles le font encore, que la Grande Bretagne et la France seront fidèles à ceux qui sont morts pour elles dans le ciel de Londres, les déserts de Libye, sur les plages de Normandie, dans la plaine d'Alsace quand tout ce que nous aimons de la vie était menacé de disparaître.*

„Härra peaminister, juunis 1940 pakkus Briti valitsus heldelt Prantsusmaale meie kahe rahva ühendamist. Täna võime koos enda peale võtta selle erilise kohustuse, mis kahe rahva ajaloo ja nende materiaalse võimsuse tõttu neile kuulub, võtta enda peale vabaduse ja demokraatia kaitse kõikjal maailmas, nagu nad on seda alati teinud, nagu nad siiani seda teevad, nõnda et Suurbritannia ja Prantsusmaa jääks truuks neile, kes surid Londoni taeva all, Liibüa kõrbetes, Normandia randadel, Alsace'i väljal – siis, kui kõike, mida me elus kalliks peame, ähvardas kadumine.”

S3. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les grands dossiers de politique étrangère, notamment la lutte contre le terrorisme, la question du nucléaire iranien, la construction européenne, la régulation du capitalisme et les grands thèmes du prochain sommet du G20, à Paris le 25 août 2010.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt välispoliitika suuremate valdkondade, eriti terrorismivastase võitluse, Iraani tuumaküsimuse, Euroopa ülesehitamise, kapitalismi reguleerimise ja järgmise G20 tippkohtumise tähtsamate punktide kohta, Pariisis 25. augustil 2010”

[23/118] *Pour la première fois, en juillet, un coup sévère a été porté aux terroristes grâce à une attaque menée par des forces mauritaniennes avec le soutien de la France. Je vous le dis : ce jour-là marque un tournant majeur. La France aide sans réserve les gouvernements qui lui en font la demande à former, équiper, renseigner les forces mobiles dont ils ont besoin pour éliminer des groupes qui menacent de déstabilisation tout le Sahel. Parallèlement, notre coopération civile aide les Etats à renforcer leur soutien aux populations et je souhaite que l'Union européenne s'implique davantage dans ce domaine.*

[24/118] *La France se tient aussi aux côtés de l'Algérie, du Maroc, de la Tunisie et de la Libye : leur*

combat contre le terrorisme est le nôtre, car leur sécurité ne peut être séparée de la nôtre.

„Juulis sai esmakordselt terroristidele tõsine löök antud tänu Mauritaania vägede sooritatud rünnakule Prantsusmaa-poolse toetusega. Seda ma teile ütlen: see päev märgib olulist pöördepunkti. Prantsusmaa aitab eranditult valitsusi, kes pöörduvad ta poole palvega moodustada, varustada, välja õpetada mobiilseid üksusi, mida nad vajavad tervet Sahelit destabiliseerimisega ähvardavate rühmituste elimineerimiseks. Paralleelselt meie tsiviilkoostöö aitab riikidel laiendada tuge oma elanikkonnale, ja ma soovin, et ka Euroopa Liit end enam sellesse valda kaasaks. Prantsusmaa hoiab samamoodi Alžeeria, Maroko, Tuneesia ja Liibüa poolele: nende lahingud terrorismi vastu on ka meie omad, sest nende julgeolekut ei saa lahutada meie omast.”

2011

S4. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur la situation politique en Libye, à Paris le 23 février 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt poliitilisest olukorrast Liibüas, Pariisis 23. veebruaril 2011”

[1/7] *La poursuite de la répression brutale et sanglante contre la population civile libyenne est révoltante. La France et les Français suivent ces événements avec horreur et compassion. Un tel usage de la force contre sa propre population est indigne.*

[2/7] *Le Conseil de sécurité et le Secrétaire général des Nations Unies, la Ligue des États arabes, l'Organisation de la Conférence islamique et la quasi-totalité des États du monde ont exprimé leur rejet de ces actions inacceptables.*

[3/7] *La France demande à nouveau l'arrêt immédiat des violences en Libye et appelle les dirigeants de ce pays à engager sans délai un dialogue politique afin que cesse la tragédie en cours.*

„Julmade ja veriste repressioonide jätkamine Liibüa tsiviilelanike vastu on jälestusväärne. Prantsusmaa ja prantslased jälgivad neid sündmusi õudusega ja kaasa tundes. Seesugune jõukasutus omaenda elanikkonna vastu on lihtsalt vääritu.

ÜRO Julgeolekunõukogu ja peasekretär, Araabia Riikide Liiga, Islami Konverentsi Organisatsioon ja pea kõik maailma riigid on väljendanud oma halvaksapanu sellele vastuvõetamatule teguviisile. Prantsusmaa nõuab veelkord vägivalda kohest lõpetamist Liibüas ja kutsub selle maa juhte üles viivitamatult poliitilisse dialoogi astuma, selleks et praegu sündiv tragöödia lakkaks.”

[7/7] *Je souhaite en outre que soit examinée la suspension des relations économiques, commerciales et financières avec la Libye, jusqu'à nouvel ordre.*

„Ma soovin veel, et kaaluksime majandus-, kaubandus- ja finantssuhete katkestamist Liibüaga, kuni uute korraldusteni.”

S5. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur l'importance de la Francophonie, à Paris le 18 mars 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Frankofoonia olulisusest, Pariisis 18. märtsil 2011”

[12/13] *Je voudrais également dire qu'une crise ne doit pas faire oublier d'autres choses et je voudrais penser très fortement à la Côte d'Ivoire, à ce pays si proche de nous, dont nous avons été tellement heureux de le voir organiser, sous contrôle des Nations Unies, des élections libres et j'étais tellement fier que la France soit un des premiers pays à reconnaître le Président Alassane OUARTARA. Je ne voudrais pas que l'intensité de la crise au Japon, l'intensité des événements qui se sont déroulés, vont se dérouler en Libye, nous fasse oublier les souffrances du peuple ivoirien, de tout le peuple ivoirien, de toutes les régions de la Côte d'Ivoire qui ont aussi le droit de vivre dans la paix et la sécurité après 10 ans sans élection. Je voudrais en quelque sorte leur dédier cette inauguration parce qu'ils le méritent et souhaiter que la raison finisse par triompher le plus rapidement possible. Et j'ai bon espoir, Monsieur le Ministre, que les choses vont avancer, en souhaitant que l'on mette fin à cette*

situation.

„Ma sooviksin samuti toonitada, et üks kriis ei peaks panema meid teisi probleeme unustama, ja ma olen siinkohal mõtetes tugevalt Côte d'Ivoire'iga, meile nii lähedase maaga, mille ÜRO järelevalve all korraldatud vabade valimiste organiseerimise üle meil on olnud niivõrd hea meel – ja ma olin tõepoolest uhke, kui Prantsusmaa osutus üheks esimestest riikidest, mis tunnustas president Alassane Ouattarad. Ma ei tahaks, et Jaapani kriisi intensiivsus, või nende sündmuste intensiivsus, mis on aset leidnud ja leiavad edaspidi aset Liibüas, paneks meid unustama Côte d'Ivoire'laste kannatusi, kogu nende rahva kannatusi kõigis Côte d'Ivoire'i regioonides, kellel on ju samuti õigus pärast 10 valimistevaba aastat elada rahu ja turvatundes. Ma sooviksin selle piduliku avamise mingil moel neile pühendada, sest nad väärivad seda, ja soovida, et mõistlikkuse häääl võidaks seal nii kiiresti, kui võimalik. Ja mul on head usku, härra minister, et asjad alles edenevad, soovides, et sealsele olukorrale lõplahendus leitaks.”

S6. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur l'application de la résolution du Conseil de sécurité de l'ONU exigeant un cessez le feu immédiat et l'arrêt des violences contre les populations civiles en Libye, à Paris le 19 mars 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni rakendamise, nõudmaks viivitamatut relvarahu ning vägivalda lõpetamist tsiviilelanike vastu Liibüas, Pariisis 19. märtsil 2011”

[2/15] *Aujourd'hui se sont réunis à Paris, sous la présidence conjointe de la France et du Secrétaire Général des Nations Unies, les dirigeants de la Ligue des États Arabes et de l'Union Européenne ainsi que les représentants des États Unis et du Canada. Ensemble, nous avons décidé d'assurer l'application de la résolution du Conseil de Sécurité exigeant un cessez le feu immédiat et l'arrêt des violences contre les populations civiles en Libye.*

[3/15] *Les participants sont convenus de mettre en œuvre tous les moyens nécessaires, en particulier militaires, pour faire respecter les décisions du Conseil de Sécurité des Nations Unies.*

[4/15] *C'est pourquoi, en accord avec nos partenaires, nos forces aériennes s'opposeront à toute agression des avions du Colonel Kadhafi contre la population de Benghazi. D'ores et déjà, nos avions empêchent les attaques aériennes sur la ville. D'ores et déjà d'autres avions français sont prêts à intervenir contre des blindés qui menaceraient des civils désarmés.*

[5/15] *Dès hier, la France, le Royaume-Uni, les États-Unis et les pays arabes ont adressé au colonel Kadhafi et aux forces qu'il emploie, l'avertissement suivant : en l'absence d'un cessez le feu immédiat et d'un retrait des forces qui ont attaqué les populations civiles au cours des dernières semaines, nos pays auront recours à des moyens militaires. Cet avertissement a été repris par tous les participants au Sommet qui vient de s'achever.*

[6/15] *Le Colonel Kadhafi a méprisé cet avertissement. Au cours des dernières heures, ses forces ont intensifié leurs offensives meurtrières.*

„Täna on Pariisis, Prantsusmaa ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretäri ühisel presideerimisel, taas kokku saanud nii Araabia Riikide Liiga ja Euroopa Liidu kui Ühendriikide ja Kanada esindajad. Koos oleme me otsustanud kindlustada Julgeolekunõukogu resolutsiooni rakendamise, mis nõuab kohest relvarahu kehtestamist ja vägivalda lõpetamist Liibüa tsiviilelanikkonna vastu.

Kõik asjaosalised on kokku leppinud vajalike vahendite, täpsemalt sõjaliste kasutamise suhtes, et tagada [ÜRO] Julgeolekunõukogu otsustest kinnipidamine.

Just sellepärast astub meie partnerite nõusolekul meie õhuvägi vastu igasugusele kolonel Gaddafi lennukite agressioonile Benghazi elanikkonna vastu. Nüüdsest peale ja juba praegu takistavad meie lennukid õhurünnakuid linnale. Juba praegu on teised Prantsuse lennukid valmis sekkuma soomukite vastu, mis muidu ähvardaksid relvastamata tsiviilisikuid.

Eilsest peale on Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Ameerika Ühendriigid ja araabia maad pöördunud kolonel Gaddafi ja tema juhitavate jõudude poole hoiatusega: kui ei saavutata kohest relvarahu ja nende vägede taandumist, mis on viimaste nädalate jooksul tsiviilelanikkonda rünnanud, peavad meie riigid abi otsima sõjalistest vahenditest. Seda hoiatust kordasid kõik asjaosalised äsja toimunud

tippkohtumisel.

Kolonel **Gaddafi** põlgas selle hoiatuse ära. Viimaste tundide jooksul on tema väed oma surmatoovat pealetungi hoopis intensiivistanud.”

[8/15] *En Libye, une population civile pacifique qui ne réclame rien d'autre que le droit de choisir elle-même son destin, se trouve en danger de mort. Nous avons le devoir de répondre à son appel angoissé. L'avenir de la Libye appartient aux Libyens. Nous ne voulons pas décider à leur place. Le combat qu'ils mènent pour leur liberté est le leur. Si nous intervenons aux côtés des pays arabes ce n'est pas au nom d'une finalité que nous chercherions à imposer au peuple libyen mais au nom de la conscience universelle qui ne peut tolérer de tels crimes.*

[9/15] *Aujourd'hui, nous intervenons en Libye, sur mandat du Conseil de sécurité de l'ONU, avec nos partenaires, et notamment nos partenaires arabes. Nous le faisons pour protéger la population civile de la folie meurtrière d'un régime qui, en assassinant son propre peuple, a perdu toute légitimité.*

[10/15] *Nous intervenons pour permettre au peuple libyen de choisir lui-même son destin.*

[11/15] *Il ne saurait être privé de ses droits par la violence et par la terreur.*

[12/15] *Il est encore temps pour le Colonel **Kadhafi** d'éviter le pire en se conformant sans délai et sans réserve à toutes les exigences de la communauté internationale. La porte de la diplomatie se rouvrira au moment où les agressions cesseront.*

„Liibüas on surmaohtu seatud rahumeelne tsiviilelanikkond, kes ei protesti millegi muu eest kui vaid õiguse ise oma saatust määrata. Meil lasub kohustus nende ahastavale appikutsesele vastata. Liibüa tulevik kuulub liibüalastele. Meil pole soovi nende eest otsuseid langetada. Lahing, mida nad oma vabaduse eest peavad, on nende oma. Kui me araabia maade kõrval sinna sekkume, pole see mitte kindla lõpptulemuse nimel, mida me püüame liibüa rahvale peale suruda, vaid universaalse kaastunde tõttu, mis ei või selliseid kuritegusid välja kannatada.

Täna sekkume me Liibüas [ÜRO] Julgeolekunõukogu mandaadi alusel, koos oma partneritega, ja nimelt meie araabia partneritega. Me teeme seda, kaitsmaks tsiviilelanikkonda ühe režiimi surmatoova hulluse eest, mis oma rahvast mõrvates on kaotanud kogu oma legitiimsuse.

Me sekkume, et lubada liibüa rahval ise oma saatust valida.

Temalt ei saaks ju röövida tema õigusi vägivalla ja terrori abil.

Kolonel **Gaddafi** on veel aega kõige hullemast hoiduda, kui ta end viivitamatult ja eranditeta kõikide rahvusvahelise khhogukonna nõudmistega kohandab. Diplomaatiliste läbirääkimiste uks avaneb taas hetkel, mil agressioon peatub.”

S7. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur l'économie du numérique et sur la création du Conseil national du numérique, à Paris le 27 avril 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt e-majanduse ja Prantsuse Digitaalvaldkonna Nõukogu loomise teemal, Pariisis 27. aprillil 2011”

[42/50] *J'ai voulu qu'Internet, qui est un phénomène global, soit à l'ordre du jour du sommet de chefs d'Etat et de gouvernement du G8 à Deauville. Vous n'imaginez pas ce que cela a représenté comme force de conviction que de convaincre 8 chefs d'Etat et de gouvernement de parler de la question de l'internet. Il y avait tous ceux qui étaient passionnés par l'internet mais qui se disaient : « si on en parle, ils vont croire qu'on veut les réguler ». Il y a tous ceux qui ne sont pas absolument passionnés ou qui sont harcelés par d'autres problèmes et qui disent : « écoute, avec le Japon, l'Egypte, la Libye, c'est assez ». Mais ils ont tous accepté. Et en amont du sommet de Deauville, les 24 et 25 mai, nous réunirons à Paris les représentants éminents du monde de l'Internet qui participeront à un « forum e-G8 » dont les discussions nourriront les réflexions des chefs d'Etat et de gouvernement. J'ai même prévu que les représentants du forum viennent parler directement aux 8 chefs d'Etat et de gouvernement pour qu'ils disent ce qu'ils attendent de nous. C'est colossal. D'ailleurs, aux Etats-Unis, ils regardent ce que nous sommes en train de faire pour voir comment eux aussi peuvent mettre en place - je fais attention aux mots - ce qui est un début d'organisation.*

„Ma soovisin, et internet kui globaalne fenomen oleks päevakorras G8 riigi- ja valitsusjuhtide tippkohtumisel Deauville'is. Kui te oskaks vaid seda kujutleda, millist veendumuse jõudu kulus kaheksa riigi- ja valitsuse pea veenmiseks internetiküsimusest rääkima. Leidus neid, kes tunnevad

internetiteema vastu elavat huvi, kuid kes siiski mõtlevad: „Kui me sellest räägime, siis arvatakse, et me tahame seda reguleerida.” Lisaks leidub kõiki selliseid, kel pole asja vastu vähimatki huvi või kes on teistest probleemidest vaevatud ning kes ütlevad: „Kuule, Jaapanist, Egiptusest, Liibüast – on juba küllalt.” Kuid nad kõik jäid nõusse. Ja 24.–25. mai Deauville'i tippkohtumise eel kutsusimegi me kokku maailma silmapaistvad interneti asjatundjad, kes osalesid seal „e-G8 foorumil”, mille arutelud on vaimutoiduks riigi- ja valitsusjuhtide mõtisklustele. Ma kavandasin koguni nõnda, et foorumi esindajad tulid otse kaheksa riigi- ja valitsusjuhiga rääkima, et nemad ütleksid, mida nad meilt ootavad. See oli kolossaalne ettevõtmine. Muuseas, Ühendriikides vaadati seda, mis meil käsil, selle pilguga, kuidas ka nemad saaksid üles seada – püüan seda hetkel veel ettevaatlikult sõnastada – midagi, mis võib olla uue organisatsiooni hakatuseks.”

S8. Déclaration devant la communauté française de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur l'action de la France en faveur de la sécurité des Français et de la démocratie en Côte d'Ivoire, à Abidjan le 21 mai 2011.

„Kohaliku prantsuse kogukonna ees Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsusmaa tegevusest prantslaste turvalisuse ja Côte d'Ivoire'i demokraatia heaks, Abidjanis 21. mail 2011”

[29/50] *Mais il y a une deuxième leçon, qui me paraît tout aussi importante. En Côte d'Ivoire hier comme en Libye aujourd'hui, les Nations Unies ont mis en œuvre un principe qu'elles avaient adopté à l'unanimité en 2005 mais qui n'avait jamais été vraiment appliqué : la responsabilité de protéger. Oui je l'affirme, la communauté internationale ne peut pas fermer les yeux sur un massacre. Dans ces deux crises, l'ivoirienne et la libyenne, face à des dirigeants -- j'emploie les mots - qui massacraient leur propre population, la communauté internationale a décidé d'agir avec détermination, et c'est l'honneur de la France d'avoir, avec quelques autres, mené ce juste combat. L'armée française a agi au service de la démocratie. C'est là son honneur.*

„Kuid seal peitub ka teine õppetund, mis paistab mulle täpselt sama tähtis. Côte d'Ivoire'is toona nagu Liibüas täna kasutas ÜRO praktikas printsiipi, mille riigid 2005. aastal ühehäälselt omaks võtsid, kuid mida pole kunagi tõeliselt rakendatud: „kohustust kaitsta”. Jah, ma jään selle juurde – rahvusvaheline kogukond ei saa massimõrva ees silmi sulgeda. Neis kahes kriisis, Côte d'Ivoire'i ja Liibüa omades, vastakuti juhtidega, kes – kasutan teadlikult neid sõnu – mõrvasid oma elanikkonda, otsustas rahvusvaheline kogukond kindlameelselt tegutseda, ja Prantsusmaale on olnud au, koos nelja teise riigiga, seda õiglast võitlust juhtida. Prantsuse sõjavägi tegutses demokraatia teenistuses. Just selles peitub tema au.”

S9. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les efforts en faveur de l'industrie aéronautique et spatiale, Le Bourget le 20 juin 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt aeronautika- ja kosmosetööstuse heaks tehtavate püüdluste teemal, Le Bourget's 20. juunil 2011”

[12/51] *Les crédits consacrés aux équipements militaires ont ainsi atteint des niveaux jamais égalés depuis 20 ans malgré la crise. Et le ministre de la Défense a pu disposer de 18 milliards d'euros de crédits d'équipement en 2009, 16 milliards d'euros de crédits d'équipement en 2010 d'investissement, et nous maintiendrons cette année malgré la crise. Les engagements militaires auxquels nous sommes confrontés en Libye et en Afghanistan, montrent bien qu'il s'agit d'une priorité absolue dont par ailleurs l'industrie aéronautique civile française bénéficiera.*

„Sõjavarustusele kulutatud summad on nõnda kriisist hoolimata saavutanud üle 20 aasta kõrgeid tasemeid. Ja kaitseministril on 2009. aastal olnud võimalik 18 miljardi eurost varustuse krediiti hallata, 2010. aastal 16 miljardit eurot varustuse krediiti investeerida, ja me jätkame kriisist hoolimata trendi selgi aastal. Sõjalised kohustused, millega me seisame silmitsi Liibüas ja Afganistanis, näitavad selgelt, et tegu on absoluutse prioriteediga – millest võidab muuhulgas ka Prantsuse tsiviil-aeronautikatööstus.”

S10. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur l'action de l'ancien président de la République Georges Pompidou en faveur de la construction européenne, à Paris le 22 juin 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt, mis kõneleb Vabariigi varasema presidendi Georges Pompidou panusest Euroopa ülesehitamisse, Pariisis 22. juunil 2011”

[17/53] *C'est, là encore, une leçon pour aujourd'hui : l'entente franco-britannique est l'autre grand axe européen. Une entente indispensable à l'Europe, dans le domaine de la défense où nos deux pays assument un rôle irremplaçable.*

[18/53] *C'est pour renforcer cette coopération que j'ai signé avec David CAMERON le traité de Lancaster House. Et c'est grâce à cette coopération, que l'Europe joue aujourd'hui un rôle leader en Libye, pour protéger le peuple libyen des exactions de Kadhafi et cela conformément aux résolutions des Nations Unies.*

„Seal peitub veel üks õppetund tänaseks: Prantsuse-Briti liit on teiseks suureks Euroopa teljeks. Euroopale hädavajalik liit kaitsevaldkonnas, kus meie riigid on enda peale võtnud asendamatu rolli. Just selle koostöö tugevdamiseks kirjutasin koos David Cameroniga alla Lancaster House'i lepingule. Ja tänu sellele koostööle kuulub Euroopale täna Liibüas liidriroll liibüa rahva kaitsmisel Gaddafi ülekohtu eest, ja seda ÜRO resolutsioonide kohaselt.”

S11. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur la présence militaire française en Afghanistan, Base de Tora (Afghanistan) le 12 juillet 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsuse sõjalise kohaloleku teemal Afganistanis, Tora baasis (Afganistanis) 12. juulil 2011”

[62/66] *En Libye, ils défendent tout un peuple contre les exactions d'un régime criminel qui menaçait de faire couler des « rivières de sang » à Benghazi. Un régime qui s'acharne au canon contre la population de Misratah. Un régime qui veut priver tout un peuple de ses droits les plus élémentaires.*

[63/66] *En Côte d'Ivoire comme en Libye, à la demande du Conseil de sécurité et avec nos alliés, nous avons pour la première fois assumé « cette responsabilité de protéger » que l'ONU a adopté à l'unanimité comme nouveau principe d'action.*

„Liibüas kaitsevad nad [meie sõdurid] tervet rahvast ühe kuritegeliku režiimi ülekohtu eest, mis ähvardas Benghazis „verejõed” voolama panna. Režiimi eest, mis innukalt ründab Misrata elanikkonda suurtükkidega. Režiimi eest, mis tahab röövida inimestelt nende kõige elementaarsemad õigused.

Côte d'Ivoire'is nagu Liibüaski, [ÜRO] Julgeolekunõukogu nõudmisel ja koos meie liitlastega, oleme me esmakordselt enda peale võtnud selle „kohustuse kaitsta”, mille ÜRO on ühehäälselt omaks võtnud kui uue tegevuspõhimõtte.”

S12. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, en hommage aux militaires français, à bord du porte-avions Charles-de-Gaulle le 12 août 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsuse sõjaväelaste auks, lennukikandja Charles-de-Gaulle'i pardal 12. augustil 2011”

[6/28] *Venir à bord du porte-avions Charles-de-Gaulle est toujours un moment particulier. Cette nouvelle rencontre, un an après ma première venue à bord parmi vous, intervient alors que cela fait bientôt cinq mois que vous êtes déployés au large de la Libye. Cinq mois que vous œuvrez dans le cadre d'une mission difficile, au service de la France et de ses alliés, au service du peuple libyen, opprimé et violenté par ses propres dirigeants.*

„Charles-de-Gaulle'i pardal tulla on alati eriline tunne. See uus kohtumine, aasta pärast mu esmakordset teie keskele siia pardale jõudmist, satub hetkele, mil sellest saab varsti viis kuud, kui teid saadeti Liibüa merele. Juba viis kuud olete te täitnud üht keerulist missiooni – Prantsusmaa ja tema liitlaste teenistuses, liibüa rahva teenistuses, keda tema enda juhid on rõhunud ja vägivallaga maha surunud.”

[12/28] *Et les « rivières de sang » promises par le colonel Kadhafi n'ont pas coulé. Le retour du*

Charles-de-Gaulle à Toulon s'inscrit dans un mouvement de redéploiement de notre dispositif. L'Aéronavale a joué un rôle essentiel et vous avez beaucoup donné ces derniers mois. Dans les prochaines semaines, grâce à l'armée de l'air déployée à Sigonella en Sicile et à la Sude en Crète, ainsi qu'aux moyens de la marine toujours présents sur zone, notre effort militaire va demeurer constant.

[13/28] *Aux côtés de ses alliés, la France ira jusqu'au bout de sa mission. Notre volonté ne faiblira pas. Nous n'en avons pas le choix, nous n'en avons pas le droit. Au sein de l'Alliance, sous mandat des Nations Unies, confié par le Conseil de Sécurité, nous sommes engagés dans le soutien et la défense du peuple libyen. Ce peuple a le droit à la liberté après 41 ans de dictature. Comme tous les peuples il réclame la démocratie, la liberté d'expression, de réunion, d'entreprendre, de créer. Le peuple libyen veut l'Etat de droit et la fin de la dictature.*

[14/28] *En Libye, comme en Afghanistan, notre présence correspond à l'engagement constant de la France au profit de la sécurité et de la paix dans le monde, partout où la liberté des peuples et la démocratie sont menacées. Pour être efficace cette présence exige de s'inscrire dans la durée. À quoi bon mettre fin au régime de terreur des Talibans si on ne prend pas le temps de donner au peuple afghan les moyens de son avenir et de sa sécurité ? Le métier des armes ne peut s'accommoder de la faiblesse de la démagogie.*

[15/28] *Nos missions, nous les mènerons à leur terme parce que c'est ainsi qu'on s'assure de leur succès. Évidemment, la cause de la démocratie pourrait connaître bien des fronts, nous le savons tous. Si nous participons à l'opération en Libye, c'est pour répondre à la demande d'un peuple, qui était soumis à un danger immédiat et parce que la communauté internationale est parvenue à un accord, au sein des Nations Unies. Sans l'accord des Nations Unies, nous ne serions pas intervenus.*

„Ja kolonel Gaddafi lubatud „verejõgesid” ei voolanudki. Charles-de-Gaulle'i Touloni naasmine paigutub meie sõjalise kohaloleku ümberkorraldamise kavasse. Merelennuvägi mängis missioonil eluliselt tähtsat rolli ja teie olete viimastel kuudel endast palju andnud. Järgnevatel nädalatel jätkuvad meie sõjalised pingutused püsivalt tänu Sigonellasse Sitsiiliasse ja Soudasse Kreetale paigutatud õhuväele, samuti tsoonis endiselt kohapeal viibivatele mereväe ressurssidele.

Prantsusmaa läheb oma liitlaste kõrval oma missiooni lõpuni välja. Meie tahtejõud ei nõrke. Meil pole selles osas valikut, meil pole selleks õigust. Alliansi koosseisus, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mandaadi alusel, Julgeolekunõukogu meie peale pandud usaldusega oleme me end liibüa rahva toetamise ja kaitsmise teenistusse andnud. Sel rahval on pärast 41 aasta pikkust diktatuuri õigus vabadusele. Nagu kõik teisedki rahvad, nõuab ta endale demokraatiat, sõna-, koosoleku-, ettevõtluse, loomevabadust. Liibüa rahvas tahab õigusriiki ja diktatuuri lõppu.”

Liibüas, nagu ka Afganistanis, johtub meie kohalolek Prantsusmaa pidevast teenistusest maailma julgeoleku ja rahu hüvanguks – seda kõikjal, kus rahvaste vabadus ja demokraatia ohtu satuvad.

Olemaks efektiivne, peab see kohalolek saavutama teatud kestuse. Mis kasu oleks Talibani terrorirežiimile lõpu tegemisest, kui me ei võta aega, et anda afganistani rahvale tema tuleviku ja julgeoleku juhtimisvahendeid? Sõjamehekutse ei tohi demagoogilise nõrkusemeeoluga muganduda.

Oma missioonid viime me lõpuni välja, sest vaid nõnda saab nende edukuses kindel olla.

Endastmõistetavalt võiks demokraatia ürituse nimel avada veel rohkelt rindeid, me kõik teame seda. Kui me Liibüa operatsioonil osaleme, siis selleks, et vastata ühe rahva palvele, kes oli vahetusse ohtu seatud, ja sellepärast, et rahvusvaheline kogukond oli, ÜRO rüpes, selles kokkuleppele jõudnud. Ilma ÜRO nõusolekuta poleksime me sekkunud.”

[19/28] *Votre action a été déterminante : elle a rassuré et protégé le peuple libyen. Votre action a été exemplaire : elle fait l'admiration de nos alliés. Vous avez traité et détruit des centaines de véhicules, de chars, de pièces d'artillerie, de Zlitan à Bréga, de Misrata à Tripoli, à Syrte et en bien d'autres lieux. Vous avez neutralisé des points névralgiques : lance-missiles, sites de commandement, stations de télécommunications, dépôts de munitions, stations radar.*

„Teie tegevus oli otsustava tähtsusega: see rahustas ja turvas liibüa rahvast. Teie tegevus oli suureks eeskujuks: see pälvis meie liitlaste seas imetlust. Te võtsite ette ja hävitasite need sajad sõidukid, tankid ja suurtükid Zlitanist Bregani, Misratat Tripolini, Surtis ja paljudes teistes paikades. Te neutraliseerisite vaenlase strateegilisi objekte: raketihetitjaid, komandopunkte, sidejaamu,

moonaladusid, radarijaamu.”

S13. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, en hommage aux volontaires du Bataillon du Pacifique, combattants de la "France libre" pendant la Deuxième Guerre mondiale, à Nouméa le 26 août 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Vaikse ookeani pataljoni vabatahtlike, Vaba Prantsusmaa võitlejate auks Teises maailmasõjas, Nouméas 26. augustil 2011”

[19/80] *Transformé en Bataillon de marche, cette unité avait pris part à la Grande Guerre comme unité combattante, en 1918. Le fait d'armes de VESLES-ET-CAUMONT lui a valu une citation à l'ordre de la Dixième armée.*

[20/80] *Durant toute la guerre, les « Poilus » de Calédonie s'étaient illustrés sur tous les champs de bataille.*

[21/80] *Les volontaires de 1941 avaient cet exemple en tête, lorsqu'ils s'apprêtaient à partir combattre, à nouveau, pour la libération de la France.*

[22/80] *Peu d'entre eux imaginaient alors qu'ils embarqueraient pour quatre années de guerre, au cours de laquelle ils se couvriraient de gloire.*

[23/80] *Quatre années qui devaient les conduire, depuis votre île, jusqu'aux sables de Libye, sur les plages de Provence et dans les contreforts des Vosges.*

„Marsipataljoniks ümber kujundatult oli see üksus 1918. aastal lahingüksusena Esimesest maailmasõjast osa võtnud. Sangarlikkus Vesles-et-Caumont'i lahingus oli sellele teeninud kiituse 10. armee käskkirjaga.

Terve sõja jooksul olid Kaledoonia „*poilu*’d” kõigil lahinguväljadel endale nime teinud. 1941. aasta vabatahtlikel oli see eeskuju meeles, sellal kui nad valmistusid lahingusse sõitma – taaskord Prantsusmaa vabastamise nimel.

Vähesed nende seast oskasid siis kujutleda, et asuvad teele nelja-aastasesse sõtta, mille käigus ümbritsevad nad end ausäraga.

Neljaks aastaks, mis juhtisid neid teie saarelt Liibüa liivadele, Provence'i randadele ning Vogeeside elmäestikusse.”

S14. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, notamment sur le développement de l'Afrique, la démocratisation dans les pays arabes, l'avenir de l'Union européenne et la crise économique et financière, à Paris le 31 août 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt eelkõige Aafrika arengu, Araabiamaade demokraatiseerumise, Euroopa Liidu tuleviku ja majandus- ning finantskriisi teemal, Pariisis 31. augustil 2011”

[2/110] *Nous avons tous conscience de vivre une année exceptionnelle par l'intensité et la portée des événements très différents qui se sont succédé depuis janvier, de la crise ivoirienne aux printemps arabes, des catastrophes japonaises aux affrontements libyens, sans oublier, bien sûr, la crise de la dette.*

„Me kõik tajume, et elame erakordsel aastal, väga erinevate sündmuste, mis on jaanuarist saati üksteisele järgnenud, jõulisuse ja mõju-ulatuse poolest – Côte d'Ivoire'i kriisist arabia kevadeni, Jaapani katastroofidest kokkupõrgeteni Liibüas, unustamata muidugi veel võlakriisi.”

[19/110] *Il va de soi que si la Libye nouvelle souhaitait rejoindre le partenariat de Deauville, elle serait la très bienvenue ! Demain, nous accueillerons ici même, à l'Élysée, les nouvelles autorités de Tripoli. Avec tous les pays représentés, avec l'ONU, la Ligue arabe, l'Union africaine, nous allons tourner la page de la dictature et des combats et ouvrir une ère nouvelle de coopération avec la Libye démocratique.*

„On iseenesestmõistetav, et kui uus Liibüa sooviks nüüd Deauville'i partnerlusega liituda, oleks ta selles väga teretulnud! Homme võõrustame me siinsamas Élysées Tripoli uusi juhte. Koos kõigi esindatud riikide, koos ÜRO, Araabia Liiga ja Aafrika Liiduga keerame me diktatuuri ja lahingute lehekülje ära ja algame uut koostööajastut demokraatliku Liibüaga.”

[24/110] *Ce qui est nouveau, après des décennies pendant lesquelles la stabilité des régimes en place primait, à l'Est comme au Sud de l'Europe, c'est la volonté de la France d'accompagner avec détermination le mouvement des peuples vers la démocratie.*

[25/110] *C'est le sens de nos initiatives avec le «partenariat de Deauville» du G8 et dans le cadre de l'Union européenne.*

[26/110] *C'est aussi tout le sens de nos actions militaires en Côte d'Ivoire comme en Libye.*

[27/110] *La France, et c'est son honneur, a su prendre l'initiative et montrer le chemin à deux moments décisifs : en Côte d'Ivoire d'abord, lorsque le président sortant, refusant le résultat des urnes pourtant validé par l'Union africaine et par les Nations unies, a voulu se maintenir par la terreur et les massacres ; en Libye ensuite, lorsque les populations qui demandaient la liberté étaient menacées d'écrasement sous les tirs des canons, des chars et de l'aviation de Kadhafi.*

„Mida on aga uut pärast aastakümneid, mille jooksul režiimide stabiilsus sai nii Ida- kui Lõuna-Euroopas alati eesõiguse, see on Prantsusmaa tahe olla kindlameelselt saatjaks rahvaste liikumisele demokraatia suunas.

Selles peitub meie algatuste tähendus G8 Deauville'i partnerluse puhul ja Euroopa Liidu raamistikus.

Selles peitub samuti meie sõjategevuse tähendus, Côte d'Ivoire'is, nagu ka Liibüas.

Prantsusmaa on osanud – ja see on talle auks – kahel otsustaval hetkel initsiatiivi haarata ja teed näidata: esiteks Côte d'Ivoire'is, siis kui ametist lahkuv president oli tagasi lükanud valimisurnide näidatud tulemuse, mille olid ometi kehtivaks tunnistanud Aafrika Liit ja ÜRO, ja tahtis positsiooni säilitada terrori ja tapatalgute abil; seejärel Liibüas, siis kui vabadust nõudvat elanikkonda ähvardas põrmustamine Gaddafi kahuri-, tanki- ja lennuväetule all.”

[30/110] *Pour la première fois, à notre initiative et à deux reprises, en Côte d'Ivoire et en Libye, le Conseil de sécurité a autorisé l'usage de la force pour protéger des populations martyrisées par leurs propres dirigeants. Et pour la première fois, à l'unanimité, le même Conseil a saisi la Cour pénale internationale des crimes des dirigeants libyens.*

„Esmakordselt, meie initsiatiivil ja kahel korral, Côte d'Ivoire'is ja Liibüas, andis [ÜRO] Julgeolekunõukogu loa jõu kasutamiseks, et kaitsta elanikkondi, keda kiusasid taga nende endi juhid.

Ja esmakordselt andis sama nõukogu ühehäälselt Liibüa juhtide kuriteod Rahvusvahelisse Kriminaalkohtusse.”

[33/110] *Une autre leçon de notre intervention en Libye doit être tirée aujourd'hui. Je veux parler du retour de la France dans le commandement intégré de l'OTAN. Que n'ai-je entendu lorsque la décision a été prise ! La France allait perdre son indépendance ! Son image serait détruite dans le Tiers Monde ! À l'épreuve des faits, constatons qu'il n'en a rien été.*

[34/110] *L'OTAN s'est révélée un outil indispensable au service de nos opérations militaires. Les États-Unis ne souhaitant pas s'engager fortement en Libye, pour la première fois depuis 1949, l'OTAN s'est mise au service d'une coalition emmenée par deux pays européens déterminés, la France et le Royaume-Uni. C'est parce que nous avons repris toute notre place dans le commandement intégré que cela a été possible.*

[35/110] *Mieux encore : à ceux qui annonçaient des réactions négatives du monde arabe, je rappelle que trois pays : les Émirats Arabes Unis, le Qatar et la Jordanie, ont participé dès le début aux opérations de la coalition. Quant à nos amis libyens, ils réclamaient chaque jour plus d'actions de l'OTAN !*

[36/110] *Les combats en Libye ont apporté la meilleure réponse aux prophètes du «choc des civilisations et des religions» : côte à côte, des forces arabes, européennes et nord-américaines ont aidé un peuple martyrisé à réaliser ses aspirations à la liberté.*

[37/110] *Une dernière leçon doit être tirée de la crise libyenne, et elle concerne l'Europe. Dans cette crise, à travers l'initiative de la France et du Royaume-Uni, les Européens ont démontré pour la première fois qu'ils étaient capables d'intervenir de façon décisive, avec leurs alliés, dans un conflit ouvert à leurs portes. C'est un progrès remarquable par rapport aux guerres de Bosnie et du Kosovo.*

[38/110] *Ceci dit, ne nous voilons pas la face : au-delà de la Libye, l'Europe est menacée de «rétrécissement stratégique». Que voit-on ? Une baisse continue des efforts de défense ; l'invocation d'un «soft power» qui sert de paravent au renoncement ; et, trop souvent, l'aveuglement face aux*

menaces.

„Meie sekkumisest Liibüasse tuleks täna selgeks teha veel üks õppetund. Ma soovin rääkida Prantsusmaa naasmisest NATO integreeritud juhtimise alla. Mida kõike pole ma kuulnud meie tehtud otsusest räägitavat! Prantsusmaa olla oma iseseisvust kaotamas! Ta hävitavat Kolmanda Maailma silmis oma maine! Konstateerime faktide toel, et midagi sellist pole toimunud. NATO osutus meie sõjaliste operatsioonide teenistuses asendamatuks tööriistaks. Kuna Ühendriigid ei soovinud end Liibüas toimuvasse tugevalt segada, siis esimest korda 1949. aastast alates andis NATO end kahe otsusekindla Euroopa riigi, Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi juhitud koalitsiooni käsutusse. See oli just sellepärast, et me olime integreeritud sõjalises juhtimises meile kuuluva koha tervenisti sisse võtnud, nii palju, kui see võimalik oli. Mis veelgi parem: neile, kes ennustasid araabiamaailma negatiivseid reaktsioone, tuletan meelde, et kolm riiki – Araabia Ühendemiraadid, Katar ja Jordaania – osalesid algusest peale koalitsiooni sõjalistes operatsioonides. Mis puutub meie liibüa sõpradesse, siis nemad nõudsid iga päevaga üha rohkem NATO lahingtegevust! Lahingud Liibüas andsid „tsivilisatsioonide ja religioonide kokkupõrke” kuulutajaile parima võimaliku vastuse: külg külje kõrval aitasid Araabia, Euroopa ja Põhja-Ameerika väed ühel tagakiusatud rahval oma vabaduspüüdlusi realiseerida. On ka viimane õppetund, mida Liibüa kriisist õppida tuleks, ja see puudutab Euroopat. Ses kriisist tõestasid eurooplased esimest korda, Prantsusmaa ja Suurbritannia algatuse näol, et nad on koos oma liitlastega võimelised nende ukse ees terendavasse konflikti otsustavalt sekkuma. See on võrreldes Bosnia ja Kosovo sõdadega märkimisväärne edasimineku. Olles selle ära öelnud, ärge peitkem selle eest pead liiva alla – kui Liibüa kõrvale jätta, ähvardab Euroopat „strateegiline kokkutõmbumine”. Mida võib pildil näha? Kaitsepingutuste pidevat vähenemist; pöördumist „soft power’i” poole, mis on vaid kattevarjuks minnalaskmisele; liigagi tihti ka ohtude ees pimedaks jäämist.”

S15. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les relations franco-américaines, l'attentat terroriste du 11 septembre 2001 et sur la démocratisation dans les pays arabes, à Paris le 9 septembre 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsuse-Ühendriikide suhete, 2001. aasta 11. septembri terrorirünnaku ja Araabiamaade demokratiseerumise teemal, Pariisis 9. septembril 2011”

[13/20] *Chaque jour depuis ce 11 septembre, davantage de peuples, partout dans le monde, se réclament de nos valeurs. En Tunisie, en Egypte, en Libye, en Syrie, au Yémen, dans tout le monde arabe et musulman que les terroristes prétendaient incarner, des millions de gens se sont levés pour les valeurs de la démocratie et de la liberté.*

[14/20] *A Benghazi et à Tripoli, les jeunes libyens sont descendus dans la rue. Ils n'ont pas dit : « à bas l'Amérique », ils n'ont pas dit : « à mort les juifs », ils n'ont pas dit : « à bas l'Occident et la France », ils ont dit : « des emplois, des universités, de la liberté ». Ils ont dit : « Plus d'OTAN, plus d'avions français dans le ciel pour lutter aux côtés de la jeunesse arabe ». Les fous barbares du 11 septembre ne l'avaient pas anticipé. La plus belle réponse à ces assassinats en masse et à ces assassins, c'est la libération des peuples arabes, autour des valeurs qu'ont toujours incarnées l'Amérique et la France, la démocratie.*

„Pärast seda 11. septembrit on iga päev üha enam rahvaid kõikjal maailmas end meie väärtustega sidunud. Tuneesias, Egiptuses, Liibüas, Süürias, Jeemenis, kogu araabia- ja islamimaailmas, mida terroristid väitsid end kehastavat, on miljonid inimesed demokraatia ja vabaduse põhiväärtuste eest üles tõusnud.

Benghazis ja Tripolis tulid noored liibüälased tänavatele. Nad ei öelnud: „maha Ameerika”, nad ei öelnud: „surm juutidele”, nad ei öelnud: „maha Lääs ja Prantsusmaa”, nad ütlesid: „töökohti, ülikoole, vabadust”. Nad ütlesid: „Rohkem NATO-t, rohkem Prantsuse lennukeid taeva alla, et nad võiksid araabia nooruse kõrval võidelda.” Seda 11. septembri sõgedad barbarid ette näha ei osanud. Kõige kaunim vastus meile massimõrvadele ja mõrvaritele ongi araabia rahvaste vabanemine, väärtuste keskel, mida Ameerika ja Prantsusmaa on alati kehastanud, demokraatias.”

S16. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les relations entre la France et la Libye, à Benghazi (Libye) le 15 septembre 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsusmaa ja Liibüa suhete teemal, Benghazis (Liibüas) 15. septembril 2011”

[1/6] *Jeunes de Benghazi ! Jeunes de Libye ! Jeunes arabes !*
[2/6] *La France vous avait dit son amitié et son soutien. Vous avez voulu la paix. Vous avez voulu la liberté. Vous voulez le progrès économique.*
[3/6] *La France, la Grande-Bretagne et l'Europe seront toujours aux côtés du peuple libyen.*
[4/6] *Amis de Benghazi, nous vous demandons une chose : nous croyons dans la Libye unie, pas dans la Libye divisée.*
[5/6] *Peuple de Libye, vous avez démontré votre courage. Aujourd'hui, vous devez démontrer un nouveau courage celui du pardon et de la réconciliation.*
[6/6] *Vive Benghazi ! Vive la Libye ! Vive l'amitié entre la France et la Libye.*

„Benghazi noored! Liibüa noored! Noored araablased!
Prantsusmaa lubas teile oma sõprust ja toetust. Te tahtsite rahu. Te tahtsite vabadust. Te tahate majanduse arengut.
Prantsusmaa, Suurbritannia ja Euroopa seisavad alati liibüa rahva kõrval.
Benghazi sõbrad, me palume teilt üht: me usume ühendatud Liibüasse, mitte osadeks jagatud Liibüasse.
Liibüa rahvas, te olete oma julgust demonstreerinud. Nüüd peate te demonstreerima uut sorti julgust – andestamise ja leppimise oma.
Elagu Benghazi! Elagu Liibüa! Elagu Prantsusmaa ja Liibüa sõprus!”

S17. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur la démocratisation de la Libye, à New York le 20 septembre 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Liibüa demokratiseerumise teemal, New Yorgis 20. septembril 2011”

[4/18] *Je dois dire que, quand nous avons vu la rue arabe descendre pour réclamer la liberté et la démocratie, nous avons mis du temps à réagir, étonnés que nous étions, stupéfaits que nous étions devant ce changement considérable qui est la grande nouvelle. Il y a eu la Tunisie, il y a eu l'Egypte, et puis il y a la Libye. Mais qui, dans cette salle, aurait pensé que le peuple libyen, que les jeunes libyens auraient été capables de mettre à bas un régime de dictature qui durait depuis 41 ans, qui l'aurait imaginé ? Les spécialistes, non, les spécialistes, ils ne nous expliquaient pas cela, les spécialistes ils nous expliquaient que l'Occident et l'Orient, nous étions condamnés à l'affrontement. Et les jeunes libyens sont descendus à Tripoli, à Misrata, à Benghazi, pour dire « nous ne voulons pas l'affrontement, nous voulons la liberté ».*
[5/18] *Et voilà pourquoi, avec un certain nombre de pays, nous sommes intervenus pour aider les révolutionnaires libyens et nous en sommes fiers. Et vous savez peut-être que ce qui nous rend le plus fiers, c'est que parmi ceux qui sont intervenus, il y avait les frères arabes des Libyens, il y avait le Qatar, il y avait les Emiratis, il y avait la Jordanie. Je veux dire ici, M. le Secrétaire général, devant vous, que si les arabes n'avaient pas eu le courage d'aider leurs frères libyens, pour nous, cela aurait été beaucoup plus difficile, parce que nous ne voulions à aucun prix que qui que ce soit en Libye puisse imaginer qu'il s'agissait d'un relent de colonialisme. Nous connaissons l'histoire et nous en avons retenu la leçon.*
[6/18] *Aujourd'hui c'est une Libye libre sur laquelle le monde entier se penche. C'est aux Libyens et à personne d'autre de décider quel sera l'avenir de la Libye. Nous, nous l'avons dit avec nos amis américains, avec nos amis anglais bien sûr, avec tous les partenaires de la coalition, nous resterons pour faire le travail tant que les révolutionnaires libyens en auront besoin.*
[7/18] *Mais il y a quelque chose qui a été démontré, c'est que la révolution peut être gagnée sans qu'il y ait autre chose comme troupes au sol que les Libyens eux-mêmes.*
[8/18] *Nous disons simplement à nos amis libyens « dites-nous, jusqu'à quand, nous devons rester à*

vos côtés et nous le ferons ». Et nous, nous voulons vous dire une autre chose « après avoir eu le courage de vous libérer les armes à la main et le courage de pardonner, ayez le courage de vous réconcilier ».

[9/18] Le monde entier vous regarde. Et peut-être la plus belle récompense pour nous qui avons été à vos côtés dès le premier jour, c'est de voir que l'on ne s'est pas trompé sur nos amis. Que lorsque vous arrêterez **KADHAFI**, il sera jugé. Lorsque vous demanderez des comptes à ceux qui doivent en rendre, ils auront le droit de se défendre. C'est comme cela que vous construirez l'avenir de la **Libye** avec tous les **Libyens** qui pourront participer à cette reconstruction. Et plus tôt le gouvernement sera en place, le plus tôt cette démocratie **libyenne** sera en place et mieux cela sera.

[10/18] Je voudrais terminer en disant une chose, il y a beaucoup de gens qui nous interrogent et qui nous disent « mais dans le fond, est-ce que vous n'avez pas peur qu'à l'avenir il y ait un régime pire que celui dont vous avez débarrassé la **Libye** ? » Je voudrais leur dire une chose « la peur n'est pas bonne conseillère ». Avec des raisonnements de ce type, les Européens de l'Est ont gardé la dictature communiste pendant des années. Avec des raisonnements de ce type, nous-mêmes, pays européens, nous avons toléré des régimes que nous n'aurions jamais dû tolérer.

[11/18] La liberté n'est pas sans risque, mais la dictature, c'est la certitude de l'échec.

[12/18] Moi, j'ai confiance dans l'avenir de la **Libye**. Il y aura des hauts, il y aura des bas, mais il n'appartient à personne de pouvoir faire revenir en arrière ceux qui se sont libérés les armes à la main.

„Ma pean ütlema, et kui me nägime araabia tänavaid täitumas, nõudmaks endale vabadust ja demokraatiat, kulus meil reageerimiseks aega, üllatunud, nagu me olime, pahviks lööduna sellest olulisest muudatusest, mis on tõepoolest suur uudis. Kõigepealt oli Tuneesia, Egiptus, siis tuli **Liibüa**.

Kuid kes meist, siin saalis, oleks arvanud, et **liibüa** rahvas, et **liibüa** noored võiksid olla võimelised kukutama diktatuurirežiimi, mis oli kestnud juba 41 aastat, kes oleks võinud seda kujutleda?

Eksperdid mitte, eksperdid seda seletada ei suutnud – nemad seletasid meile, et Lääs ja Ida on määratud igavesti vastanduma. Ent **liibüa** noored täitsid Tripoli, Misrata, Benghazi tänavad, lausumaks: „Meie ei taha vastandumist, meie tahame vabadust.”

Ja sellepärast siis sekkusimegi me, koos hulga teiste riikidega, sõjaliselt, et aidata **liibüa** revolutsionääre, ja me oleme selle üle uhked. Ja, nagu te võib-olla teate, mis teeb meid kõige uhkemaks, on see, et nende hulka, kes sekkusid, kuulus **liibüalaste** vendi araablasi, sinna kuulus Katar, sinna kuulusid emiraatlased, sinna kuulus Jordaania. Ma tahaksin siin Teie ees toonitada, härra peasekretär, et kui araablastel poleks olnud julgust oma vendi **liibüalasi** aidata, oleks see meiegi jaoks palju keerulisem olnud, sest me ei soovinud mingi hinna eest, et kes iganes **Liibüast** võiks kujutleda, nagu sellel lool oleks kolonialismi maik juures. Me tunneme ajalugu ja oleme selle õppetunni omandanud.

Täna on selleks vaba **Liibüa**, mille peale terve maailm loodab. On **liibüalaste** ja ei kellegi muu otsustada, milliseks kujuneb **Liibüa** tulevik. Meie oleme oma ameerika sõprade ja muidugi oma inglise sõpradega, kõigi koalitsiooni partneritega – öelnud, et meie jääme paigale, et lõpetada nii palju oma tööd, kui **liibüa** revolutsionääridel tarvis läheb.

Kuid üks asi sai küll tõestatud: nimelt et revolutsiooni võib korda saata, ilma et maismaa pinnal oleks teisi vägesid peale **liibüalaste** endi.

Me ütleme oma **liibüa** sõpradele lihtsalt: „Õelge meile vaid, kui kauaks me peaksime teie kõrvale jääma, ja me teeme seda.”

Terve maailm vaatab teie poole. Ja võib-olla kõige ilusamaks vaevatasuks meile, kes me olime esimesest päevast peale teie kõrval, oleks näha, et me ei eksinud oma sõprades – et siis, kui te **Gaddafi** kinni peate, antakse ta kohtu olla. Siis, kui te nõuate aru neilt, kes peavad seda andma, on neil õigus end kaitsta. Nii talitades ehitate te **Liibüale** tulevikku koos kõigi **liibüalastega**, kes võiksid ses ümberehitustöös osaleda. Ja mida varem valitsus paika saab, seda varem saab paika **Liibüa** demokraatia, ja seda parem see on.

Ma tahaksin lõpetuseks öelda üht – on palju neid, kes küsitlevad meid ja ütlevad: „Kuid kas te sisimas ei karda, et tulevikus saab seal olema halvem režiim kui see, millest te **Liibüa** puhastasite?” Ma tahan neile öelda üht: „Hirm pole hea nõuandja.” Seesugustel kaalutlustel hoidsid idaeurooplased aastaid kommunistlikku diktatuuri alal. Seesugustel kaalutlustel tolereerisime meie, Euroopa riigid, ise

režiime, mida me poleks kunagi pidanud tolereerima.

Vabadus ei ole riskivaba, kuid diktatuur, see on kindel läbikukkumine.

Minul on Liibüa tulevikku usku. Selles saab olema tõuse ja mõõnu, kuid pole kellegi asi panna möödaniku juurde tagasi pöörduma neid, kes on kord enda vabastamiseks relvad kätte võtnud.”

[16/18] *Benghazi ne sera pas Srebrenica. La Libye ne sera pas le Cambodge martyrisé par les Khmers rouges. Il n'y aura pas un nouveau massacre entre Hutus et Tutsis.*

[17/18] *Enfin, M. le Secrétaire général, la communauté internationale a eu le courage de réagir. Tirons-en la leçon. Cela s'est passé comme cela en Côte d'Ivoire. Cela s'est passé comme cela en Libye. Que tous les dictateurs du monde sachent que désormais la communauté internationale n'est pas condamnée qu'à des discours, elle est condamnée à l'action et, s'il le faut, les armes à la main au service de la démocratie.*

„Benghazist ei saa mitte Srebrenicat. Liibüast ei tule punastest khmeeridest laastatud Kambodžat. Seal ei leia aset uut hutude ja tutside vahelist massimõrva.

Viimaks, härra peasekretär, oli rahvusvahelisel kogukonnal julgust tegutseda. Tehkem sellest järeldused. See toimus nõnda Côte d'Ivoire'is. See toimus nõnda Liibüas. Teadku kõik maailma diktaatorid, et nüüdsest peale ei mõista rahvusvaheline kogukond neid hukka mitte ainult sõnades, ta mõistab neid hukka ka tegudes, ja kui nii on vaja, siis demokraatia nimel relvi haarates.”

S18. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les relations franco-américaines, à New York le 22 septembre 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsuse-Ühendriikide suhete teemal, New Yorgis 22. septembril 2011”

[7/13] *Et vous savez, on a commencé le siècle avec la tragédie de New York, mais aujourd'hui, nous connaissons l'appel à la liberté des peuples arabes. Et encore cette statue, elle parle. Elle parle aux jeunes de Libye, elle parle aux jeunes de Tunisie, elle parle aux jeunes d'Egypte. Cette statue donnée par la France au grand peuple américain, elle peut être la statue de tous ceux qui à travers le monde préfèrent la liberté à la dictature. Ce n'est pas simplement une statue, c'est une idée et ce qu'ils ont voulu dire les Français et les Américains, c'est que cette idée de liberté, elle n'est pas simplement pour les Américains, elle n'est pas simplement pour les Français, elle l'est pour tous les peuples du monde.*

„Nagu te teate, algas sajud New Yorgi tragöödiaga, kuid tänaseks oleme näinud araabia rahvaste vabaduse kutset. Ja see kuju [Vabadussammas] kõnetab endiselt. Ta kõnetab Liibüa noori, ta kõnetab Tuneesia noori, ta kõnetab Egiptuse noori. See kuju, mille Prantsusmaa suurele ameerika rahvale kinkis, on ehk kõigi nende kuju üle maailma, kes eelistavad vabadust diktatuurile. See ei ole lihtsalt kuju, see on idee ja see, mida prantslased ja ameeriklased õelda tahtsid, oli, et see vabaduse idee ei kuulu vaid ameeriklastele, ta ei kuulu vaid prantslastele – ta kuulub kõigile maailma rahvastele.”

[10/13] *Vous savez, les Français et les Américains, nous sommes engagés dans bien des conflits ensemble : en Afghanistan, en Libye. Mais, grand peuple d'Amérique, quand un jeune Américain meurt, je veux que vous sachiez que pour chaque Français, cela lui rappelle tous ces jeunes Américains qui reposent dans nos cimetières. Quand l'un des vôtres est tué, cela fait écho à notre histoire commune : à ces jeunes qui étaient vos grands-parents que vous nous avez envoyés, qui sont morts, qui sont dans nos cimetières et qui ont fait ce pacte du sang entre les Etats-Unis d'Amérique et la France. C'est pour cela, M. le Maire, que c'était le devoir du chef de l'Etat français d'être ici avec vous pour ce 125e anniversaire.*

„Te teate – meie, prantslased ja ameeriklased, oleme koos paljudesse konfliktidesse sekkunud: Afganistanis, Liibüas. Kuid ma tahan, suur ameerika rahvas, et te teaksite: kui üks noor ameeriklane sureb, meenutab see iga prantslase jaoks kõiki neid noori ameeriklasi, kes puhkavad meie kalmistutel. Kui üks teie omadest tapetakse, meenub meile mälu pilt meie ühisest ajaloost: neist noortest, kes olid teie jaoks vanavanemad, kelle te saatsite meile, kes surid, kes on nüüd meie kalmistuil ja kes sõlmisid selle veresideme Ameerika Ühendriikide ja Prantsusmaa vahel. See ongi põhjuseks, härra linnapea, miks on Prantsuse riigipea kohus sel [Vabadussamba] 125. aastapäeval siin teiega olla.”

S19. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les relations entre la France et la Géorgie, à Tbilissi (Géorgie) le 7 octobre 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsusmaa ja Gruusia suhete teemal, Tbilisis (Gruusias) 7. oktoobril 2011”

[53/66] *Vétéran de la bataille de Kéren, de la campagne de Syrie, le Géorgien Dimitri Amilakhvari est mort pour la France en héros, lors de la campagne de Libye. Il reste aujourd'hui une figure légendaire de la Légion étrangère.*

„Kereni lahingu ja Süüria sõjakäigu veteran, grusiin Dimitri Amilakhvari suri Liibüa sõjakäigu ajal kangelasena Prantsusmaa eest. Ta on tänaseni jäänud üheks Võõrleegioni legendaarsetest figuuridest.”

S20. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les réponses gouvernementales et européennes face à la crise économique et aux difficultés de la Zone euro, à Toulon le 1er décembre 2011.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt, mis puudutab valitsuse ja Euroopa reaktsioone majanduskriisile ja euroala raskustele, Toulonis 1. detsembril 2011”

[97/152] *On défend mieux sa souveraineté avec des alliés, que tout seul. C'est la grande leçon de l'histoire du XXème siècle. Renoncer à notre place de membre permanent du conseil de Sécurité et à notre droit de veto ne serait ni plus ni moins qu'une faute. Nous n'aurions pu aider les peuples de Libye et de Côte d'Ivoire à se libérer.*

„Oma suveräänsust on parem kaitsta koos liitlastega kui ihuüks. See on XX sajandi ajaloo suur õppetund. Loobumine meie [ÜRO] Julgeolekunõukogu alalise liikme kohast ja meie vetoõigusest oleks olnud ei midagi rohkemat ega vähemat kui viga. Me ei oleks siis saanud aidata Liibüa ja Côte d'Ivoire'i rahvastel end vabastada.”

2012

S21. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les efforts en faveur de la Défense, à Lanvéoc-Poulmic (Finistère) le 3 janvier 2012.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt kaitsepoliitika heaks tehtavate pingutuste teemal, Lanvéoc-Poulmici merelelendusbaasis (Finistère) 3. jaanuaril 2012”

[38/74] *Le succès de notre intervention en Libye ne fait que conforter les choix de réorganisation qui ont été faits. HARMATTAN a mobilisé des composantes de nos trois armées et de tous nos services de soutien. Je tiens à saluer l'excellente réactivité et la remarquable efficacité de chacun.*

„Meie sõjalise sekkumise edu Liibüas andis tehtud ümberkorraldusvalikute osas vaid kindlust juurde. [Operatsioon] „Harmattan” kaasas osi kolmest meie armeest ja kõigist meie tugiteenustest. Pean siinkohal oluliseks neist igapähe oivalisele reaktsioonivõimele ja silmapaistvale efektiivsusele au anda.”

[40/74] *Lorsqu'on sait le nombre de missiles, d'obus, de bombes utilisés, il faut avoir à l'esprit toute la chaîne qui, en amont, a permis les frappes qui ont abouti à la protection de populations libyennes puis à la libération de la Libye.*

„Kuna raketide, mürskude, kasutatavate pommide suur hulk on ju kõigile teada, tuleb [au andes] meeles pidada kogu seda ahelat, mille toimimine võimaldas anda lööke, mis lõpptulemusena tagasid Liibüa elanikkonna kaitse, seejärel Liibüa vabastamise.”

[43/74] *Vous pouvez être fiers de vos chefs militaires, qui ont remarquablement coordonné nos moyens et ont permis des interventions -- je le précise - sans perte humaine, en dépit de leur forte intensité. Notre chaîne très courte de décision a, elle aussi, été validée. Deux heures à peine après que j'en eus pris la décision, nos chasseurs de l'armée de l'air étaient déjà au-dessus de la Libye. Notre porte-avions, qui revenait de 4 mois d'opérations dans l'Océan indien, a appareillé en quelques heures*

pour participer à l'opération HARMATTAN.

„Te võite olla uhked oma väepealike üle, kes koordineerisid meie ressursse silmapaistvalt ja juhtisid sõjalisi sekkumisi – ma tooksin selle eraldi välja – ilma inimkaotusteta, vaatamata nende suurele intensiivsusele. Meie äärmiselt lühike käsuahel osutus samuti tõhusaks. Vaevalt kaks tundi pärast seda, kui mina olin otsuse langetanud, olid meie õhuväe hävitajad juba Liibüa kohal. Meie lennukikandja, mis naasis parajasti neljakuuselt tegutsemiselt India ookeanilt, seadis end mõne tunniga valmis, et operatsioonil „Harmattan” osaleda.”

[45/74] *Notre intervention en Libye ne doit pas nous faire oublier le travail remarquable accompli par les éléments français de la force Licorne en Côte d'Ivoire. Les soldats français ont protégé la population et permis de faire respecter le choix du peuple ivoirien lors de l'élection présidentielle, comme le demandaient l'ONU et l'Union africaine.*

„Meie sekkumine Liibüasse ei peaks panema meid unustama tähelepanuväärset tööd, mille viisid täide „Licorne”i vägede Prantsuse üksused Côte d'Ivoire’is. Prantsuse sõdurid kaitsesid elanikkonda ja võimaldasid presidendivalimistel côte-d'ivoire’i rahva valiku maksma panna, nagu seda nõudsid ka ÜRO ja Aafrika Liit.”

[50/74] *Mesdames et Messieurs, la France sera toujours là pour défendre la liberté des peuples, mais la France ne peut pas le faire seule. Elle peut convaincre la communauté internationale, comme elle l'a fait pour la Libye ou la Côte d'Ivoire, mais elle ne peut pas s'y substituer. La France est une puissance qui agit dans le cadre strict du droit international, qui comprend aussi le droit humanitaire et la responsabilité de protéger.*

„Daamid ja härrad, Prantsusmaa on alati kohal, kui on vaja rahvaste vabadust kaitsta, kuid Prantsusmaa ei saa seda üksi teha. Ta võib rahvusvahelist kogukonda veenda, nagu ta tegi Liibüa ja Côte d'Ivoire’i puhul, kuid ta ei saa esimese asemele asuda. Prantsusmaa on jõud, mis tegutseb rangelt rahvusvahelise õiguse raamistikus, mille hulka kuuluvad samuti rahvusvaheline humanitaarõigus ja „kohustus kaitsta” põhimõte.”

[54/74] *Je me réjouis d'ailleurs que vos écoles accueillent dès cette année des élèves-officiers libyens, en formation de chef de quart notamment. J'en profite aussi pour saluer les élèves étrangers qui, présents parmi vous, témoignent de la confiance portée par leurs gouvernements dans la qualité des formations dispensées dans nos écoles.*

„Muuhulgas teeb mulle headmeelt, et teie õppeasutused võtavad alates sellest aastast vastu liibüa ohvitseriõpilasi, nimelt varustusüleva õppesse. Kasutan ühtlasi juhust, et tervitada välisõpilasi, kes siin teie seas viibides annavad tunnistust oma valitsuste usust meie õppeasutuste pakutava väljaõppe kvaliteeti.”

S22. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur la politique gouvernementale et sur les efforts en faveur des Français de l'étranger, à Madrid le 16 janvier 2012.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt valitsuse poliitika ja välismaal elavate prantslaste heaks tehtavate jõupingutuste teemal, Madridis 16. jaanuaril 2012”

[17/42] *De la même manière, sur la scène internationale, la France a essayé de développer son influence et sa capacité d'entraînement. Le G20, c'est une idée, une initiative française. La Côte d'Ivoire : 10 ans sans élection ! C'est une intervention française, sous mandat de l'ONU. La Libye, 41 ans de dictature de M. KADHAFI, qui avait promis une rivière de sang à Benghazi, c'est l'intervention de l'armée française, au service de la liberté. L'euro, l'Europe, c'est sans doute la crise la plus grave que connaissent l'Europe et l'euro depuis sa création.*

„Samamoodi on Prantsusmaa püüdnud rahvusvahelises ilmas oma mõjuvõimu ja oma kaasamisvõimet kasvatada. G20 – see on Prantsuse idee ja initsiatiiv. Côte d'Ivoire, 10 aastat ilma valimisteta! – see oli Prantsuse sekkumine ÜRO mandaadi alusel. Liibüa, 41 aastat hr Gaddafi diktatuuri, kes oli Benghazisse „verejõge” lubanud – see oli Prantsuse sõjaväe sekkumine vabaduse teenistuses. Euro Euroopas – see on kindlasti kõige sügavam kriis, mida Euroopa ja euro on viimase loomisest alates tunda saanud.”

[25/42] *Pour la seule année 2011, nous avons dû procéder à trois opérations d'évacuation de nos concitoyens résidant à l'étranger : en Libye, au Japon et en Côte d'Ivoire. Les printemps arabes ont eu en matière de sécurité des conséquences qui impliquent notre grande vigilance. Je pense plus particulièrement, en ce moment, à nos compatriotes résidant en Syrie. Et je veux dire combien j'ai été touché par le décès de Gilles Jacquier, qui exerçait son métier de journaliste au péril de sa vie.*

„Ainuüksi 2011. aastal pidime me ellu viima kolm meie välismaal viibivate kaaskodanike evakueerimise operatsiooni: Liibüas, Jaapanis ja Côte d'Ivoire'is. Araabia kevade sündmustelgi oli julgeolekusse puutuvaid tagajärgi, mis nõuavad meilt suurt valvsust. Ma viitan hetkel konkreetsemalt meie Süürias asuvatele kaasmaalastele. Ja ma tahan selle välja öelda, kui palju mind puudutas Gilles Jacquier' hukkimine, kes tegi oma ajakirjanikutööd keset ohtu omaenda elule.”

S23. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur la politique étrangère française notamment la présence militaire en Afghanistan, l'attitude de la France face aux révolutions dans les pays arabes et à la crise de la Zone euro, à Paris le 20 janvier 2012.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsuse välispoliitika teemal, eriti mis puudutab sõjalist kohalolekut Afganistanis, Prantsusmaa suhtumist revolutsioonidesse araabia maades ja eurotsooni kriisi, Pariisis 20. jaanuaril 2012”

[18/53] *Tout au long de cette année 2011, la France a été en initiative. En initiative en Côte d'Ivoire, où depuis dix ans, la Côte d'Ivoire, longtemps présentée comme la Suisse du continent africain, s'est retrouvée sans élection. La France a pris ses responsabilités et la France est fière d'accueillir dans quelques jours le Président Ouattara pour une visite d'État. En initiative en Libye, pour protéger des millions de Libyens et les habitants de Benghazi de la folie meurtrière d'un tyran sanguinaire. Initiative en Europe, aux côtés de nos amis allemands, pour doter la zone euro de la gouvernance et des règles de fonctionnement qui lui faisaient défaut. Initiative à la tête du G8, initiative à la tête du G20 pour évoquer les grandes questions du monde.*

„Kogu selle 2011. aasta jooksul oli Prantsusmaa algatajate poolel. Algatajaks Côte d'Ivoire'is, kus seesama Côte d'Ivoire, mida oli kaua aega Aafrika mandri Šveitsina kujutatud, 10 aastat ilma valimisteta püsis. Prantsusmaa täitis oma kohust, ja võõrustab uhkusega juba mõne päeva pärast president Ouattarad riigivisiidi raames. Algatajaks Liibüas, kaitsmaks miljoneid liibüalasi ning Benghazi elanikke ühe verejanulise türanni surmatoova sõgeduse eest. Algatajaks Euroopas, kus pakkus, meie sõprade sakslaste kõrval, eurotsoonile eestvedamist ja funktsioneerimisreegleid, mis viimasel parajasti vajaka olid. Algatajaks G8 eesotsas, algatajaks G20 eesotsas, et tõstatada suuri küsimusi maailmas.”

[46/53] *A ceux qui voudraient remplacer le droit de veto de la France par une représentation européenne, je dis « cela n'a aucun sens ». Parce que cela voudrait dire que ce droit de veto européen serait condamné à la paralysie. Si nous avons dû attendre que tout le monde soit d'accord en Europe pour intervenir en Libye, nous parlerions encore d'une intervention libyenne sur les cendres de Bengazi. Et au moment de l'intervention en Irak, où la France, justement -- hommage rendu à Jacques CHIRAC -- n'est pas intervenue, quelle aurait été la position des représentants dits européens. Cela n'a pas de sens. Mais il faut élargir le Conseil de sécurité pour que des grands pays soient représentés, parce qu'ils y ont leur place et pour que tous les continents puissent y être représentés.*

„Neile, kes tahtsid Prantsusmaa vetoõiguse ühtse Euroopa esindusega asendada, ütlen ma: „Sellel poleks üldse mõtet.” Seda sellepärast, et see tähendaks, et see Euroopa vetoõigus oleks ette määratud end halvama. Kui me oleksime pidanud ootama, kuni kõik Euroopa riigid on nõus Liibüasse sekkuma, räägiksime me Liibüa-missioonist alles Benghazi põrmul. Iraaki sekkumise hetkel ent, kuhu Prantsusmaa – lugupidamisega siinkohal Jacques Chiracile – õigesti ei sekkunud, milline oleks aga olnud nende kohalemääratud eurooplaste seisukoht? Sellel poleks mõtet. Seevastu [ÜRO] Julgeolekunõukogu tuleks laiendada, et suured riigid oleksid esindatud, sest nende koht on seal, ja et kõik mandrid võiksid samuti esindatud saada.”

S24. Déclaration de M. Nicolas Sarkozy, Président de la République, sur les relations entre la France et la Côte d'Ivoire, à Paris le 26 janvier 2012.

„Vabariigi presidendi hr Nicolas Sarkozy sõnavõtt Prantsusmaa ja Côte d'Ivoire'i suhete teemal
Pariisis 26. jaanuaril 2012”

[11/25] *La France, Monsieur le Président, est fière d'avoir, en Côte d'Ivoire, contribué à éviter le pire. La France a agi en concertation étroite avec les organisations régionales africaines, dans le respect strict des résolutions des Nations Unies. La France l'a fait pour défendre la démocratie, mais aussi, comme en Libye, pour sauver des populations civiles, au nom d'un principe, désormais reconnu sur la scène internationale, la responsabilité de protéger des victimes innocentes.*

„Prantsusmaa, härra president, on uhke, et sai Côte d'Ivoire'is kõige halvema ärahoodmise oma panuse anda. Prantsusmaa tegutses tihedas koostöös Aafrika regionaalsete organisatsioonidega ja rangelt ÜRO resolutsioonidest kinni pidades. Prantsusmaa tegi seda, et kaitsta demokraatiat, kuid samuti selleks, nagu ka Liibüas, et säästa tsiviilelanikkonda, ühe põhimõtte nimel, mida rahvusvaheline ilm sestsaati tunnustab – süütute ohvrite kaitsmise kohustust.”

President François Hollande

H1. Allocution de Monsieur le Président de la République française devant la communauté française à Londres

„Prantsuse Vabariigi härra presidendi tervituskõne Londoni
prantsuse kogukonna ees”

Publié le 10 Juillet 2012

„Avaldatud 10. juulil 2012”

[11/38] *Nous avons aussi britanniques et français des positions communes dans bien des domaines pas dans tous, nous avons encore quelques nuances, notamment sur la fiscalité, je l'ai entendu il y a quelques semaines, mais nous avons beaucoup de points communs notamment en matière de politique extérieure et cela ne date pas de quelques semaines. Sur la Libye, c'est à l'initiative du Président français, Nicolas SARKOZY et de David CAMERON qu'il y a eu cette solidarité à l'égard du peuple libyen qui a permis, nous le savons maintenant, non seulement de mettre un terme à la dictature de KADHAFI, mais aussi d'organiser un processus démocratique qui a eu sa traduction ces derniers jours.*

„Meil brittidel ja prantslastel on ka ühiseid seisukohti hulgas valdkondades – mitte küll kõigis, meil on veel mõningaid toonierinevusi eriti maksusüsteemi koha pealt, nagu ma mõned nädalad tagasi kuulsin – kuid meil on siiski palju ühisjooni, eriti välispoliitika vallas, ja see ulatub kaugemale kui mõne nädala tagusesse aega. Liibüa osas oli see Prantsuse presidendi Nicolas Sarkozy ja David Cameroni initsiatiivist, et tekkis selline solidaarsus liibüa rahva suhtes, mis võimaldas, nagu me nüüd teame, mitte ainult Gaddafi diktatuurile lõpu teha, vaid ka korraldada demokraatlik protsess, mille tähendus on nüüd viimastel päevadel selgunud.”

H2. Discours du Président de la République à l'occasion de la 67ème Assemblée générale des Nations unies

„Vabariigi presidendi kõne ÜRO Peaassamblee 67. istungjärgu puhul”

Publié le 25 Septembre 2012

„Avaldatud 25. septembril 2012”

[33/40] *Ce que l'ONU doit aussi défendre, doit aussi promouvoir, c'est une conception du monde fondée sur les droits et libertés fondamentales.*

[34/40] *Les « printemps arabes » ont montré que ces valeurs étaient universelles, valaient pour tous les continents, pour tous les pays. Je veux saluer ce qui s'est produit en Tunisie, en Libye, en Egypte.*

„Mida ÜRO peab veel kaitsma, peab veel edendama, on sellise maailma kontseptsioon, mis põhineb fundamentaalsetel õigustel ja vabadustel.

Araabia kevade sündmused näitasid, et need väärtused on universaalsed, kehtivad kõigi mandrite ja kõigi maade jaoks. Ma soovin seda tervitada, mis Tuneesias, Liibüas, Egiptuses sündis.”

H3. Discours de M. le Président de la République devant l'Assemblée nationale de la République du Sénégal

„Hr Vabariigi presidendi kõne Senegali Vabariigi Rahvusassamblee ees”

Publié le 12 Octobre 2012

„Avaldatud 12. oktoobril 2012”

[29/55] *Aujourd'hui, c'est la crise que connaît le Nord du Mali, occupé et violenté, qui doit nous fédérer. On en connaît les causes, elles sont multiples. Les pratiques mafieuses des groupes terroristes, les erreurs qui ont marqué la fin de l'intervention en Libye, et notamment le manque de contrôle des armes, les trafics de drogue qui ont corrompu une partie de l'économie malienne, mais qui menacent, on le sait bien, une bonne partie de l'Afrique de l'Ouest. Il y a aussi une insuffisance du développement économique au Sahel, qui a nourri le désespoir. Je connais tout ça. Y compris l'absence de mise en œuvre effective des accords passés qui auraient dû conduire à une coexistence harmonieuse entre les communautés du Mali.*

„Täna on selleks kriis, mida okupeeritud ja rüüstatud Põhja-Mali on tunda saanud, mis peaks meid omavahel liitma. Selle põhjused on ju teada – neid on mitmeid. Terroristlike rühmituste mafioossed teguviisid, Liibüa-missiooni lõppu iseloomustanud eksimused, ja eriti relvadealase järelevalve puudumine ning narkokaubandus, mis on juba osa Mali majandusest laostanud, kuid mis, nagu me väga hästi teame, ohustavad veel arvestatavat osa Lääne-Aafrikast. Selle kõrval on põhjuseks ka Saheli piirkonna majandusliku arengu ebapiisavus, mis on seal meeleheidet toitnud. Ma tean seda kõike. Sealhulgas puudust mineviku kokkulepete korralikust rakendamisest, kokkulepete, mis pidanuks viima Mali kogukondade harmoonilise koeksisteerimiseni.”

Lisa 2. Tabel 5

Tabel 5. Korpuse kõnede teemad, pikkus ja otsitavate sõnade esinemissagedus. Ajaliseks orientiiriks lisatud Liibüa-missiooni algus ja lõpp

Lüh.	Kp	Teema, nagu see on sõnastatud kõne pealkirjas (+ kõne pidamise koht)	Esitaja	Tähe- märke (lõike)	Sõnatüve liibüa ¹ mainimis- kordi	Nime Gaddafi ² mainimis- kordi
S1	08.03. 2010	Rahvusvaheline ligipääs tuumaenergia tsiviilkasutusele (Pariis)	N. Sarkozy	18 700 (42)	3	0
S2	18.06. 2010	Auandmine Inglismaale, kuhu said juunis 1940 varjuda Vaba Prantsusmaa võitlejad (London)	—, —	10 400 (42)	1	0
S3	25.08. 2010	Välispoliitika, s.h terrorismivastane võitlus, Iraani tuumaküsimus, Euroopa ülesehitamine, kapitalismi reguleerimine ja järgmise G20 tippkohtumise tähtsamad arutlusteemad (Pariis)	—, —	39 900 (118)	1	0

S4	23.02.2011	Poliitiline olukord Liibüas (Pariis)	—, —	1 400 (7)	3	0
S5	18.03.2011	Frankofoonia e prantsuse keelt kõnelevate maade tähtsus (Pariis)	—, —	11 300 (13)	1	0
19.03.2011 – Prantsuse, Suurbritannia, USA, Kanada ja Itaalia koalitsioon alustab Liibüa-missiooni, kaitstes Benghazi linna valitsusvägede õhurünnakute eest.						
S6	19.03.2011	ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon, mis nõuab kohest relvarahu Liibüas ning vägivalda lõpetamist tsiviilelanike vastu (Pariis)	—, —	3 700 (15)	7	4
31.03.2011 – NATO võtab Liibüa-missiooni üle.						
S7	27.04.2011	E-majandus ja Prantsuse Digitaalvaldkonna Nõukogu loomine (Pariis)	—, —	28 700 (50)	1	0
S8	21.05.2011	Tervituskõne kohalikule prantsuse kogukonnale prantslaste turvalisuse ja Côte d'Ivoire'i demokraatia tagamise teemal (Abidjan Côte d'Ivoire'is)	—, —	16 200 (50)	2	0
S9	20.06.2011	Aeronautika- ja kosmetotööstuse heaks tehtavad püüdlused (Le Bourget, üks Pariisi eeslinnadest)	—, —	18 800 (51)	1	0
S10	22.06.2011	Prantsuse presidendi George Pompidou panus Euroopa ülesehitamisse (Pariis)	—, —	15 100 (53)	2	1
S11	12.07.2011	Prantsusmaa sõjaline kohalolek Afganistanis (Prantsuse sõjaväe Tora baas Afganistanis)	—, —	13 600 (66)	2	0
S12	12.08.2011	Prantsuse sõdurite austamine (lennukikandja Charles-de-Gaulle'i pardal enne Touloni jõudmist)	—, —	10 200 (28)	7	1
S13	26.08.2011	Vaba Prantsusmaa liikumisele allunud Vaikse ookeani pataljoni austamine (Nouméa linn Uus-Kaledoonias)	—, —	13 500 (80)	1	0
S14	31.08.2011	Aafrika areng, Araabiamaade demokratiseerumine, Euroopa Liidu tulevik, majandus- ja finantskriis (Pariis)	—, —	33 800 (110)	13	1
S15	09.09.2011	Prantsuse-Ühendriikide suhted, 11. septembri terrorirünnakud ja Araabiamaade demokratiseerumise (Pariis)	—, —	6 500 (20)	2	0
S16	15.09.2011	Prantsusmaa ja Liibüa suhted (Benghazi linn Liibüas)	—, —	600 (6)	7	0

S17	20.09.2011	Liibüa demokraatiseerumine (New York)	—, —	6 000 (18)	21	1
S18	22.09.2011	Prantsuse-Ühendriikide suhted (New York)	—, —	4 600 (13)	2	0
S19	07.10.2011	Prantsusmaa ja Gruusia suhted (Thbilisi)	—, —	10 400 (66)	1	0
31. oktoober 2011 – Liibüa-missioon lõpeb.						
S20	01.12.2011	Valitsuse ja Euroopa reaktsioonid majanduskriisile ja euroala raskustele (Touloni linn Lõuna-Prantsusmaal)	—, —	35 200 (152)	1	0
S21	03.01.2012	Kõne kaitsepoliitika teemal Lanvéoc-Poulmici merelennundusbaasis (Finistère'i departemang Bretagne'i poolsaarel)	—, —	21 200 (74)	7	0
S22	16.01.2012	Valitsuse poliitika ja välismaal elavate prantslaste heaks tehtavad jõupingutused (Madrid)	—, —	17 900 (42)	2	1
S23	20.01.2012	Prantsuse välispoliitika, mis puudutab sõjalist kohalolekut Afganistanis, Prantsusmaa suhtumist revolutsioonidesse araabia maades ja eurosooni kriisi (Pariis)	—, —	21 400 (53)	4	0
S24	26.01.2012	Prantsusmaa ja Côte d'Ivoire'i suhted (Pariis)	—, —	7 200 (25)	1	0
H1	10.07.2012	Tervituskõne Londoni prantsuse kogukonna ees	F. Hollande	20 300 (38)	2	1
H2	25.09.2012	Kõne ÜRO Peaassamblee 67. istungjärgul (New York)	—, —	13 500 (40)	1	0
H3	12.10.2012	Kõne Senegali vabariigi Rahvussamblee ees	—, —	27 600 (55)	1	0
Keskmine:				15 800 (49)	3,59	0,37
1 – Sellisteks on riiginime (Libye), nimisõna liibüalane (Libyen/-ne) ning omadussõna liibüa (libyen/-ne) esinemine. Ühel korral on riiginimes trükiviga: see on kirjutatud kui Lybie. 2 – Prantsuse keeles läbivalt kujul Kadhafi. Tekstis on see kohati kirjutatud suurtähtedes nagu paljud teised pärisnimed Prantsuse presidentide sõnavõttudes, ühel korral on nimes trükiviga: Khadafi. Viiel juhul üheksast on lisatud auaste ning riigijuhi tiitel kolonel (colonel), ühel juhul ülejäänutest on lisatud tiitel härra (Monsieur, lühendi kujul M.).						

Allikad: Lisa 1, (Reuters 2, Reuters 3)